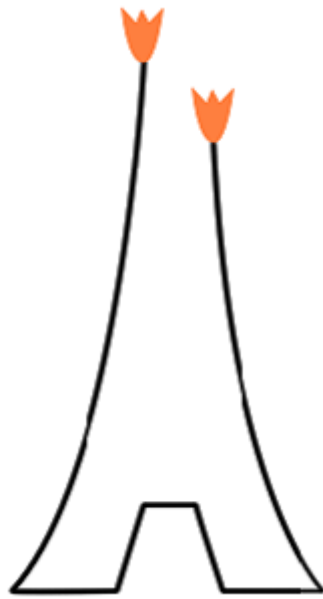

NVTC Parijs
Nederlands
en Vlaams
Taalcentrum
Parijs

Schoolplan

NVTC Parijs
Le Pecq- Frankrijk
Primair- en Voortgezet Onderwijs

Periode 2013 / 2017

Brin 28MD en 28WZ

Inhoud

1. De functie van het schoolplan
2. Context, missie en visie: de bestaansredenen van de school
3. Het onderwijs
4. Schoolorganisatie en ondersteunende processen
5. Integrale zorg voor kwaliteit
6. Samenvattende beleidsvoornemens voor de komende vier jaar

Bijlagen:

- bijlage 1. Eisen die wet- en regelgeving aan het schoolplan stelt.
- bijlage 2: Relevante tekstdelen uit de Bekostigingsbeschikking van de stichting NOB.
- bijlage 3a: Formulier "vaststelling schoolplan".
- bijlage 3b: Formulier "instemming met schoolplan".
- bijlage 4: Herziene kerndoelen basisonderwijs Nederland.
- bijlage 5: Overzicht tussendoelen beginnende geletterdheid.
- bijlage 6: Overzicht tussendoelen gevorderde geletterdheid.
- bijlage 7: Kerndoelen Cultuur.
- bijlage 8: Formulier Intake en planning NVTC Parijs.
- bijlage 9: Onderwijskundig rapport
- bijlage 10: Individueel handelingsplan.
- bijlage 11: Vakleerplan Nederlands voortgezet onderwijs.

1. De functie van het schoolplan

1.1 Doelen en functies van het schoolplan

Het schoolplan van het NVTC Parijs is in de eerste plaats geschreven voor onze school. Bij het opstellen van het schoolplan denken we opnieuw na over doelstellingen en prioriteiten. Dat geeft houvast bij initiatieven in onze school die erop gericht zijn om de kwaliteit van het onderwijs te handhaven en te verbeteren. Het schoolplan heeft dus vooral de functie van een beleidsdocument.

Hiermee willen wij voor de periode van 2013-2017 het beleid vaststellen met betrekking tot de volgende onderdelen:

- onderwijskundig beleid;
- personeelsbeleid;
- beleid met betrekking tot bewaking en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs (kwaliteitszorg);
- overige beleidsterreinen (financieel, materieel en relationeel).

In dit schoolplan kunnen wij het beleid zo vaststellen dat het gebruikt kan worden voor de planmatige schoolontwikkeling en als uitgangspunt voor de planning per schooljaar. Een ander doel van het schoolplan is het op gang brengen van een dialoog over de kwaliteit van het onderwijs en over het onderwijsbeleid van de school. Het schoolplan is het resultaat van een dialoog tussen de leerkrachten, directeur en het bestuur van de school. Ook de ouders worden hierbij betrokken.

Tenslotte is het schoolplan ook bedoeld als verantwoording aan de Stichting NOB en de overheid: het schoolplan wordt in ontvangst genomen door de inspectie en bij schoolbezoek getoetst aan de werkelijke situatie.

1.2 Totstandkoming en status van het schoolplan

Uitgaande van de nieuwe schrijfwijzer van de Stichting NOB hebben directie en schoolteam gediscussieerd over aanvullingen en aanpassingen op ons vorige schoolplan. Er zijn keuzes geformuleerd voor veranderings- c.q. verbeteringsonderwerpen voor de volgende vier jaar en er is een trajectplanning gemaakt ten aanzien van de keuzes. Het bestuur heeft na overleg met de directeur het schoolplan vastgesteld (bijlage 3a en 3b).

1.3 Gerelateerde documenten en bronnen

In het schoolplan 2013-2017 zal een aantal malen worden verwezen naar reeds bestaande procedures, beleidsstukken en afspraken. Het gaat daarbij om:

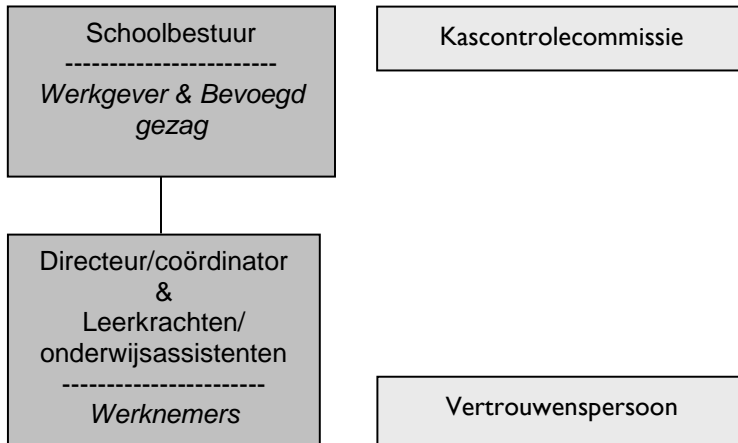
- de jaarlijkse schoolgids; geeft aan hoe in het betreffende schooljaar aan het schoolplan gewerkt wordt;
- de school zelfevaluatie;
- de docentenmappen van de leerkrachten;
- het rapport van het Periodiek Kwaliteits Onderzoek van de inspecteur van het Ministerie van Onderwijs (29 maart 2010).

Tussen schoolgids en schoolplan bestaan, ook al zijn er duidelijke verschillen, belangrijke verbanden. Het belangrijkste verbandspunt is dat beiden een middel zijn binnen het kwaliteitszorgsysteem van de school. Hierbij wordt zowel uitgegaan van door de wetgever gestelde doelen (de kerndoelen Basisonderwijs Nederlands bijvoorbeeld) als van door de school zelf vastgestelde missie en verbeterdoelen. Die verbeterdoelen vallen uiteen in twee categorieën:

- a Verbeterdoelen op de middellange termijn, die in het vierjarig *schoolplan* zijn uitgezet. Dit schoolplan vormt een weergave van te verbeteren onderwerpen;
- b De verbeterdoelen die in het komende schooljaar prioriteit krijgen en onder het hoofdstuk 'Kwaliteitszorg' vermeld worden in de *schoolgids*. In de volgende schoolgids blik de school terug en geeft ouders informatie in hoeverre de vorige verbeterdoelen ook inderdaad bereikt zijn.

2. Context, missie en visie: de bestaansreden van de school

2.1 Schoolorganigram

2.2 Sterkte- zwakteanalyse van onze school

Sterktes (intern)	Kansen (extern)
<ul style="list-style-type: none"> • Overzichtelijke organisatie van de complexe situatie van de school, die verdeeld is over 3 leslocaties en waar voor een groot aantal leerlingen met zeer uiteenlopende niveaus onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur wordt verzorgd. • Professionele aanpak (bestuur en directeur) en enthousiast team. • Veel bevoegde leerkrachten. • Een goed schoolklimaat (goede sfeer, gemotiveerde leerlingen, betrokken ouders). • Een goed onderwijsleerproces (gestructureerde en doelmatige onderwijsactiviteiten, voldoende individueel aangepast). • Een goed leerstofaanbod voor NTC richting 1 en 2 leerlingen (doorgaande leerlijn met methoden die aansluiten bij de recente ontwikkelingen op het gebied van interactief taalonderwijs). • Kwaliteit van toetsing. • Resultaten van leerlingen, die aan de verwachtingen voldoen. • NOB-erkend en goede beoordeling door de inspectie voor het onderwijs. • Flexibele organisatie; op veranderingen kan makkelijk worden ingespeeld. • Ondersteuning van Nederlandse taal vanaf zeer jonge leeftijd (2,5 jaar).	<ul style="list-style-type: none"> • De kwaliteitseisen van buitenaf worden steeds hoger. Deze eisen gelden voor alle aspecten van de school, in het bijzonder het bestuur, docententeam en het onderwijs. De verhoogde eisen komen zowel van het ministerie van onderwijs als van de ouders. Verhoogde eisen en een professionele reactie daarop zullen leiden tot beter onderwijs en uiteindelijk tot meer tevreden kinderen en ouders. Maar deze opbrengsten komen niet voor niets; zowel bestuur als docenten moeten veel energie besteden aan het verbeteren en meten van de kwaliteit. • De explosief groeiende mogelijkheden van ICT (Informatie en Communicatie Technologie) in het algemeen en van educatieve software en het internet in het bijzonder leiden tot het ontstaan van een steeds gevarieerdere elektronische leeromgeving. Voor leerlingen is het een eigentijdse manier van werken waar zo ook nog eens veel plezier en motivatie uitgehaald kan worden. • Het streven om kinderen te kunnen laten instromen in het Nederlandstalige onderwijs leidt tot ambitieuze eisen op het gebied van het aan te bieden onderwijs in het buitenland. Voor ons als school geeft dat weer nieuwe doelen om ons op te richten. Hiervoor volgen we de ontwikkelingen op onderwijskundig gebied nauwgezet. Zo groeit de kennis en ervaring inzake 'omgaan met verschillen'. Er is bijvoorbeeld steeds meer bekend over hoe een school beter tegemoet kan komen aan de basisbehoeften en de verschillende leerstijlen van kinderen, die motivatie van de leerlingen kan versterken en de effectiviteit van het leren kan vergroten. Deze ontwikkeling pakken wij op door het invoeren van de nieuwe taalmethoden Taalactief 3 en de nieuwe Leessleutel voor groep 1, 2 en 3. • De school kan werken aan verbetering van haar imago. Hierdoor kunnen ouders beslissen om toch hun kinderen naar onze school te laten gaan. Hierdoor ontstaat een bredere basis van leerlingen wat het onderwijs beter te organiseren maakt.

	<ul style="list-style-type: none"> • Door middel van meer communicatie/pr-activiteiten kunnen we als school onszelf ook meer profileren. • Samenwerking zoeken met internationale scholen in de omgeving. Het NVTC zou voor de Nederlandse en Belgische kinderen het Nederlandstalige onderwijs kunnen verzorgen. • Verder professionalisering van de organisatie. • Meer sponsoractiviteiten/contacten leggen met het Nederlands/Belgische bedrijfsleven. Op deze manier kunnen extra financiële middelen worden aangetrokken om zodoende het lesgeld voor de ouders betaalbaar te houden.
<p>Zwaktes (intern)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderwijstijd. • Te geringe aandacht voor mondelinge taalvaardigheid en het strategisch onderwijzen (het <i>leren</i> leren). • Gebruik van ICT (computer, internet e.d.) in de klas en/ of bij het huiswerk. • In één groep worden verschillende niveaus en leeftijden gecombineerd wat veel vraagt aan voorbereiding en organisatie door de docenten en directeur. • Ouderbetrokkenheid op bestuurs- en organisatorisch gebied. 	<p>Bedreigingen (extern)</p> <ul style="list-style-type: none"> • De slechtere economische situatie. Dit leidt tot terugkeer van expats. Meer expats worden teruggedreven naar hun thuisbasis en worden in mindere mate vervangen door nieuwe expats. Tevens zullen niet-expat-ouders huiveriger zijn om een groot bedrag uit te geven aan Nederlandse lessen voor hun kinderen. • Het lesgeld van onze school is een substantieel bedrag. Voor sommige ouders kan dit – zeker als ze meerdere kinderen hebben – een reden zijn om te stoppen met de Nederlandse lessen. • Wegvallen van subsidie vanuit Nederland. • Veranderende Franse onderwijsweek. Wegvallen van de tot nu toe vrije woensdag door herinvoering van een 5 daags schoolweek. • Wisselende schoolpopulaties en teruglopende of stijgende leerlingaantallen (zie o.a. voorgaande twee punten) maken dat de samenstelling van de groepen jaarlijks sterk wijzigt. Vooralsnog kunnen wij met een gedifferentieerde aanpak op maat in combinatiegroepen de leerlingen echter nog verantwoord lesgeven. • De wisselingen in teamsamenstelling bemoeilijken het waarborgen van continuïteit en kwaliteit in ons onderwijs. Met het vertrek van een leerkracht of zelfs de coördinator bestaat de kans dat ook een deel van de opgebouwde deskundigheid verdwijnt. Het NVTC investeert in instrumenten om die deskundigheid vast te houden en over te dragen. Om zodoende niet alleen wisselingen in het docentenbestand op te vangen maar meer algemeen om de kwaliteit te waarborgen. • Het NVTC heeft geen beschikking over eigen leslocaties. De gebruikte leslocaties kunnen worden geannuleerd of er kunnen in de toekomst meer kosten voor in rekening worden gebracht. • Wegvallen van kosteloze ondersteuning in onderwijskundige en beleidszaken vanuit Nederland.

In het verbeterplan werken wij uit hoe een aantal van deze punten in de komende jaren zullen worden aangepakt. Het is uiteraard de bedoeling de sterke punten te handhaven en/of verder uit te bouwen.

2.3 Achtergronden/Uitgangspunten

De naam van de school is het *Nederlands en Vlaams Taalcentrum (NVTC) Parijs* en is in 2005 opgericht; voortvloeiend uit de stichtingen “De Waterlelie” en “NTCC Parijs”. Beide scholen hebben hun bestuurlijke en onderwijsinhoudelijke krachten gebundeld. Het NVTC Parijs heeft als rechtsvorm een Franse vereniging zonder winstoogmerk (Association loi 1901) en staat ingeschreven bij de Préfecture van Saint

Germain en Laye. De dagelijkse gang van zaken is in handen van de directeur met ondersteuning van het bestuur en het docententeam.

Het NTC-onderwijs is een aanvulling op het onderwijs van de dagschool. In onze situatie kan dat Frans-, Brits- of Internationaal onderwijs zijn. Dit betekent dat het aantal beschikbare uren voor de Nederlandse lessen veelal beperkt is tot de naschoolse tijden. De leerlingen zijn bovendien afkomstig van meerdere scholen. Om de reistijd voor de leerlingen zo kort mogelijk te houden, geven de docenten les op meerdere locaties.

Het NVTC Parijs telt in het schooljaar 2012-2013 82 leerlingen, verspreid over 3 leslocaties ten westen van Parijs. Dit schooljaar zijn er 7 docenten parttime werkzaam bij het NVTC Parijs.

Ouders kiezen er vaak bewust voor dat hun kinderen Nederlands taal- en cultuuronderwijs volgen en wel om de volgende redenen: om een eventuele terugkeer in het Nederlands onderwijs soepel te laten verlopen en het onderhouden van een band met Nederland dat cultureel en taalkundig in hun gezinssituatie is ingebed.

Het feit dat de leerlingen apart les krijgen in de Nederlandse taal en cultuur – naast het voorkomen ervan in de gezinssituatie – maakt dat hun algemene ontwikkeling zich verbreedt. De kinderen worden bewust van het feit dat er meerdere culturen bestaan en dat men zich kan uitdrukken in verschillende talen. Hiermee wordt de acceptatie van de ander vergroot. Het onderwijs is hier veelal specifiek op gericht. Regelmatig komende verschillen in cultuur naar voren al dan niet in de vorm van taalkundige aspecten.

2.4 Missie

De doelstelling van het NVTC Parijs is om zoveel mogelijk aan te sluiten bij het onderwijs in Nederland om de (her)instroming van onze leerlingen in het onderwijs in Nederland of op andere NTC scholen zo goed mogelijk te laten verlopen. Wij vinden dat de ontwikkeling van de moedertaal en Nederlands taal voor kinderen van vitaal belang als tweede is.

Beheersing en ontwikkeling van de moeder en tweede taal zijn voorwaarden voor een evenwichtige sociaal-emotionele en cognitieve groei. Goede ontwikkeling van de moedertaal geeft cultureel houvast, draagt sterk bij aan de identiteitsontwikkeling en leert kinderen beter reageren op veranderingen. Dit alles als een goede voorbereiding op het onderwijs in de 21^e eeuw.

We richten ons daarom op de Kerndoelen voor het Basisonderwijs en het Voortgezet onderwijs (zie bijlage 4) voor wat betreft de Nederlandse taal.

Onze missie luidt:

Het bieden van kwalitatief goed Nederlandse taal- en cultuuronderwijs aan leerlingen in de leeftijd van 2,5 tot 18 jaar in de westelijke regio van Parijs.

2.5 Visie

Om onze missie te realiseren hanteren wij een onderwijsvisie die gebaseerd is op drie principes:

- kwaliteit van leerkrachten en methodes;
- opbrengst gericht en gedifferentieerd onderwijs;
- goede samenwerking.

Het NVTC Parijs streeft naar het continue optimaliseren van de kwaliteit van het onderwijs en het verbeteren van het functioneren van de organisatie om kennis, interesse en het enthousiasme van de leerling voor de Nederlandse taal en cultuur verder te ontwikkelen.

2.6 Doelstellingen

In onze visie is verwoord waar we de komende jaren naar toe willen werken. De volgende doelstellingen geven aan hoe onze school denkt dit te verwezenlijken.

1. *Optimaliseren van de verhouding: onderwijstijd en kwaliteit;*
2. *Systematiek in kwaliteitszorg;*
3. *Communicatie verbeteren tussen school en ouders.*

2.7 Activiteiten

Uitgaande van de doelstellingen die in paragraaf 2.6 geformuleerd zijn, zijn de volgende activiteiten geformuleerd:

1. *Optimaliseren van de verhouding: onderwijstijd en kwaliteit.*
Beleidsvoornemen voor de komende vier jaar is een zo passend mogelijk programma te vinden om een goede verhouding te vinden tussen de beschikbare onderwijstijd en de te leveren kwaliteit van ons onderwijs. We zullen daar onderwijsteam en ouders bij betrekken om tot een werkbare oplossing te komen. Onze belangrijkste taak blijft het in standhouden van minimaal de huidige onderwijstijd en een eventuele uitbreiding zodanig in te zetten dat het niet te zwaar drukt op onze leerlingen en het budget. Wij streven ernaar om veranderingen in de onderwijstijd tegelijkertijd door te voeren met de nieuwe Franse schoolweek in september 2014.
2. *Systematiek in de kwaliteitszorg.*
Ons doel is de kwaliteit van het onderwijs dat we nu leveren te waarborgen en daar waar nodig te verbeteren. Voortvarend op de kwaliteitsborging van de afgelopen vier jaar is het streven om het uitwerken van de doelstelling en activiteiten concreter (en SMART) te formuleren. Agenderen van verbeterpunten voor de bestuursinhoudelijke vergaderingen zullen de komende vier jaren systematisch gebeuren.
3. *Communicatie verbeteren tussen school en ouders.*
Goed NTC onderwijs is altijd de optelsom van de inspanningen van ouders en school samen. Met elkaar behalen we de beste resultaten. Ons streven is de ouderbetrokkenheid te vergroten, niet alleen zodat ouders een actievere rol vervullen bij het extra werk dat leerlingen mee naar huis krijgen maar ook bij de organisatie binnen de school; bij de bestuurstaken, buitenschoolse activiteiten en sponsoractiviteiten. Een goede communicatie ligt hieraan ten grondslag. Verbeteren van de communicatie tussen enerzijds het bestuur en de ouders en anderzijds tussen het docententeam en de leerling/ouders. Vanaf volgend schooljaar wordt een draaiboek bij gehouden waarin de communicatie momenten worden verzameld, geëvalueerd en zo nodig aangepast. In het schooljaar 2016-2017 evalueren we het resultaat.

Activiteit	Planning	Verantwoordelijk
1. Optimaliseren van de verhouding: onderwijstijd en kwaliteit <ul style="list-style-type: none"> • Beleidsvoornemens via een enquête toetsen bij ouders en leerlingen • Invoeren beleid m.b.t. urenverdeling en lesdagen 	<ul style="list-style-type: none"> • voorjaar 2014 • September 2014 	Bestuur, directie en docenten
2. Systematiek in kwaliteitszorg <ul style="list-style-type: none"> • Planmatig werken: agenderen en opstellen van verbeterplannen • Uitvoeren en vastleggen in de kwaliteitsmap van bestuur. • Evaluatie meenemen in agenda 	<ul style="list-style-type: none"> • Start september 2013 • 2015-2016 • September 2017 	Bestuur en directie
3. Communicatie verbeteren tussen school en ouders <ul style="list-style-type: none"> • Vastleggen van communicatie momenten met ouders/externen en verbeterplan opstellen • Ouder tevredenheidonderzoek houden • Oudercontact momenten optimaliseren • Website herzien en verbeteren • Evaluatie van het resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> • Start september 2014 • Voorjaar 2015 • 2015-2016 • 2015-2016 • 2016-2017 	Bestuur en directie

2.8 Evaluatie vorig schoolplan

Samenvattend schema beleidsvoornemens vorig schoolplan:

Items	Verantwoordelijke partij	schooljaar 2009/2010	schooljaar 2010/2011	schooljaar 2011/2012	schooljaar 2012/2013	evaluatie
Evalueren en aanpassen taken bestuur	Bestuur	x		x		gerealiseerd
Sponsorbeleid	Bestuur	x				ontwikkelpunt
Evalueren en aanpassen taken coördinator	Bestuur en coördinator	x		x		gerealiseerd
Verder ontwikkelen systeem van kwaliteitszorg	Bestuur en coördinator		x	x		Blijft ontwikkelpunt
Schoolplan 2013-2017	Bestuur en coördinator				x	gerealiseerd
Afspraken maken over structureel coöperatief leren	Coördinator en docenten	x				ontwikkelpunt
Verder vormgeven aan coöperatief leren	Coördinator en docenten		x			ontwikkelpunt

Evalueren van digitale registratie leerlingvolgsysteem	Coördinator en docenten		x			gerealiseerd
Inventariseren van de mogelijkheden van ICT binnen ons onderwijs	coördinator en docenten	x		x		Blijft ontwikkelpunt
Toepassing van de mogelijkheden van ICT	Coördinator en docenten		x		x	Blijft ontwikkelpunt
Uitbreiden schoolbibliotheek	Coördinator en docenten		x			niet mogelijk
Afspraken maken over de invulling van voorgezet lezen	Coördinator en docenten	x				deels gerealiseerd
Opstellen plan coachen nieuwe leerkrachten	Coördinator			x		ontwikkelpunt
Inventariseren/aanpassen van de orthotheek	Coördinator en docenten			x		gerealiseerd

Opzetten van het sponsorbeleid is destijds stil komen te liggen wegens sterke wisselingen binnen het bestuur en het ontbreken van ouders die dit beleid op zich willen nemen. We hebben dit punt toch weer in het beleidsplan van de komende vier jaar moeten zetten wegens het stopzetten van de subsidie vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in Nederland.

Het invoeren van coöperatief leren heeft vertraging opgelopen. Er was enige achtergrond kennis en ervaring bij leerkrachten aanwezig maar niet voldoende om Coöperatief Leren structureel in te voeren. Via Bijscholing van de Stichting NOB wordt in de zomer van 2013 geprobeerd weer nieuwe impuls te geven aan dit project.

De mogelijkheden op de leslocatie van het gebruik van ICT blijven beperkt wegens het ontbreken van internetverbinding. Voor de groepen 4 t/m 8 is de software behorende bij de methode Taalactief aangeschaft samen met nieuwe computers. Voor groep 3 wordt nog steeds gezocht naar geschikte en betaalbare software voor het gebruik in de klas. Het belang van het gebruik van ICT binnen het onderwijs is groot en dit onderdeel blijft de komende periode op de agenda staan.

Het uitbreiden van schoolbibliotheek bleek niet mogelijk te zijn wegens gebrek aan kastruimte. Dit geldt voor alle leslocaties. Wel wordt geprobeerd zo regelmatig mogelijk oudere boeken te vervangen door recente kinderliteratuur.

Tijdens het schooljaar 2011-2012 is een start gemaakt met het project Samen Beter Lezen. Dit had een tweeledig doel. Het verbeteren van de leesvaardigheid van de leerlingen maar ook leespromotie. Meedoen aan het project was vrijwillig en voor deelnemende leerlingen succesvol. In de komende jaren wordt bekeken of dit project structureel ingevoerd kan worden. Voor begrijpend lezen is definitief gekozen om hiervoor Nieuwsbegrip in te zetten.

3. Het NTC primair en voortgezet onderwijs

3.1 Algemeen

Ons NTC onderwijs heeft als doelstelling om aan te sluiten bij het onderwijs in Nederland of België, zodat kinderen bij terugkeer naar Nederland c.q. België, zoveel als mogelijk, aansluiting vinden in het Nederlandse/ Vlaamse onderwijs.

We richten ons op toewerken naar de kerndoelen voor het domein Nederlands, zoals die zijn opgesteld door het ministerie van OC&W. In aanvulling daarop hanteren we voor het onderdeel Cultuur de doelen zoals die zijn opgesteld door de stichting NOB.

Het onderwijs in de Nederlandse taal is er op gericht dat de leerlingen:

- Vaardigheden ontwikkelen waarmee ze de Nederlandse taal doelmatig gebruiken in situaties die zich in het dagelijks leven voordoen;
- Kennis en inzicht verwerven omtrent betekenis, gebruik en vorm van de taal;
- Plezier hebben of houden in het gebruiken en beschouwen van de taal;
- Kennis, inzicht en vaardigheden verwerven om hun mogelijkheden als speler van een rol te vergroten;

We onderscheiden in ons lesaanbod de deelgebieden spreken en luisteren, lezen, schrijven (spellen), taalbeschouwing en woordenschat. De verschillen bij het onderwijsaanbod voor de verschillende NTC Richtingen (zie hoofdstuk 3.1.1), liggen vooral op het gebied van de leerstofinhoud en ordening van de leerstof. Er bestaat verschil in de accenten die op de verschillende deelgebieden worden gelegd, de volgorde waarin bepaalde leerstof wordt aangeboden en uiteraard het beginniveau van de leerstof.

Zo moet bij NTC Richting 2 en 3 leerlingen zowel in de onderbouw als in de bovenbouw, veel meer aandacht besteed worden aan woordenschat, mondelinge taalvaardigheid en begrijpend luisteren dan bij NTC Richting 1 leerlingen. Daar zal het spelling- en stel onderwijs weer een belangrijker accent krijgen.

Uitgaande van de verschillende NTC richtingen binnen onze school worden de doelstellingen voor het taal- en leesonderwijs nader omschreven. Met name bij het opstellen van de onderwijsinhoud komt de complexiteit van ons NTC-onderwijs naar voren: hoe creëren we voldoende taalgebruikssituaties die motiverend voor de leerlingen zijn, terwijl we toch voldoen aan de gestelde doelstellingen. Een gedegen voorbereiding, zowel didactisch en organisatorisch als wat betreft de keuze van materialen vinden we noodzakelijk om kwalitatief goed werk te leveren. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat we onnodige overlapping met het dagonderwijs willen voorkomen. Wij richten ons met name op de doelstellingen m.b.t. het taal- en leesonderwijs, die in de dagschool niet aan bod komen.

De lessen Nederlandse cultuur beogen het in stand houden en versterken van de verbondenheid met de Nederlandse en Vlaamse cultuur. De lessen Nederlandse cultuur worden gegeven ter ondersteuning van en als aanvulling op de Nederlandse taallessen.

3.1.1 Doelstellingen

Uitgangspunten

NTC-onderwijs kenmerkt zich door uiteenlopende leeftijdsgroepen en taalniveaus. Op basis van het taalniveau van de leerlingen (en daarmee de doelstellingen van het onderwijs) wordt in het primair Nederlands onderwijs in het buitenland onderscheid gemaakt in Richtingen. Het niveau van de leerling bepaalt de Richting van de leerling. Dit niveau wordt in eerste instantie bepaald door de kwantiteit en kwaliteit van het taalaanbod, en de (mogelijkheden van) taalproductie van het kind terug aan de ouder/opvoeder/leerkracht. Dit heeft alles te maken met een aantal kenmerken van de leerling of situaties waarmee de leerling te maken heeft.

Richting 1

- De leerling heeft het niveau van leeftijdgenoten in Nederland.
- Als de leerling zich op deze manier blijft ontwikkelen, zal hij op 12-jarige leeftijd tenminste het referentieniveau 1F beheersen.

Richting 2

- De leerling heeft een achterstand van maximaal twee jaar op leeftijdgenoten in Nederland.
- Als de leerling zich op deze manier blijft ontwikkelen zal hij op uiterlijk 14-jarige leeftijd het referentieniveau 1F beheersen.

Richting 3

- De leerling heeft een achterstand van meer dan twee jaar op leeftijdgenoten in Nederland.
- Of en wanneer de leerling het referentieniveau 1F beheerst, verschilt per individuele leerling.

Het is mogelijk dat bij een leerling de grootte van de achterstand niet voor ieder taaldomein gelijk is. Veel leerlingen binnen Richting 1 hebben enige achterstand op het taaldomein woordenschat. Het is ook mogelijk dat een leerling voor de taaldomeinen spelling, technisch en begrijpend lezen een Richting 2 leerling is en voor actieve woordenschat een Richting 3 leerling. Wij als school bepalen in welke algemene Richting de leerling ingedeeld wordt.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet Nederlands onderwijs in het buitenland zijn er opnieuw 3 varianten, ook wel doelen:

Doel 1 (VO): Aansluiten bij voortgezet onderwijs in Nederland; gericht op terugkeer in het Nederlands onderwijs. Toewerken naar kerndoelen van de onderbouw (jaar 1, 2 en 3) en exameneisen vmbo, havo of vwo van de Nederlandse taal en cultuur. Zowel de actieve als de passieve taalvaardigheden worden ontwikkeld en gestimuleerd. Onderwijs bereidt voor op de klas- en lesorganisatie in het moderne Nederlandse onderwijs (eigen verantwoordelijkheid, projecten, ICT, enzovoort) en de cultuur c.q. sfeer op scholen (samenleving). Er wordt voorlichting gegeven over vervolgonderwijs en opzet Nederlands VO vanuit het perspectief van internationaal onderwijs en arbeidsmarkt. Het programma kan afgesloten worden met een Staatsexamen Nederlands vmbo, havo of vwo.

Doel 2 (VO): Behalen van internationaal diploma, zoals IB (language A of B) en IGCSE of AICE. Gericht op doorstroom naar internationaal vervolgonderwijs of hbo of universitair onderwijs in Nederland. Daarbij geeft het IB (A) toelating op universitair niveau en het IGCSE toelating op hbo-niveau.

Doel 3 (VO): Bijhouden van het Nederlands: bereiken van zo hoog mogelijk niveau van mondelinge taalvaardigheid. Kerndoelen worden op afstand gevolgd. Deze kinderen zullen thuis Nederlands spreken, maar een andere taal zal dominant zijn. Nadruk in NTC-voortgezet onderwijs op mondelinge taalvaardigheid; schriftelijke taalvaardigheid, minder accent. Daarbij geven het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal Profiel Taalvaardigheid Hoger Onderwijs en Profiel Academische Taalvaardigheid toelating op enkele universiteiten en hogescholen. Het Staatsexamen NT2 wordt door Nederlandse onderwijsinstellingen algemeen erkend.

3.1.2. Omgaan met verschillen

In de afgelopen vier jaar hebben wij ons beziggehouden met de invulling van adaptief onderwijs en in de komende vier jaar willen wij dat voortzetten. Bij onze invulling van het begrip adaptief onderwijs leggen wij het accent op het scheppen van een pedagogisch klimaat dat kinderen uitdaagt, ondersteunt en vertrouwen schenkt¹.

Het bieden van *uitdaging*, *ondersteuning* en *vertrouwen* als onderdeel van het pedagogisch klimaat en didactisch handelen past bij de drie basisvoorwaarden in opvoeding en onderwijs die Stevens noemt: competentie (geloof en plezier in eigen kunnen), de relatie (het gevoel dat opvoeders/leerkrachten je waarderen en met je om willen gaan) en onafhankelijkheid (het gevoel dat je iets kunt ondernemen zonder dat anderen je daarbij moeten helpen). Deze drie kenmerken zijn volgens Stevens basisvoorwaarden voor een actieve, gemotiveerde leerhouding bij de leerlingen.

De komende periode willen wij extra inzetten op zelfstandig werken en samenwerkend/coöperatief leren² van leerlingen. Wij willen daarvoor geschikte materialen aanschaffen, inclusief educatieve software en materialen die leerlingen zelf of onderling kunnen corrigeren. De leerkrachten worden nader toegerust om zelfstandig en structureel coöperatief leren te begeleiden (Docentenmap en studiemiddag).

Binnen onze NTC school hebben we te maken met heterogene groepen. Verschillende jaargroepen zitten bij elkaar, en binnen één jaargroep zijn weer verschillende taalniveaus (NTC-Richting 1, 2 en/of 3). Door middel van gedifferentieerde instructie en goed klassenmanagement proberen we tegemoet te komen aan de verschillen. Klassenmanagement heeft niet alleen tot doel het managen van de groep als geheel, maar het accent ligt op het organiseren van zinvolle leermomenten voor alle kinderen.

Binnen onze school willen we meer gebruik gaan maken van gedifferentieerde instructie. Dit is een mix van klassikale instructie, instructie in kleinere groepen en individuele instructie. Afhankelijk van de leerdoelstelling vinden er grote of kleine groepsactiviteiten plaats, ofwel er wordt individueel gewerkt. Een aantal activiteiten, zoals bv start- activiteiten, mondelinge vaardigheidsactiviteiten en culturele activiteiten, lenen zich goed voor een klassikale instructie, waarna in de verwerkingsfase gedifferentieerd gaat worden.

Factoren die onderdeel uitmaken van ons klassenmanagement zijn: het stimuleren en faciliteren van het zelfstandig werken en gebruik maken van coöperatieve werkvormen. Voor instructies aan kleinere groepen wordt gebruik gemaakt van de zgn. instructietafel. Deze staat zo opgesteld dat de leerkracht aan een groepje kinderen instructie kan geven, zonder de andere leerlingen te storen. Ook zetten wij tafels zo neer, dat kinderen in groepjes samen kunnen werken. Verder zorgen we ervoor dat leerlingen materialen die ze nodig hebben, makkelijk kunnen pakken, zonder andere kinderen te storen.

Het zelfstandig werken wordt gestimuleerd, zodat de leerkracht rustig instructie kan geven aan andere groepjes.

---

¹ De basisbehoeften autonomie, relatie en competentie zijn voor het basisonderwijs uitgewerkt door Luc Stevens. Eerst in L.Stevens, Over denken en doen. Een pedagogische bijdrage aan adaptief onderwijs, Den Haag: PMPO, 1997; later in een hoofdstuk in: R. Dijkstra en N. van der Meer, *Adaptief onderwijs in een lerende school* (Utrecht: APS). Dijkstra maakte ook drie vooral praktische boekjes (Utrecht: APS, 1999) -- Laat dat maar aan mij over: Over de basisbehoefte competentie; Ieder op zijn eigen wijs: Over de basisbehoefte autonomie; Erbij horen en meetellen: Over de basisbehoefte relatie.

² *Samenwerkend/coöperatief leren* is een gestructureerde vorm van (samen)werken waarbij de leerlingen op basis van heldere instructies en vooraf vastgestelde criteria aan een (gemeenschappelijk) product werken. Met een dergelijk product laten leerlingen op een eigen, persoonlijke manier zien hoe zij de stof verwerkt hebben tot iets nieuws. Op de presentatie van het product volgt feedback van medeleerlingen en van de leerkracht. Deze manier van werken bevordert niet alleen de sociale vaardigheden, maar ook de taalvaardigheid van leerlingen en draagt bij aan een intensieve verwerking van de leerstof. Elkaar onderwijzen, hardop denken en actief bezig zijn met de stof blijken essentieel. Leerlingen werken zelfstandig of groepjes samen. De nadruk ligt op het leren van en met elkaar. Voor meer informatie wordt verwezen naar: *Structureel coöperatief leren*; ISBN 907433 13 9 en *Contact! Actief een tweede taal leren* www.rpcz.nl.

Hiervoor zijn de volgende aspecten onmisbaar:

- Vooraf instructie gericht op het zelfstandig werken;
- Regels en routines, het nakomen van afgesproken regels is van belang;
- Leerlingen verantwoordelijkheid maken voor eigen leren, door het werken met een weektaak-huiswerkblad, vooraf aangeven wat leerlingen kunnen doen bij moeilijkheden, leerlingen zelf werk laten controleren, leerlingen laten samenwerken (gebruik van zelfcorrigerende materialen en software is hierbij nuttig);
- Uitdagende betekenisvolle opdrachten, die niet te moeilijk, maar ook niet te makkelijk zijn;
- Een positieve houding van de leerkracht wanneer de kinderen zelf initiatieven en verantwoordelijkheid nemen.

Bij het gebruik maken van coöperatieve werkvormen, werken de leerlingen in kleine groepjes op een gestructureerde manier samen aan één opdracht. Essentieel is dat de opdracht zo wordt geformuleerd dat de leerlingen wel samen móeten werken om succesvol te zijn. Ook hierbij worden weer duidelijke regels gehanteerd.

3.1.3. Interactief onderwijs

Interactief taalonderwijs kent drie peilers te weten: Betekenisvol leren, Sociaal leren en Strategisch leren. Een kind dat denkt en praat heeft meer hersenactiviteit dan een leerling die bijvoorbeeld alleen leest of luistert. Dit betekent dus dat het kind actiever bezig is en daarom ook meer leert.

Betekenisvol leren

Dit kan doordat de leerinhouden aansluiten bij de leef- en belevingswereld van de kinderen, maar ook als de kinderen betrokken zijn bij hun eigen leerproces. Kinderen zijn dan gemotiveerd om aan de slag te gaan en zullen daardoor dus meer leren. De kinderen zijn betrokken.

Een belangrijk punt van betekenisvol leren is de leeromgeving. Deze moet uitdagend, prikkelend en uitnodigend zijn. Kinderen moeten uit zichzelf bij informatiebronnen kunnen komen, zoals woordenboeken, computers, boeken, encyclopedieën enz. Het is belangrijk dat er in de klas een rijke context is met veel materiaal.

- De omgeving en materialen inspireren de kinderen tot het gebruiken van taal;
- Er zijn verschillende materialen beschikbaar waarin kinderen kunnen lezen;
- De materialen zijn boeiend, inspirerend en herkenbaar;
- Er is sprake van een virtuele leeromgeving (hiermee wordt bedoeld dat kinderen toegang hebben tot digitale en informatiebestanden, dat kinderen cd-roms kunnen gebruiken met spellen, woordenschat, werkwoorden, begrijpend lezen,).

Sociaal leren

Er worden onderwijsleersituaties gecreëerd waarin de leerlingen in kleine, heterogene groepen op een gestructureerde manier samenwerken aan een leertaak met een gezamenlijk doel. De leerlingen die samenwerken zijn niet alleen gericht op hun eigen leren maar ook op dat van hun groepsgenoten. Leerlingen leren met elkaar en van elkaar.

Strategisch leren

Strategisch leren houdt in dat kinderen nadenken over de vraag welke aanpak het beste is. Zij leren de vuistregels toepassen bij het plannen, uitvoeren en evalueren van hun eigen taalgedrag. Kinderen voeren niet alleen een taaktaak uit, maar bedenken van te voren hoe ze de taak zullen uitvoeren. Tijdens het proces houden ze in de gaten of alles goed verloopt. Na afloop evalueren ze het proces. Ze controleren zichzelf als het ware.

In de komende vier jaar willen wij intensief gebruik gaan maken van de recente inzichten op het gebied van taalonderwijs. Daarom is gekozen voor behoud van de interactieve taalmethode, Taalactief 3 en de bijbehorende NTC module van de Stichting NOB, zodat de school de materialen heeft die ons helpen bij het organiseren van betekenisvol, sociaal en strategisch leren.

Wij zien als school veel voordelen in het gebruik van Structureel Coöperatief Leren binnen met name het interactief taalonderwijs. De opvatting achter samenwerkend leren is dat leren krachtiger kan zijn wanneer de docent leerlingen in staat stelt om regelmatig met elkaar te overleggen en elkaars expertise te benutten. Het samenwerken dient echter sterk gestructureerd te worden, om te voorkomen dat sterke of dominante leerlingen hun stempel drukken op de groep en zwakkere of stillere leerlingen zich binnen de groep op de vlakte kunnen houden.

We willen gaandeweg een aantal werkvormen invoeren om het samen leren te bevorderen.

In het Voortgezet Onderwijs is gekozen om vanaf het schooljaar 2010--2011 de methode Nieuw Nederlands te gebruiken. Eén van de doorslaggevende redenen om voor deze methode te kiezen is het interactieve karakter van de methode. Het VO verweeft interactief taalonderwijs onder andere met discussies die ontstaan na een spreekbeurt en discussies als gevolg van het lezen, samenvatten en het mening geven over recente krantenartikelen.

3.1.4. Inzet van ICT

De computer is niet meer weg te denken uit de klas, ook in het buitenland niet. Het gebruik en de mogelijkheden van ICT (Informatie en Communicatie Technologie) verschillen enorm. Het NVTC Parijs heeft als uitgangspunt bij de inzet van ICT in de klas dat dit een toegevoegde waarde moet hebben in het (taal)leerproces.

In het schooljaar 2011-2012 zijn 5 nieuwe laptops aangeschaft samen met de bij de taalmethode Taal Actief behorende software voor spelling en woordenschat. In elke lesgroep is minimal 1 computer aanwezig.

In het voortgezet onderwijs worden de laptops van de school ingezet om opdrachten op de computer gezamenlijk te verwerken.

Wij hebben bewust gekozen de computer niet individueel in te zetten tijdens de lesmomenten, aangezien onze doelstelling is onze leerlingen zoveel als mogelijk in interactie met elkaar en de leerkracht te laten werken. Wel geven wij regelmatig huiswerk mee, waarvoor de leerlingen thuis met de computer aan de slag moeten, zoals het spellingprogramma Bloon. In de komende 4 jaar zal bekeken worden in welke mate afstandsonderwijs door middel van een Elektronische Leer Omgeving (ELO) ook op het NVTC een aanvulling kan zijn op het contactonderwijs.

3.1.5. Onderwijstijd

Wij zorgen ervoor dat er voldoende tijd is voor leerlingen om zich het leerstofaanbod eigen te maken. Zoals in onze missie (hoofdstuk 2.3) is aangegeven, hebben wij - om het NTC-onderwijs succesvol te kunnen laten verlopen - als richtlijn een minimum aantal gewenste onderwijsuren van 120 uren per jaar c.q. drie uur per week. Deze tijd zien wij als een centrale schakel tussen het leerstofaanbod dat de leerkracht in de klas verzorgt en de resultaten die leerlingen behalen. Wij realiseren ons dat kinderen in Nederland - met 8 uur taalonderwijs per week - al moeite hebben de kerndoelen Nederlandse taal te halen: het behalen van de kerndoelen in 3 uur per week door NTC-leerlingen noodzaakt ons in ieder geval tot het optimaliseren en maximaliseren van de schaarse onderwijstijd en tot het stellen van leerstofprioriteiten.

De feitelijke onderwijstijd *maximaliseren* wij door het treffen van de volgende maatregelen:

- onze school voert een actief beleid om onnodig verlies van deze schaarse onderwijstijd tegen te gaan: we zorgen ervoor dat de lessen op tijd beginnen, gaan ordeverstoringen tegen en doen er alles aan om lesuitval te voorkomen. De leertijd breiden we uit door het geven van huiswerk;

- wij houden de tijd voor niet-onderwijsinhoudelijke zaken – klassenmanagement, administratie, organisatie – tijdens de les zo beperkt mogelijk.

Het schooljaar telt 33 lesweken van 3 uur (wegens de lange schoolvakanties in Frankrijk kunnen wij niet voldoen aan een schooljaar van 40 weken). De leertijd breiden we uit door het geven van huiswerk, waar het kind ongeveer 60 minuten per week aan dient te besteden. Aan het einde van het schooljaar zijn er twee weken gereserveerd om uit gevallen lessen in te halen.

De netto onderwijstijd *optimaliseren* wij door kleine groepen te vormen en door groepen leerlingen zelfstandig te laten werken. Leerlingen met extra onderwijsbehoeften krijgen zo extra leertijd.

De onderwijstijd is - zoals al eerder in dit plan aangegeven - opnieuw een aandachtspunt voor de komende periode. Wij willen ernaar streven de door de Inspectie van Onderwijs vastgestelde 120 uur zo dicht mogelijk te benaderen, rekening houdende met de specifieke situatie van onze school.

Bij het NVTC Parijs zien we dat afstandsonderwijs door middel van een Elektronische Leer Omgeving (ELO) een belangrijke aanvulling kan zijn op contactonderwijs. De komende jaren willen we voor elke leslocatie een optimale balans zien te creëren tussen contactonderwijs en afstandsonderwijs. Gedacht wordt om ELO in te zetten om:

- instructie- en verwerkingsmomenten uit te breiden;
- leerlingen te stimuleren met coöperatieve leervormen leerervaringen onderling uit te wisselen;
- huiswerk en studieplanners te maken en te structureren.

3.2 Primair onderwijs

3.2.1. Het onderwijsaanbod

Onze onderwijskundige doelen zijn gebaseerd op de kwaliteitscriteria die de Nederlandse overheid hanteert en op de criteria die wij zelf hanteren, uitgaande van onze visie.

Voor de komende jaren hanteren we de volgende kwaliteitscriteria:

- voldoen aan de kerndoelen primair onderwijs;
- het organiseren van een cultuurplan toegespitst op de leerling-populatie van het NVTC.

Het NTC-onderwijs heeft als doelstelling om aan te sluiten bij het onderwijs in Nederland, zodat leerlingen bij terugkeer naar Nederland zoveel mogelijk aansluiting vinden in het Nederlandse onderwijs. We richten ons op toewerken naar de kerndoelen zoals deze geformuleerd zijn voor de deelvaardigheden van de Nederlandse taal.

Het cultuuraanbod krijgt de komende jaren een prominentere plaats in ons onderwijs. Bij de keuzes die wij maken houden wij te allen tijde rekening met het onderwijsaanbod op de verschillende dagscholen.

3.2.2. Taalaanbod

Groepen 1 en 2	Methode: Thematisch onderwijs aan de hand van Routines van de methode de Leessleutel (Malmberg) gecombineerd met thema's van Ik en Ko (Zwijsen) en de werkmap Fonemisch bewustzijn (CPS)
Leerlijn	Lesprogramma
Spreken en luisteren	In verschillende situaties vergroten van spreek- en luistervaardigheid door middel van kringgesprekken, liedjes, rijmpjes.
Woordenschat	Verbreiding en verdieping van de woordenschat
Beginnende geletterdheid	Verhaalbegrip/woordenschat, taalbewustzijn en klank- tekenkoppeling.

Cultuur	Sinterklaas, Koninginnedag en speciale culturele activiteiten .
---------	---

Richting 1 en 2 basisonderwijs

Groep 3	Methode: De leessleutel
Leerlijn	Lesprogramma
Spreeken en luisteren	In verschillende situaties vergroten van spreek- en luistervaardigheid door middel van kringgesprekken, liedjes, rijmpjes, verhaaltjes.
Woordenschat	Verbreiding en verdieping van de woordenschat
Technisch lezen	Aanvankelijk lezen: klank-tekenkoppeling en het leren lezen van Nederlandse woorden en zinnen
Begrijpend lezen	Teksten lezen en vragen erover beantwoorden
Spelling	Lange en korte klanken, tweeletter klanken, dubbele medeklinkers
Taalbeschouwing	Inzicht krijgen in de opbouw van woorden en zinnen
Cultuur	Sinterklaas, Koninginnedag en speciale culturele activiteiten

Richting 1 en 2 basisonderwijs

Groepen 4 t/m 8	Methode: Taal Actief 3, Nieuwsbegrip.
Leerlijn	Lesprogramma
Spreeken en luisteren	In verschillende situaties vergroten van spreek- en luistervaardigheid door middel van discussies, boekbesprekingen
Woordenschat	Verbreiding en verdieping van de woordenschat
Technisch lezen	Lezen en begrijpen van moeilijkere woorden en teksten van AVI E3 in groep 4 tot en met AVI Plus in groep 7/8
Begrijpend lezen	
Stellen	Opstellen, verhalen en boekverslagen schrijven als huiswerk
Spelling	Gedurende de jaren worden de volledige spellingsregels geleerd
Taalbeschouwing	Inzicht krijgen in de opbouw van zinnen en teksten
Cultuur	Sinterklaas, Koninginnedag en speciale culturele activiteiten.

Bij het maken van lesplanningen voor NTC richting 2 kinderen is de meertaligheidproblematiek nadrukkelijk aanwezig; het kind groeit op met twee talen. Extra aandacht wordt besteed aan auditieve aspecten, Nederlandse klank-tekenkoppeling, het (voortgezet) lezen, de spelling en woordenschatuitbreiding. Het bepalen van de lesinhoud in deze situatie hangt af van het niveau van Nederlandse taalbeheersing. Indien nodig worden additionele leermiddelen en didactiek toegepast, waarbij het bereiken van de kerndoelen (zie bijlage 4) richtinggevend zal zijn bij het bepalen van de onderwijshoud.

Richting 3 basisonderwijs

Groep 3	Methode: Veilig in stapjes, Mondeling Nederlands-nieuw.
Leerlijn	Lesprogramma
Spreken en luisteren Woordenschat	1. Beheersen van belangrijke taalfuncties waarmee de leerling in situaties op school en daarbuiten in aanraking komt. Daarvoor moet hij de meest frequente woorden die gangbaar zijn in dergelijke situaties beheersen. 2. Beheersing Nederlandse klanken. 3. Beschikken over de meest elementaire -functiewoorden: bijv. lidwoorden, voorzetsels, voornaamwoorden, -grammaticale structuren: bijv. mededelende, vragende en bevelende zinnen -zinstypen : bijv. ontkenningen, woordvolgorde, verschillende tijdsvormen
Technisch lezen	Beginnende geletterdheid: verhaalbegrip, waarmee je ook aan woordenschat werkt, taalbewustzijn en klank-tekenskoppeling. Aanvankelijk Lezen: De klank-tekenskoppeling en het leren lezen van Nederlandse woorden en zinnen (AVI E3).

Richting 3 basisonderwijs

Groepen 4 t/m 8	Methode: Mondeling Nederlands-nieuw. (waar mogelijk Taal Actief 3)
Leerlijn	Lesprogramma
Spreken en luisteren Woordenschat	1. Beheersen van belangrijke taalfuncties waarmee de leerling in situaties op school en daarbuiten in aanraking komt. Daarvoor moet hij de meest frequente woorden die gangbaar zijn in dergelijke situaties beheersen. 2. Beheersing Nederlandse klanken. 3. Beschikken over de meest elementaire -functiewoorden: bijv. lidwoorden, voorzetsels, voornaamwoorden, -grammaticale structuren: bijv. mededelende, vragende en bevelende zinnen -zinstypen : bijv. ontkenningen, woordvolgorde, verschillende tijdsvormen
Technisch lezen	Beginnende geletterdheid: verhaalbegrip, waarmee je ook aan woordenschat werkt, taalbewustzijn en klank-tekenskoppeling. Aanvankelijk Lezen: De klank-tekenskoppeling en het leren lezen van Ned. woorden en zinnen (AVI E3). Voortgezet technisch lezen: goed technisch leren lezen en begrijpen van moeilijkere woorden en teksten (AVI M4, indien haalbaar tot AVI Plus) Begrijpend lezen staat in eerste instantie vooral in dienst van het begrijpen van het verhaal op hoofdlijnen. Woordenschat, Woordbetekenis, Wie, wat, waar, wanneer?

3.2.3. Woordenschatonderwijs

Voor NTC kinderen geldt over het algemeen dat ze een kleinere Nederlandse woordenschat hebben, omdat ze minder en in minder verschillende situaties geconfronteerd worden met de Nederlandse taal. Het is van groot belang om in het onderwijsaanbod en didactiek hiermee rekening te houden. Om een taal goed te spreken en te begrijpen is een voldoende kennis van woorden nodig. Dit gaat om het aantal woorden, maar zeker ook over de betekenisaspecten (het concept) van een woord, ook wel diepe woordkennis genoemd. Als er sprake is van tekorten in de woordkennis, zal een leerling minder profiteren van een les. Dit zal tot gevolg hebben dat een kind nog grotere tekorten in woordkennis zal krijgen. Om deze vicieuze cirkel te doorbreken is gerichte aandacht op woordenschatuitbreiding van groot belang.

We willen een onderwijssituatie creëren, gericht op het vergroten van het Nederlandse taalaanbod, zowel in kwantiteit als in kwaliteit. Zo oriënteren we ons op de inrichting van luister- en leeshoeken, op de aanschaf van prentenboeken, op het organiseren van leesbevorderende activiteiten en op de aanschaf van educatieve NT2-software.

In ons onderwijskundig handelen streven we ernaar te voldoen aan de volgende criteria:

- Leerkracht maakt gebruik van de momenteel richtinggevende didactiek van M. Verhallen en hanteert de volgende didactische cyclus :
  - Selecteren/voorbewerken;
  - Semantiseren (uitleggen);
  - Consolideren (oefenen);
  - Controleren.
- Er wordt gewerkt met leermiddelen die voldoen aan de juiste didactiek dat wil o.a. zeggen thematisch geordend, voldoende herhaling en visuele ondersteuning. Voor de groepen 1,2 en 3 wordt gebruik gemaakt van de Nieuwe Leessleutel (al dan niet in combinatie met thema's uit Ik en Ko). Vanaf groep 4 wordt de module woordenschat van Taalactief 3 gebruikt;
- Registratie, de leerkracht registreert de aangeboden thema's en de daar bij behorende woorden, maar gaat ook na of deze lesstof beheerst wordt;
- Er worden woord-leerstrategieën aangeleerd zodat leerlingen zichzelf ook nieuwe woorden kunnen aanleren en hun concepten van bekende woorden kunnen uitbreiden, het woordveld neemt een centrale plaats in als didactisch hulpmiddel;
- Zowel intentionele als incidentele woordleersituaties worden gebruikt;
- De leerkracht heeft kennis van woordenschatonderwijs;
- De mondelinge activiteiten liggen in de lijn van het thema van het woordenschatonderwijs.

We stimuleren leerkrachten naar de bijscholing van de Stichting NOB te gaan, waar bijna al onze leerkrachten al de cursus „Met woorden in de weer“ hebben gevolgd.

3.2.4. Cultuuronderwijs

Onderwijs in Nederlandse cultuur beoogt het in stand houden en versterken van de verbondenheid met de Nederlandse cultuur om een succesvolle terugkeer naar Nederland te bevorderen. Onderwijs in Nederlandse cultuur wordt gegeven ter ondersteuning van en als aanvulling op de Nederlandse taallessen (zie ook bijlage 7).

Het cultuuronderwijs wordt zoveel mogelijk thematisch aangeboden en wanneer mogelijk geïntegreerd in het taalonderwijs.

Cultuur domein	Doelen van de school	Methoden / materialen
Festiviteiten, feestdagen, gebruiken en gewoontes.	Kennis en ervaring opdoen met typisch Nederlandse festiviteiten, feestdagen, gebruiken en gewoontes.	Methode: Nederland in zicht. Eigen thema's rond o.a. Sinterklaas, Koninkinnedag, Kerst, Pasen.
Jeugdcultuur en actuele onderwerpen	Leerlingen zijn op de hoogte van actuele ontwikkelingen in de jeugdcultuur in Nederland. Kinderboekenweek	- Nederlandse tijdschriften, kranten, internet. - Nederland in Zicht - Nieuwsbegrip
Nederlandkunde	Kennis hebben van de Nederlandse samenleving vanuit historisch en (sociaal-) geografisch perspectief	- eigen thema's rond 'mens en maatschappij' (waaronder jaargetijden, aardrijkskunde, geschiedenis) - Nederland in Zicht.

3.3 Voortgezet onderwijs

3.3.1. Het onderwijsaanbod

Het feit dat de leerlingen apart les krijgen in de Nederlandse taal en cultuur maakt dat hun algemene ontwikkeling zich verbreedt. De kinderen worden bewust van het feit dat er meerdere culturen bestaan en dat men zich kan uitdrukken in verschillende talen. Hiermee wordt de acceptatie van de ander vergroot. Het onderwijs is hier veelal specifiek op gericht. Regelmatig komende verschillen in cultuur naar voren al dan niet in de vorm van taalkundige aspecten.

Het onderwijskundig beleid in het voortgezet onderwijs van het NVTC kent twee hoofdaspecten:

- A) het realiseren van algemene doelstellingen zoals die door de overheid zijn geformuleerd;
- B) het realiseren van doelstellingen die door het NVTC Parijs zelf zijn toegevoegd.

Ad A) In het eerste geval gaat het om de kerndoelen en de examenprogramma's. Tot die algemene doelstellingen behoren ook de algemene vaardigheden zoals die bij de kerndoelen van de basisvorming en bij de eindtermen voor vmbo, havo en vwo zijn geformuleerd. Tevens behoren hiertoe de door de overheden erkende examenprogramma's voor het IB en het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (zie bijlage 11).

De algemene onderwijsdoelen beogen:

- het stimuleren van een brede ontwikkeling bij de leerlingen;
- een actieve en zelfstandige rol van leerlingen;
- recht te doen aan verschillen tussen leerlingen.

Dat geschiedt enerzijds via een aantal thema's, bijvoorbeeld over waarden en normen, of het functioneren als democratisch burger in een multiculturele samenleving. Anderzijds door een aantal vaardigheden, zoals taalvaardigheden, memoriseren, aantekeningen maken, schematiseren, samenwerken met anderen, op grond van een eenvoudige evaluatie conclusies trekken voor volgende leermomenten, en inzicht krijgen in de mogelijkheden van verdere studie of arbeid.

In de kerndoelen voor het vak Nederlands ligt het accent op het goed leren communiceren.

Het onderwijs Nederlands is erop gericht dat leerlingen:

- taal zo effectief mogelijk als communicatiemiddel kunnen gebruiken in verschillende taalgebruikssituaties;
- taal receptief en productief, mondeling en schriftelijk kunnen gebruiken in informele en meer formele situaties;
- de gebruiksmogelijkheden van taal kunnen waarderen door gevoel te ontwikkelen voor effectieve communicatie en door plezier te beleven aan communicatieve situaties;
- strategieën kunnen hanteren om hun taal(gebruiks) kennis zo goed mogelijk in te zetten in uiteenlopende situaties;
- inzicht verwerven in de rol en het belang van taal voor maatschappelijk functioneren;
- vaardigheden en kennis op het terrein van Nederlands verwerven met het oog op beslissingen over vervolgoopleidingen, de latere beroepsuitoefening en maatschappelijk functioneren.

Ad B) In het tweede geval gaat het om het realiseren van de doelstellingen Nederlands als vreemde taal. In het geval van het NVTC Parijs zullen de leerlingen zich veelal presenteren voor het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal en voor het Nederlands als Langue Vivante op het Franse Baccalauréat. Op lange termijn kunnen de examenprogramma's voor het IB³ ook worden afgenomen. (Zie bijlage 11)

Hoewel het hier in het algemeen leerlingen betreft uit taalsituatie/ taaldoel 1 en 2 (zie blz. 12), constateren leerkrachten tekorten bij de leerlingen. Deze liggen op het terrein van de spelling (nieuwste spelling), de grammaticale kennis (= zinsontleding), het woordenschatniveau en de begripsontwikkeling.

Dat de leerlingen achter zijn geraakt op het punt van de zinsontleding zal geen handicap zijn voor de verdere taalontwikkeling. Het standpunt dat dit soort grammaticaonderwijs goed is voor de actieve taalbeheersing van de leerlingen is al jaren geleden op grond van wetenschappelijk onderzoek afgewezen. Wel problematisch is de begrips- en woordenschatontwikkeling. Juist het kunnen gebruiken en begrijpen van nieuwe woorden en begrippen die voorkomen in de alledaagse leefomgeving (op straat, in de media, met vrienden) is voor deze groep leerlingen een probleem. Een gebrek aan vaardigheid op het gebied van spelling vormt in het taalverkeer een sociale handicap.

In de lessen wordt specifiek aandacht besteed aan remediëren van deze tekorten, middels oefeningen met het voorzetselgebruik (werkwoorden met vaste voorzetsels; voorzetselvoorwerpen en vaste voorzetseluitdrukkingen) en dictees.

Naast aandacht voor de algemene literaire canon, wordt er stilgestaan bij de alledaagse Nederlandse cultuur met een kleine "c"; op het programma staan onderdelen van Nederland in zicht (NOB), Nederlandstalige liedjes - popmuziek maar ook het Wilhelmus -, Bevrijdingsdag en actuele teksten (NRC-Web-en weekeditie, Nieuwsbegrip etc.).

Om tegemoet te komen aan verschillen in taalvaardigheid en om de leerlingen zo veel mogelijk te stimuleren tot eigen creativiteit, wordt gewerkt aan de exploitatie van een beeldverhaal. Het betreft hier zowel de mondelinge taalvaardigheid (omzetten van beelden in woorden, navertellen m.b.v. verbindingswoorden en een duidelijke structuur, aanzet tot discussie en debat) als de schriftelijke taalvaardigheid (herschrijven van het beeldverhaal, spelling en grammaticale structuren).

Het NVTC Parijs biedt onderwijs aan tot en met VO 6, maar een leerling kan al op zijn of haar 16^e (of na 4 jaar voortgezet onderwijs) het traject examen doen voor het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT).

---

³ IB = International Baccalaureate

Bij het taalaanbod in de onder- en middenbouw ligt het accent op kennismaken met literatuur en wordt er veel aandacht aan spelling besteed. In de bovenbouw wordt gefocust op het schrijven en mondeling presenteren van ideeën en opvattingen over gelezen werken en achtergrondliteratuur. Deze aanpak stelt de leerlingen in staat om het Nederlands als moedertaal bij het Internationale baccalaureaat (IB) of als Langue Vivante 1, 2 of optietaal bij het Franse baccalaureaat te kiezen.

Binnen onze school wordt in kleine groepen gewerkt waarin leerlingen van verschillende niveaus (soms wel, soms niet corresponderend met verschillende leerjaren) bij elkaar zitten. Gezien de diversiteit binnen de groepen, zijn de leerlingen in zekere mate gewend aan het feit dat het onderwijs voor hen veelal een individueel leerproces inhoudt.

De lessen Nederlands completeren het vakkenpakket van de dagschool en het aantal beschikbare uren is dan ook beperkt tot de naschoolse tijden. In de praktijk betekent dit een aanbod van 33 lesweken van 120 minuten. In totaal 66 contacturen, aangevuld met huiswerk. We willen voor de toekomst aan het onderwijs op locatie en het huiswerk ook een deel e-learning toevoegen. We volgen hiervoor de ontwikkelingen van het project: "Mix factor, kansen voor blended leren" van de stichting NOB en de ervaringen van de NTC scholen die aan dit project meedoen.

3.3.2. Taalaanbod

In de onderbouw en middenbouw van het VO wordt gebruik gemaakt van de methode Nieuw Nederlands (Noordhoff Uitgevers). Daarnaast wordt voor literatuur en letterkunde gebruik gemaakt van El Dorado en een keuze uit de Lijsters (Noordhoff Uitgevers).

De kern van het onderwijs in het vak Nederlands bestaat uit het verwerven, verwerken en presenteren van informatie. Dit gebeurt altijd met mengvormen van mondelinge- en schriftelijke taalvaardigheid. De leerlingen houden presentaties ondersteund door geschreven teksten, waarbij de computer als informatiebron moet worden ingezet.

Voortgezet onderwijs doel 1

Groep		
Leerlijn	Lesprogramma	Lesprogramma
Luister- en kijkvaardigheid	Informatie verwerven uit gesproken en gelezen teksten.	Gesprekken voeren, discussie en debat, spreekbeurten, beargumenteren van eigen mening.
Spreek- en gespreksvaardigheid	Verstaanbaar spreken, durven spreken voor de klas.	Gesprekken voeren, discussie en debat, spreekbeurten, beargumenteren van eigen mening.
Leesvaardigheid	Onderscheid maken in verschillende soorten teksten.	Teksten herkennen, literatuur, recensies.
Schrijfvaardigheid	Zich duidelijk uitdrukken, persoonlijke brief schrijven, spelling.	Betoog, beschouwing, officiële brief, spelling.
Fictie	Verhalen en gedichten lezen en er opdrachten bij maken.	Kranten lezen en er opdrachten bij maken.

Voortgezet onderwijs doel 2/3

Groep	CNaVT en Staatsexamen NT2	Franse Baccalauréat en IB
Leerlijn	Lesprogramma	Lesprogramma
Luister- en kijkvaardigheid	Bekijken en begrijpen van actualiteitenprogramma's in Nederland	Bekijken en begrijpen van actualiteitenprogramma's in Nederland
Spreek- en gespreksvaardigheid	Gesprekken voeren, discussie en debat, spreekbeurten, beargumenteren van eigen mening.	Presenteren van bekeken programma's, samenvatten. Gelezen werk presenteren.
Leesvaardigheid	Begrijpen en interpreteren van teksten, verwerven van informatie uit teksten, samenvatten en beoordelen.	Literatuur en poëzie en achtergrondinformatie bij het gelezen werk.
Schrijfvaardigheid	Stelopdrachten met gevarieerde doelstellingen kunnen maken, in de bovenbouw gericht op betoog, beschouwing en uiteenzetting.	Samenvattingen schrijven, sollicitatiebrief, CV, vertalingen schrijven.
Fictie	Uitbreiding van belevingswereld, kennis van de literatuurgeschiedenis, herkennen van verschil tussen lectuur en literatuur, poëzie, plaatsen van gelezen werk in context (literatuur en cultureel maatschappelijk).	Onderscheid kunnen maken in fictie en non-fictie, toneel, Nederlandse en buitenlandse literatuur.

Leesvaardigheid

Voor de docent is vooral een instructieve taak weggelegd met betrekking tot het onderdeel argumentatieve vaardigheden. Leerlingen kunnen vooral een grote rol krijgen in het zelfstandig leren aanpakken van leesteksten. In veel vragen bij teksten is het kritische werk al verricht door de samensteller van de vragen. (Bijvoorbeeld: 'De schrijfster vertelt niets over de financiële gevolgen van dit voorstel. Waarom zou ze dat niet gedaan hebben?') Een actieve en zelfstandige lezer stelt dit soort vragen zelf. Leerlingen kunnen en doen dat echter niet uit zichzelf. Het is daarom nodig hun hiervoor een vaste tekstaanpak te geven. Deze tekstaanpak bestaat bijvoorbeeld uit vragen die ze bij elke tekst kunnen stellen, plus de systematiek om een antwoord te vinden op deze vragen.

De leerlingen moeten voor het beantwoorden van deze vragen gebruik leren maken van twee hulpmiddelen: voorkennis over de thematiek en kennis over de bron van de tekst (de auteur en het publicatiemedium). Het zal duidelijk zijn dat de leerlingen deze vragen het beste kunnen beantwoorden als de tekst in verband staat met eerder gelezen teksten, of als de tekst gaat over een onderwerp dat dicht bij de leerlingen staat. Verder is het noodzakelijk dat de leerlingen enige kennis omtrent de auteur en het publicatiemedium kunnen achterhalen. Voor NTC-leerlingen zal het zeker van belang zijn de voorkennis over bepaalde onderwerpen te verbreden door bijvoorbeeld actief met andere teksten over het aangeboden onderwerp aan het werk te gaan.

Mondelinge taalvaardigheid

Na een betrekkelijk korte instructieve periode waarin de docent materiaal aandraagt (bijvoorbeeld over het verzamelen en verwerken van informatie) en wellicht wat korte deel oefeningen met betrekking tot beurt nemen, tussentijds samenvatten, verschillende soorten vragen leren stellen, enzovoort, kunnen de leerlingen voor een belangrijk deel zelfstandig of in twee- of drietallen aan het werk met het voorbereiden

van de voordracht of de discussie. De docent zal met name met betrekking tot het verzamelen van informatie en het vaststellen van het definitieve thema een begeleidende rol spelen.

Ook in de evaluatie en de beoordeling van de mondelinge taalvaardigheid kunnen de leerlingen een duidelijke rol spelen. Het is voor de leerkracht namelijk een vrijwel onmogelijke taak om in zijn eentje alle aspecten van de mondelinge vaardigheid te beoordelen. Leerlingen moeten voor het evalueren en beoordelen wel duidelijke richtlijnen krijgen, in de vorm van beoordelings- en evaluatieschema's.

Op deze manier zal het de leerlingen ook duidelijk worden aan welke criteria een goede voordracht of discussie moet voldoen. Voor NTC-leerlingen kunnen zowel bij de voordracht als bij de discussie als extra ondersteuning voorbeelden opgenomen worden van benodigde taalmiddelen (de benodigde woorden en vaste combinaties van woorden die specifiek zijn voor formeel mondeling taalgebruik).

Leerlingen weten vaak wel wat ze moeten doen, maar niet hoe ze het moeten doen.

Kleine overzichtjes als het volgende kunnen heel verhelderend werken, zeker voor leerlingen die van huis uit niet gewend zijn (in het Nederlands) te discussiëren:

Wat	Hoe
Standpunt geven of herzien	'Ik ben ervan overtuigd dat...' 'Ik ben van mening dat...' 'Voor mij staat voorop...' 'Ik zou me kunnen voorstellen dat...'
Parafraseren	'Als ik het goed begrijp, vind je dat...' 'Dus jij vindt... (of vergis ik mij)' 'Heb ik het goed begrepen als ik zeg dat jij vindt/denkt dat...'

Een tweede aandachtspunt met betrekking tot NTC-leerlingen is de keuze van het thema waarover de voordracht of de discussie zal moeten gaan. Door de verschillende culturen waarin de leerlingen leven is zeker niet elk thema voor NTC-leerlingen geschikt om over te praten, of om er een mening over te geven.

Schrijfvaardigheid

Ook voor schrijfvaardigheid geldt dat leerlingen zelfstandig of in groepjes een groot deel van het schrijfproces kunnen doorlopen. De docent kan instructies geven over het adequaat verzamelen en verwerken van informatie, het samenstellen van een schrijfdossier (wat moet er beslist wel/niet in zitten), op welke onderdelen het wel of niet van belang is commentaar te geven op eerste versies van je groepsleden, enzovoort. Belangrijke begeleidingsmomenten zijn er in de fase van het informatie verzamelen en het doordenken van de gegeven schrijfpodracht.

Literatuur

De meeste tijd die de leerlingen besteden aan het onderdeel literatuur zal opgaan aan het zelfstandig lezen en verwerken van de te lezen literaire werken. De docent moet zijn leerlingen dus verder bekwamen in die zelfstandigheid.

Zelfstandige lezers weten:

- het antwoord op de vraag: *'Welk boek kies ik en waarom?'*
- welke leesmanier zij moeten kiezen om tot een goed begrip van de tekst te komen;
- waar zij secundaire en tertiaire informatie kunnen vinden, wanneer ze die nodig hebben om een tekst beter te begrijpen (bij tertiaire informatie gaat het om boeken die literaire werken in een breder contextueel kader plaatsen, bijvoorbeeld in een historisch of psychologisch perspectief, enzovoort);
- hoe ze een leesdossier moeten aanleggen.

Leerlingen kunnen zelfstandige lezers worden als zij een onderwijsaanbod krijgen (voortbouwend op dat in de basisvorming) waarin aan bovengenoemde aspecten aandacht wordt besteed. Begeleiding zal vooral plaatsvinden tijdens tussentijdse besprekingen van de inhoud van het leesdossier.

Het zal duidelijk zijn, dat omwille van de tijd die de docent Nederlands hiervoor tot zijn beschikking heeft, niet alles van alle leerlingen veelvuldig beoordeeld en geëvalueerd behoeft te worden.

3.3.3 Woordenschatonderwijs

Voor het woordenschatonderwijs in het Voortgezet onderwijs wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de woordenschatlijn in de methode Nieuw Nederlands, daarnaast wordt de woordenschat behorende bij de cultuurthema's van te voren vastgelegd. Bij het onderwijs wordt gebruik gemaakt van de didactiek van Verhallen & Verhallen (zie ook 3.2.3).

3.3.4 Cultuuronderwijs

Onderwijs in de Nederlandse cultuur beoogt het in stand houden en versterken van de verbondenheid met de Nederlandse cultuur om een succesvolle terugkeer naar Nederland te bevorderen. Onderwijs in de Nederlandse cultuur wordt gegeven ter ondersteuning van en als aanvulling op de Nederlandse taallessen.

In 2009 is een start gemaakt met het in kaart brengen van de onderwerpen die wij als school in het Voortgezet Onderwijs willen behandelen. Wij hebben bij onze keuze rekening gehouden met het aanbod op de verschillende dagscholen van onze leerlingen en gekeken naar wat naar onze mening een waardevolle aanvulling is op onze onderwijsinhoud.

Zie onderstaand schema.

Het schooljaar dat er een nieuwe brugklas gestart zal worden zal dit schema indien nodig geactualiseerd worden.

Voor onze cultuurlessen maken wij gebruiken van NederLAND INZICHT, bestaande lespakketten over het betreffende onderwerp, film, literatuur.

Onderwerp	Groep	Speciale invulling	Tijdsplanning
Prinsjesdag	VO 1-6	Staatsinrichting/politiek	3 ^e week september
Kinderboekenweek	VO 1-3		oktober
Sinterklaas	VO 1-6	Surprise + gedicht	5 december
Gedichtendag	VO 1-6		januari
Boekenweek	VO 4-6		maart
Vrijheid	VO 1-6		begin mei
Romeinse tijd	VO 1-2		door het jaar heen
Kolonialisme/slavernij	VO 3-4		door het jaar heen
NL en B in de EU	VO 5-6		door het jaar heen

3.3.5. Examens

Internationale Baccalaureaat

Het betreft hier in de meeste gevallen het Engelse IB-programma. De Franse variant van het Internationale Baccalaureaat - het OIB - is buiten beschouwing gelaten aangezien de invulling van dit programma voor een NTC school die niet verbonden is aan een Franse dagschool nog niet uitgewerkt is.

In deze leerlijn gaat het om het vak Nederlands als vreemde taal en kan de beginsituatie van de leerlingen als volgt gekenschetst worden. Het betreft:

- leerlingen die het Nederlands als moedertaal hebben, maar een aanzienlijk deel van hun schoolloopbaan buiten een Nederlandstalig gebied hebben doorlopen;
- anderstalige leerlingen die zeker een aantal jaren (2-5 jaar) onderwijs in de Nederlandse taal hebben gehad;

- anderstalige leerlingen die op grond van een langdurig verblijf in een Nederlandstalige omgeving het Nederlands beheersen op een niveau dat tenminste gelijk te stellen is aan dat van de vorige groep leerlingen.

Met name is deze leerlijn van belang voor de eerste groep leerlingen. Door dit programma te volgen, blijft bij repatriëring naar Nederland het voortzetten van een vervolgstudie tot de mogelijkheden behoren.

Afhankelijk van de verwachtingen van ouders en de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerlingen wordt gekozen voor de meest geschikte leerlijn IB. De leerlingen volgen het Nederlands als een buitenschoolse activiteit en er wordt meestal gebruik gemaakt van de leerlijn Pre-IB en IB-B High (zie bijlage 11). Ten einde zo veel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de leerlingen en de ouders staat het NVTC waar nodig in contact met de internationale scholen waar deze leerlingen staan ingeschreven. Voordat leerlingen het IB B-programma gaan volgen hebben ze gemiddeld een vierjarig middle-school programma achter de rug. In de meeste gevallen is dat het Engelse IGCSE-programma of het IB-Middle Years Program (IBMYP). De daaropvolgende twee jaar van hun opleiding bestaat dan uit het IB B-programma. Daarbij kunnen de leerlingen dit programma volgen op twee niveaus: Higher of Standard.

Aangezien het vak Nederlands geen onderdeel uitmaakt van het reguliere aanbod van internationale scholen en het onderwijs verzorgd wordt in buitenschoolse situaties, kan het voorkomen dat leerlingen die het A1- en het B Higher-programma volgen in dezelfde "klassensituatie" zitten. Voor het spreek-/luisteronderwijs levert dit weinig problemen op, daar het in beide leerlijnen voornamelijk gaat om het houden van dialogen en voordrachten. Lastiger wordt het met het leesonderwijs, omdat in het B Higher-programma het accent vooral ligt op journalistieke en informatieve tekstsoorten. Ook voor het schrijfonderwijs zijn de eisen verschillend. In het B Higher-programma is sprake van een veel grotere variatie aan te schrijven producten. In de praktijk houdt dit in dat differentiatie wordt aangebracht bij de verwerking van de leerstof door:

- bij de verwerkingsopdrachten meer ondersteuning te bieden;
- meer tussenstapjes in de opdrachten te formuleren;
- gebruik te maken van parallelle versies van leergangen;
- de tekstlengte in te korten;
- voor een ander publiek te laten schrijven;
- minder opdrachten te laten uitvoeren;
- andere opdrachten te laten uitvoeren;
- toleranter te zijn bij de eindbeoordelingen.

De B Higher leerlijn is vooral van belang voor die groep moedertaalleerlingen die door hun langdurige aanwezigheid in het buitenland niet meer helemaal als native speakers kunnen worden gekenschetst. Toch moet deze groep ook de mogelijkheid hebben terug te keren naar Nederland om daar een vervolgopleiding te kiezen. Voor deze groep geldt dus nog sterker dan voor de 'echte' moedertaalleerlingen wat gezegd is over achterstand in de taalverwerving.

Dat betekent dat de leerlingen veel nieuwe woorden en begrippen in een andere taal oppikken dan de moedertaal, en dat op het punt van de alledaagse taal een achterstand ontstaat. Deze wordt groter naarmate de leerlingen langer in het buitenland zijn en minder in aanraking komen met gesproken of geschreven teksten met een actuele inhoud in de Nederlandse taal.

Extra ondersteuning wordt gegeven met inachtneming van de volgende didactische kenmerken:

1. zorg voor een begrijpelijke en gevarieerde 'input' van taal bij de leerlingen. Dat kan bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan de volgende mogelijkheden:

- stimuleer het lezen van nieuw verschenen Nederlandse (jeugd)romans en verhalen;
- laat leerlingen teksten lezen uit actuele Nederlandse (jeugd)bladen zoals, Tina, Oor, Fancy, Break Out, etc.;
- lees heel regelmatig fictionele teksten voor en laat leerlingen ook zelf voorlezen;
- gebruik teksten uit actuele Nederlandse dag- en weekbladen, opiniebladen;

- maak gebruik van het enorme aanbod van actuele informatie op het Internet, waar ook kranten, tijdschriften, boekverslagen, etc. opvraagbaar zijn;
  - laat leerlingen met leerlingen uit Nederland informatie uitwisselen via e-mail;
  - maak gebruik van de banden van NOT-programma's.
2. laat de leerlingen vervolgens met behulp van deze taalinput op een gevarieerde wijze zelf taal gebruiken. Dat wil zeggen: zorg voor een gevarieerde 'output' door:
- leerlingen actief met elkaar te laten samenwerken aan opdrachten. Belangrijk is dat daarbij het Nederlands als voertaal wordt gebruikt: oudere leerlingen kunnen met jongere leerlingen werken door hen opdrachten uit te leggen en ze ermee te helpen. Jongere leerlingen kunnen oudere leerlingen mondeling gemaakte opdrachten toelichten of presenteren;
  - leerlingen schriftelijk gemaakte opdrachten aan de hele groep te laten presenteren;
  - vooral de mondelinge verwerking van de input te stimuleren.
3. bij dit alles zijn de volgende strategische stappen van belang wanneer leerlingen in aanraking komen met onbekende woorden en begrippen:
- het woord overslaan en verder lezen om te zien of het woord uitgelegd wordt; heeft dit geen resultaat dan:
  - nagaan of de woordbetekenis valt op te maken uit de context; heeft dit geen resultaat dan
  - nagaan of delen van het woord voldoende aanwijzingen geven om de betekenis ervan te kunnen raden; heeft dit geen resultaat dan;
  - iemand anders (leerkracht, medeleerling, ouders) de betekenis van het woord vragen; heeft dit geen resultaat dan;
  - de betekenis van het woord opzoeken in een woordenboek of encyclopedie.
4. De kern van een goede woordenschatdidactiek kan worden aangeduid met de begrippen *aanbod*, *structuur*, *oefening*, *productie*. Het gaat er daarbij niet om er zoveel mogelijk woorden in te laten stampen, maar om een aantal, wel bewust geselecteerde nieuwe woorden en betekenissen in te passen in de aanwezige kennis bij de leerling.
- Aanbod*. De docent kan ervoor zorgen dat de leerlingen de te verwerven woorden een aantal keren op verschillende manieren in diverse zinnen in verschillende contexten tegenkomen.
- Structuur*. Het woord wordt in verband gebracht met verwante begrippen, overkoepelende begrippen en met details.
- Oefening*. Als de leerling de nieuwe woorden actief dient te beheersen en de betekenis en de structuur van het woord zijn niet eenvoudig, dan is oefening noodzakelijk. Daarvoor zijn verschillende soorten opdrachten geschikt zoals: plaats in de goede volgorde', 'wat hoort in welk rijtje thuis'. Onderling overleg is hierbij stimulerend.
- Productie*. De leerlingen moeten in een productieve oefening of taak tonen dat ze de nieuwe woorden verworven hebben. Afwachten totdat op een proefwerk blijkt dat dit niet het geval is, is voor leerling en leerkracht frustrerend.
5. Er moet voldoende aandacht worden besteed, ook bij gevorderde leeftijd van de leerlingen, aan het hanteren van taal-leerstrategieën.
6. Voor het kunnen hanteren van de correcte spelling is het gebruik van een computerprogramma, waarbij de leerling op zijn eigen niveau en met zijn eigen problemen kan insteken, een ideaal hulpmiddel.
7. Het effect van onderwijs in de traditionele zinsontleding op een goede zinsbouw is gering. Maar natuurlijk is grammaticale correctheid bij het produceren van teksten belangrijk. Dat betekent dat vooral aandacht geschonken moet worden aan en geoefend met:
- hoofdkenmerken van woordvolgorde in hoofd- en bijzinnen;
  - volgorde van werkwoorden in de zin;
  - veel voorkomende functiewoorden, zoals woorden die bepaalde verbanden aanbrengen tussen zinnen en alinea's, verschillende soorten vraagwoorden.

De materialen die op dit niveau worden gebruikt worden zijn Nederlands nieuw (vmbo-t /havo /vwo) (Noordhoff) en software zoals Edurom: begrijpend lezen en werkwoordspelling.

Certificaat Nederlands als Vreemde Taal

Het NVTC Parijs staat geregistreerd bij het *Certificaat Nederlands als Vreemde Taal* (CNaVT). Eenmaal per jaar, in de maand mei, stelt het NVTC (oud)leerlingen in staat om deel te nemen aan de Certificaatexamens. De examens Certificaat Nederlands als Vreemde Taal zijn principieel 'cursusvrij': er is geen speciale vooropleiding of cursus nodig om eraan deel te kunnen nemen.

Voor de meeste leerlingen die deelnemen aan dit examen geldt dat zij zich bevinden in de eerder beschreven taalsituatie 2 of 3. De leerlingen hebben veelal het basisonderwijs gevolgd in een ander land dan Nederland, en dus in een andere taal dan het Nederlands. Sommige leerlingen hebben in het basisonderwijs kennis gemaakt met onderwijs in Nederlandse Taal en Cultuur. Het voortgezet onderwijs volgen de leerlingen in het land waar zij op dat moment wonen.

De voorbereiding op deze examens vindt veelal in kleine groepjes plaats waarin leerlingen van verschillende begin- en streefniveaus bij elkaar zitten. In de leerstof, die geordend is naar de eerder beschreven opklimmende moeilijkheidsgraad, worden differentiaties aangebracht die op deze dimensies gebaseerd zijn (bijv. de opdracht formeler of informeler maken, de voorkennis van de leerlingen aanvullen, de tekst vereenvoudigen of bekorten, extra hulp en hulpmiddelen bieden, de opdrachten meer of minder voorstructureren, meer of minder hoge eisen stellen aan het product).

In de leerlijn CNaVT ligt het accent op de ontwikkeling van elementaire communicatieve vaardigheden. In dat opzicht is dit onderwijs te vergelijken met de basisvorming in Nederland. Maar het is duidelijk dat de aan de taalvaardigheid te stellen eisen lager zullen (moeten) liggen, omdat het hier Nederlands als vreemde taal betreft. Daar komt bij dat de CNaVT-examens geen onderdelen Fictie en Taal en cultuur bevatten, zoals dat het geval is in de Nederlandse basisvorming.

Net zoals bij de eerder beschreven leerlijnen wordt bij de strategische vaardigheden steeds de OVUR-aanpak gehanteerd. Deze aanpak bestaat uit vier stappen:

- een oriëntatie op de uit te voeren taak;
- de voorbereiding van de taak;
- de uitvoering van de taak;
- de reflectie op de taak.

Omdat leerlingen vaak niet weten hoe ze het leren van taaltaken kunnen aanpakken, is het goed ze met deze strategische aanpak vertrouwd te maken, die ze na enige tijd ook zelfstandig kunnen toepassen. In hoofdstuk II staat deze aanpak verder uitgewerkt.

Voor veel leerlingen in de hierboven beschreven leerlijn is het Nederlands een tweede taal, en in sommige gevallen zelfs een vreemde taal. Een belangrijk deel van de begripvorming heeft in een niet-Nederlandse taal plaatsgevonden. Er is een min of meer grote achterstand in het gebruik van zowel de alledaagse taal als de wat meer academische en schooltaal. Deze wordt groter naarmate de leerlingen langer in het buitenland zijn en minder in aanraking komen met gesproken of geschreven teksten met een actuele inhoud in de Nederlandse taal. Extra ondersteuning wordt gegeven met inachtneming van de onder IB beschreven didactische kenmerken, aangevuld met cultuuronderwijs.

Voor de culturele component wordt gebruik gemaakt van:

- *Nederland in Zicht* (NOB) en Nieuwsbegrip.

Schooltype: bovenbouw PO en onderbouw VO

Componenten: één map, kopieerbladen, docentenhandleiding

Beschrijving: thematische behandeling van verschillende thema's, zoals wonen in Nederland, feesten, enzovoorts.

Sinds september 1999 heeft het CNaVT aan een nieuw certificatenstelsel gewerkt, waarmee men meer wilde aansluiten bij de behoeften van hen die de Nederlandse taal willen gebruiken. De examens Uitgebreide Kennis, Basiskennis en Elementaire kennis zijn in mei 2002 voor de laatste keer afgenomen. Vanaf 2003 zijn de examens gebaseerd zijn op het nieuwe profielenstelsel (zie bijlage 11).

3.4 Het volgen van de ontwikkeling

3.4.1 Leerlingenzorg algemeen

Op het NVTC Parijs wordt voor de voortgangstoetsing gebruik gemaakt van *methode gebonden toetsing*. Het beoordelen van de prestaties is hierbij vooral een middel, om te zien wat de leerling van de lessen opsteekt om hem bij zijn leerproces optimaal te kunnen ondersteunen. Daarnaast is er sprake van *methode onafhankelijke toetsing*. Hierbij ligt de nadruk op de beoordeling van de leerprestaties. Er wordt gekeken of de leerdoelen bereikt zijn tussentijds of aan het einde van een onderwijsperiode. Daarvoor worden bij voorkeur genormeerde toetsen gebruikt zoals de toetsen uit het CITO leerlingvolgsysteem. De toetsen hebben m.n. een signalerende functie.

Preventieve zorg vindt plaats door de inschatting van de Nederlandse taalvaardigheid van leerlingen. Om te beginnen vindt bij binnenkomst met behulp van het intakeformulier (zie bijlage 8) een uitgebreide intake plaats, waarbij de NTC richting van de leerling wordt bepaald, en vervolgens leerdoelen worden vastgesteld. We bespreken deze met de ouders, om wederzijdse verwachtingen op elkaar af te kunnen stemmen.

Voor elke NTC richting zijn doelen gesteld en met behulp van signaleringstoetsen wordt in de loop van het leerproces nagegaan welke leerlingen deze doelen niet halen.

Curatieve zorg betreft doorgaans de groep leerlingen die moeite heeft om de vastgestelde doelen te halen. Bijstelling van het programma is dan noodzakelijk. In dat geval verricht de leerkracht nader onderzoek en stelt een handelingsplan op, om dit vervolgens in de klas uit te voeren. Ook kinderen die opvallend hoger presteren dan de norm, krijgen een op onderdelen aangepast programma.

In de zorg voor leerlingen onderscheiden we in het algemeen vier fasen:

- signalering/opsporen van risicoleerlingen;
- diagnosticeren/doen van nader onderzoek;
- remediëren/speciale begeleiding;
- evaluatie van die speciale begeleiding;
- In de volgende paragrafen volgt een beschrijving van de concretisering van deze fasen bij ons op school.

3.4.2 Signalering

3.4.2.1 Signalering in het primair onderwijs

Naast de inzet van de methodegebonden taaltoetsen en dictees maakt het NVTC Parijs gebruik van de nieuwste toetsen van LOVS van het Cito. In 2013 zijn de laatste vernieuwde toetsen voor groep 8 aangeschaft.

Het NVTC Parijs heeft enkele jaren geleden het digitaal Leerlingvolgsysteem van Cito aangeschaft en in dit programma zullen de gegevens van de leerlingen worden bijgehouden.

Toetsoverzicht voor NTC-richting 1 en 2

Leerstofgebied	Toetspakket Cito	Groep
Taal	<i>Taal voor kleuters</i>	1 en 2 (tweemaal per jaar)
Spelling	<i>LOVS Spelling</i>	3 t/m 8 (tweemaal per jaar)
Woordenschat	<i>LOVS Woordenschat</i>	3 t/m 8 (middenschooljaartoets M)
Technisch lezen	<i>Drie Minuten Toets (nieuw) en AVI (nieuw)</i>	3 t/m 7 (tweemaal per jaar)
	<i>Deelvaardigheden Aanvankelijk lezen, Struiksma en v/d Leij</i>	3A en 3B (eenmaal per jaar)
Begrijpend lezen	<i>LOVS Begrijpend lezen</i>	3B t/m 8 (middenschooljaartoets M)

Toetsoverzicht NTC richting 3:

Leerstofgebied	Toetspakket Cito	Groep
Taal	<i>Taal voor kleuters</i>	1 en 2 (tweemaal per jaar)
Woordenschat	<i>LOVS Woordenschat</i>	3 t/m 8 (middenschooljaartoets M)
Technisch lezen	<i>Drie Minuten Toets (nieuw) en AVI (nieuw)</i>	3 t/m 7 (tweemaal per jaar)
	<i>Deelvaardigheden Aanvankelijk lezen, Struiksma en v/d Leij</i>	3A en 3B (eenmaal per jaar)

Een methode onafhankelijke toets brengt de opbrengst van het onderwijs in beeld. Daarom moet een leerling worden getoetst op het niveau waarop hij les krijgt. Richting 1 kinderen zijn daarin vergelijkbaar met de Nederlandse situatie. Voor NTC Richting 2 kinderen, zal meestal gelden dat een toets van één of twee jaar lager wordt afgenomen.

De 'Taaltoets Alle Kinderen' wordt soms ook bij aannname afgenomen als er twijfel is betreffende het niveau van taalvaardigheid.

3.4.2.2 Signalering in het voortgezet onderwijs

De toetsing vindt plaats middels de methodegebonden toetsen behorend bij *Nieuw Nederlands* en middels de CITO-toetsen van groep 8: *Spelling, Leestechiek- en tempo* en *Begrijpend lezen* om eventuele lacunes bij de zwakkere leerlingen op het spoor te komen. Er vindt een tweejaarlijkse rapportage naar de ouders en leerlingen plaats. Verder stelt de leerlingenmap van het Leerling en Onderwijsvolgsysteem (LOVS) ouders en leerlingen in staat het onderwijsproces te volgen.

In de toekomst zullen we er naar streven dat de lessen zullen worden gegeven op het eindexamenniveau havo / vwo. Het zal hier dan gaan om leerlingen uit taalsituatie 1 met Nederlands als moedertaal, en "NTC-leerlingen" uit taalsituatie 2, die het Nederlands minder goed beheersen. Hoe dan ook zullen de leerlingen onderwijs volgen aan een locale school of internationale school, en willen zij de mogelijkheid openhouden om in de toekomst in Nederland of België (universitair) vervolgonderwijs te genieten.

De materialen die gebruikt zullen worden, zijn:

- - Actuele teksten uit kranten, tijdschriften etc.
- - Beeldverhalen
- - Examenopgaven uit voorgaande jaren van het IB
- - Examenopgaven uit voorgaande jaren van het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal

3.4.3 Diagnosticering

3.4.3.1 Diagnosticering in het primair onderwijs

De resultaten op de Cito LOVS worden direct na de afnamemomenten door de leerkrachten ingevoerd, vergeleken en besproken. Bij de interpretatie van de resultaten wordt in mindere mate gekeken naar de eindscore (I t/m V) en in meerdere mate naar de doorgemaakte groei. Bij leerlingen die opvallend scoren (naar boven of beneden) worden besproken. In sommige gevallen wordt besloten om met een van de onderstaande toetsen door te toetsen, een individueel handelingsplan op te stellen, contact op te nemen met de dagschool of dat er doorverwezen wordt naar een onderzoeksbureau in Nederland of Frankrijk.

Taaldomein	Toets	Groep	NTC Richting
Taalontwikkeling	Taaltoets Alle Kinderen	1 t/m 4	R1, R2, R3
Woordenschat	Taaltoets Alle Kinderen	1 t/m 4	R1, R2, R3
Technisch lezen	Deelvaardigheden Aanvankelijk lezen, Struiksma en v/d Leij	2 t/m 5	R1, R2 , R3
Begrijpend lezen	DLE Toets begrijpend lezen	4 t/m 8	R1, R2
Spelling	PI woorddictee	3 t/m 8	R1, R2

3.4.3.2 Diagnosticering in het voortgezet onderwijs

De resultaten op toetsen worden direct na de twee afnamemomenten door het leerkrachtenteam vergeleken en besproken. Bij de interpretatie wordt gekeken naar de wenselijke en de te verwachten resultaten. Bij leerlingen die opvallend scoren worden de te nemen acties besproken. In sommige gevallen kan besloten worden een individueel handelingsplan op te stellen, contact op te nemen met de dagschool of dat er doorverwezen wordt naar een onderzoeksbureau in Nederland of Frankrijk.

Er wordt in alle gevallen direct contact opgenomen met de ouders.

3.4.4 Speciale begeleiding

Indien blijkt dat naar aanleiding van de verzamelde informatie een handelingsplan noodzakelijk is, bespreken we deze informatie in een leerling-bespreking. In of naar aanleiding van de leerling-bespreking stellen we de diagnose vast, als uitgangspunt van het handelingsplan. Als we een handelingsplan opstellen, delen we dat mee aan de ouders.

In het handelingsplan staat aangegeven wat de vraagstelling is, welke leerdoelen we stellen voor een vooraf vastgestelde periode, met welke middelen en werkwijzen dit bereikt wordt en hoe we dit organiseren. De uitvoering van dit handelingsplan geschiedt door de leerkracht in de groep. Een handelingsplan bestrijkt in de meeste gevallen een periode van zes weken en kan na evaluatie verlengd worden (zie bijlage10).

In plaats van (of naast) individuele handelingsplannen werken we als dit mogelijk is ook met handelingsplannen voor een groep(je) leerlingen.

3.4.4 Evaluatie

Systematische toetsing en observatie vinden wij van belang om de ontwikkeling van de kinderen bij te houden en te beoordelen. Door een eventuele aanpassing van het onderwijsprogramma kan dit zo goed mogelijk op het kind worden afgestemd. Voor NTC Richting 1 en 2 speelt de vergelijking met leeftijdgenoten in Nederland een belangrijke rol. De klassikale toetsgegevens verzamelen we in een map per groep.

In het geval dat speciale begeleiding nodig is, kijken we na een van tevoren vastgestelde periode of de speciale begeleiding effect heeft gehad en of voortzetting van speciale begeleiding wenselijk is. Dit kan in bepaalde gevallen in samenspraak gaan met medewerkers van de Stichting NOB. Handelingsplannen worden bewaard in het leerling-dossier.

Bij uitschrijving van een leerling wordt aan de ouders het onderwijskundig rapport meegegeven (zie bijlage 9).

4. Schoolorganisatie en ondersteunende processen

4.1 Juridische organisatie

De organisatie van de school heeft de vorm van een vereniging.

De vereniging (association loi 1901) is op 24 juni 2005 geregistreerd bij de Sous-Préfecture van Saint-Germain-en-Laye onder het nummer 0783012443 met de naam: 'Nederlands en Vlaams Taalcentrum Parijs' met als afkorting 'NVTC Parijs'.

De leden van de vereniging zijn alle ouders / verzorgers wiens kinderen lessen volgen bij het "NVTC Parijs".

4.2 Bestuurlijke organisatie

Het bestuur bestaat uit minimaal 3 en maximaal 6 leden, bestaande uit een voorzitter, een secretaris en een penningmeester. Daarnaast kunnen een vice-voorzitter en enkele algemene bestuursleden zitting nemen in het bestuur.

De samenstelling van het bestuur als ook de taken en bevoegdheden van het bestuur zijn gedefinieerd in het huishoudelijk reglement (artikel 4) van het NVTC Parijs, waarvan de actuele versie is vastgesteld in november 2007. Er is permanente aandacht voor deskundigheidsbevordering van het bestuur opdat deze haar functie zo goed mogelijk kan vervullen.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken van de school. De belangrijkste taak van het schoolbestuur is het maken van het financiële - en personeelsbeleid en de uitvoering ervan. Verder onderhoud het bestuur contacten met de Stichting NOB en de onderwijsinspectie. Het bestuur onderhoudt contact met de onderwijs directeur over de dagelijkse gang van zaken. Vijf keer per jaar is er een vergadering van de directeur en het bestuur.

De taken en bevoegdheden van de directeur zijn gedefinieerd in het huishoudelijk reglement (artikel 6.1).

4.3 Financieel beleid

Wij vragen aan de ouders een bijdrage voor de lessen en informeren hen tijdig over de hoogte daarvan. Voor het schooljaar 2013-2014 is dit 25 euro per les en 806 euro per jaar voor 33 lesweken (Bij 2 of meer kinderen wordt dat 756euro per kind per jaar.) Bij de (her) inschrijving wordt jaarlijks een bedrag van 25 euro contributiekosten gevraagd. Kan een leerling om welke reden dan ook niet geplaatst worden, dan wordt dit bedrag terug gegeven. De huidige schoolgelden zijn door het wegvallen van de subsidie van het NOB niet kostendekkend. Voor het volgende schooljaar is een verhoging van het schoolgeld met ongeveer 250 euro per leerling voorzien om op deze manier de kosten te dekken.

De ICT-gelden zullen gebruikt worden voor het aanschaffen van software en uitbreiding / vervanging van de bestaande hardware.

Tijdens de jaarlijkse Algemene Leden Vergadering in november wordt verantwoording afgelegd over de inkomsten en uitgaven van de school.

Door de grootte van de school en de spreiding van de locaties heeft de school heel veel werk aan coördinatie en administratie. Tot op heden is zowel de directeur als het bestuur hier operationeel mee belast. Een groot deel van dit werk is onbetaald. Vanwege de hoeveelheid werk en de complexiteit is het steeds moeilijker om nieuwe bestuursleden te vinden. Het bestuur is bezig met het opstellen van een sponsorbeleid om actief structurele financiële steun te vinden om o.a. een administratieve kracht te kunnen financieren.

4.4 Aannamebeleid

Ons NTC-onderwijs kenmerkt zich door een diversiteit in leeftijdsgroepen en taalniveaus. Op basis van de doelstellingen van het onderwijs, maakt het Ministerie van Onderwijs onderscheid tussen NTC Richting 1, 2 en 3. (zie hoofdstuk 3.1.1)

Wij hebben er voor gekozen op onze NTC-locaties een onderwijsaanbod te verschaffen voor alle richtingen voor kinderen in de leeftijd van 2-6 jaar. Bij instroming in groep 3 wordt via toetsing bepaald of de kinderen het vereiste niveau hebben om in groep 3 het onderwijsaanbod op NTC Richting 1 of 2 te volgen. Dit houdt in dat de kinderen in staat moeten zijn voldoende Nederlands te verstaan en te spreken om de lessen te kunnen volgen.

Bij twijfel wordt allereerst een intakegesprek gehouden met het kind en de ouders.

Tevens heeft de school besloten om geen kinderen in een reguliere groep 3 toe te laten, die

- een onvoldoende mondeling taalniveau hebben;
- niet aan de voorwaarden voor het aanvankelijk leesonderwijs voldoen.

De voortgang van het kind wordt tijdens de schoolperiode gevolgd. Indien een kind onverhoopt en structureel achter blijft te blijven, bezint de school zich samen met de ouders op mogelijke extra ondersteuning en hoe te bevorderen dat er meer Nederlands in de thuissituatie wordt gesproken. In het uiterste geval wordt besloten dat de leerling de lessen niet meer zal bijwonen.

Voor NTC Richting 3 leerlingen is er dit schooljaar 2012-2013 op woensdagmiddag in Le Pecq een groep gestart. Voor deze kinderen ligt het accent van het onderwijs voornamelijk op mondelinge vaardigheden en woordenschat. Daarnaast al er in deze groep, net als in de andere groepen, aandacht worden besteed aan lezen en Nederlandse cultuur.

Het eerste contact van de ouders met de school verloopt meestal telefonisch. Er kan dan een afspraak worden gemaakt om een keer op een lespunt te kijken of een proefles bij te wonen. Daarna volgt de officiële aanmelding met een inschrijfformulier. Het NVTC Parijs ontvangt (indien mogelijk) het leerlingdossier dat u bij vertrek van de oude Nederlandse of buitenlandse school heeft ontvangen. Dit dossier bevat onder andere:

- het onderwijskundig rapport;
- de gegevens van het leerlingvolgsysteem of andere recente toetsgegevens;
- het schoolrapport;
- een eventueel handelingsplan.

In het geval van een ontbrekend leerlingdossier zal de docent gegevens op basis van observaties, toetsing, gesprekken met de ouders en eventueel rapporten van de dagschool proberen te verkrijgen.

Van de ouders wordt verwacht dat zij vertrouwen hebben in het onderwijzend personeel. Begrip en respect voor elkaar is het uitgangspunt voor een goede communicatie. Juist in het kader van het NTC-onderwijs is het bovendien noodzakelijk dat ouders en school dezelfde doelen stellen ten aanzien van het te bereiken niveau van Nederlandse taalbeheersing.

Van groot belang is een constante stimulering in het gebruik van het Nederlands voor alle leerlingen en in het bijzonder bij kinderen voor wie Nederlands niet de eerste taal is. Aan de leerlingen wordt wekelijks huiswerk meegegeven. Van de leerlingen verwachten wij dat zij minimaal 1 uur per week besteden aan het huiswerk. De opgedragen hoeveelheid is daarop gericht.

NVTC Parijs kan alleen maar kwalitatief goed onderwijs waarborgen als leerlingen effectief deelnemen aan de lessen. Dat betekent dat de leerlingen aanwezig dienen te zijn bij de lessen. Er wordt door de docent een absentieregistratie bijgehouden.

4.5 Huisvesting

Het NVTC Parijs beschikt in het schooljaar 2013-2014 over 4 leslocaties.

Het lesgebied van het NVTC-Parijs is verspreid over de voorsteden ten westen en zuidwesten van Parijs. Vanwege de grote omvang van het lesgebied zijn er 3 verschillende plaatsen waar we lessen verzorgen, te weten:

- Le Pecq, Pôle Wilson;
- Villennes sur Seine, Maison des Associations;
- Méré (Montfort l'Amaury), Maison des Associations.

Voor alle leslocaties wordt jaarlijks een contract of overeenkomst voor het gebruik van de lokalen opgesteld en getekend. Tot op heden heeft het NVTC kosteloos over deze locaties kunnen beschikken. Het streven is dit zo te houden. In de praktijk betekent dit dat van school en ouders wordt verwacht om enkele malen per jaar actief deel te nemen aan de door de gezamenlijke verenigingen van de gemeente georganiseerde manifestaties.

4.6 Personeelsbeleid

De doelen van ons personeelsbeleid zijn:

- Het creëren van goede arbeidsvoorwaarden en een duidelijke rechtspositionele basis die zekerheid biedt en perspectieven geeft. Betaling van de leerkrachten gaat via Chèque emploi associatif;
- Het bevorderen van een goede werksfeer en een goed werkklimaat waarin het personeel tot z'n recht komt, zich geaccepteerd en veilig voelt en waar samenwerking bevordert wordt;
- Komen tot verbetering en optimalisering van de kwaliteit van de arbeid;
- Het realiseren van een effectieve inzet van mensen ten behoeve van de doelstelling van de school: het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs.

Het docententeam bestaat in het schooljaar 2013-2014 uit zes leerkrachten en twee klassenassistenten. De meeste docenten zijn bevoegd en voor anderen is ontheffing aangevraagd en verkregen. Eén van de leerkrachten is aangesteld als onderwijs directeur en andere als assistent-coördinator. Elke twee maanden is er een vergadering van de leerkrachten en de directeur.

Elk jaar worden er minimaal twee personen, leerkrachten maar ook bestuursleden, in de gelegenheid gesteld om deel te nemen aan de bijscholing van de Stichting NOB. Er vindt eens per jaar rond maart een functioneringsgesprek plaats met de leerkrachten. De taken van leerkracht en directeur staan vermeld in het huishoudelijk reglement van de school en in een bijlage bij het contract van de docenten.

Om ook in de toekomst verzekerd te zijn van bevoegde leerkrachten zal het bestuur actief op zoek gaan naar mensen die ofwel bevoegd zijn, dan wel de Digipabo willen volgen.

4.7 Veiligheidsbeleid

Onze NTC school valt onder de door de Stichting NOB collectieve afgesloten aansprakelijkheids verzekering. Daarnaast heeft de school een verzekering (Assurance Raqvam Associations & Collectivités No sociétaire 3270244D) bij MAIF. Ouders moeten een eigen WA-of schoolverzekering voor hun kinderen afsluiten.

Sociale veiligheid.

Het NVTC Parijs is een school waar we uitgaan van vertrouwen en wederzijds respect. Iedereen die lid is van onze vereniging onderschrijft de volgende regels:

- We gaan vriendelijk met elkaar om en luisteren naar elkaar;
- Als we elkaar kunnen helpen doen we dat;
- Tijdens het werken zijn we geconcentreerd;
- We zijn zuinig op onze materialen.

Deze regels worden tijdens de eerste lesweek besproken. Mocht het voorkomen of gesignaleerd worden dat kinderen zich onveilig voelen of gepest worden dan wordt er eerst met het betreffende kind gesproken. Vervolgens kijken we of er vervolggesprekken met ouders of andere leerlingen plaats moeten vinden. De leerkracht maakt van opvallendheden altijd een aantekening in het leerling-dossier.

Aan de hand van deze aantekeningen wordt elk jaar geëvalueerd of deze gedragsregels goed werken en of hier aanvulling op nodig is.

Er wordt uiterst zorgvuldig omgegaan met de informatie over en voor het NVTC op de website. Ouders worden gevraagd toestemming te geven voor het publiceren van foto's van hun kinderen op het publieke gedeelte van de website.

Fysieke veiligheid.

Het NVTC Parijs is te gast in verenigingsgebouwen van de gemeente. Om die reden gaan we bij calamiteiten uit van de daar geldende veiligheidsregels. Daarnaast zijn er een aantal specifieke aandachtspunten die hieronder worden weergegeven.

Halen en brengen

De leerlingen worden door de ouders naar de klas gebracht en vallen vanaf dan onder de verantwoording van de school tot het moment dat ze door de ouders afgehaald worden. De school zorgt voor afdoende toezicht tijdens de pauzes en de eventuele buitenschoolse activiteiten. Voor de buitenschoolse activiteiten schakelen we de hulp in van ouders en hanteren hierbij de, in Frankrijk, geldende vuistregel van één begeleider op acht leerlingen.

Ongeval onder schooltijd

Het NVTC Parijs beschikt niet over een schoolverpleegkundige. De leerkrachten zijn om die reden degene die zorg dragen voor de verpleging van de leerlingen in het geval van een ongeluk.

- Voor kleine ongelukjes (schrammen, valpartijen, etc.) zijn er op elke leslocatie verbandtrommels aanwezig. Indien nodig worden de ouders direct op de hoogte gebracht zodat zij met het kind naar een arts kunnen.
- In het geval van een ernstig ongeluk belt de leerkracht direct het alarmnummer 112. De ouders worden ingelicht. Vervolgens wordt de noodouder opgeroepen voor het geval de leerkracht het kind moet begeleiden naar het ziekenhuis en de overige kinderen opgevangen moeten worden.

Evacuatie

In geval van brand klinkt er een luid alarm in de leslocatie. De leerlingen worden geacht hun spullen te laten liggen, de leerkracht neemt de groepsmap mee en begeleidt de leerlingen naar buiten. Vluchtrouten staan aangegeven in de leslocaties. In Le Pecq en Villennes verzamelen de leerlingen zich aan de uiterste rand van het schoolplein. In Méré aan de rand van de parkeerplaats voor de Mairie. De leerkracht checkt of alle leerlingen geëvacueerd zijn en neemt vervolgens contact op met alle ouders. Elke leerkracht heeft lijsten met nummers van alle kinderen en alle leerkrachten en bestuursleden van het NVTC in zijn of haar groepsmap.

4.8 Klachtenbeleid

Uitgangspunt van de klachtenregeling is dat klachten, problemen, vragen en dergelijke in eerste instantie worden aangekaart bij degene die direct met de kwestie te maken heeft. Als dit niet tot een bevredigende oplossing leidt, kan er contact opgenomen worden met het school bestuur.

Mocht de aard van de klacht, afhandeling in onderling overleg niet mogelijk maken of heeft de afhandeling niet naar tevredenheid plaatsgevonden, dan kan een beroep worden gedaan op de Landelijke klachtencommissie van de vereniging van bijzondere scholen.

Voor klachten die betrekking hebben op zaken als seksuele intimidatie is er de speciaal hiervoor aangestelde Vertrouwensinspecteur.

Ouders worden via de schoolgids op de hoogte gebracht van de klachtenprocedure en hoe het meldpunt vertrouwensinspecteurs in Nederland bereikt kan worden.

4.9 Contacten

4.9.1 Contact met ouders

Het NVTC-Parijs staat open voor een grote betrokkenheid van de ouders, die onder meer vertegenwoordigd zijn in het bestuur. Ook dragen de ouders zorg voor de Nieuwsbrief die 5 keer per jaar uitkomt. Door middel van de schoolgids, de jaarlijkse informatieochtend en 10 minutengesprekken proberen wij zoveel mogelijk openheid te creëren. Het NVTC Parijs vindt het belangrijk dat ouders weten wat er op school aan bod komt, zodat zij hierop kunnen inspelen. Nu al doet de school twee keer per jaar verslag van de vorderingen van de leerlingen aan de ouders, d.m.v. het halfjaarlijks rapport. Naar aanleiding daarvan vinden 10 minutengesprekken plaats.

Aan het begin van het schooljaar wordt er per lesgroep een bijeenkomst met ouders georganiseerd, waarin wij de werkwijze voor het komende schooljaar toelichten.

Op de jaarlijkse informatieochtend, bij de eerste les van het schooljaar, wordt ook het belang van thuis Nederlands spreken naar voren gebracht, en zullen we tips geven hoe ouders het Nederlands taalaanbod kunnen vergroten. Naar verwachting zal hierdoor bij de kinderen de motivatie toenemen om Nederlands te leren.

Van de ouders wordt verwacht dat zij vertrouwen hebben in het onderwijzend personeel. Begrip en respect zijn een uitgangspunt voor een goede communicatie. Juist in het kader van het NTC-onderwijs is het bovendien noodzakelijk dat ouders en school dezelfde doelen stellen ten aanzien van het te bereiken niveau van Nederlandse taalbeheersing. Dit heeft alleen kans van slagen als de ouders zich betrokken en geïnteresseerd tonen en er blijk van geven zich te realiseren dat de thuissituatie in hoge mate bepalend is voor succes in de schoolsituatie. We willen hier graag het belang benadrukken van een constante stimulering in het gebruik van het Nederlands voor alle leerlingen en in het bijzonder bij kinderen voor wie Nederlands niet de eerste taal is.

Het NVTC Parijs is een stichting, door de ouders, voor de kinderen.

Het bestuur (ouders) werkt belangeloos om goed onderwijs voor alle leerlingen te organiseren. Om de hoogte van de lestarieven betaalbaar te houden tracht het bestuur zoveel mogelijk taken zelf uit te voeren. Dit kost soms erg veel tijd. We verwachten dan ook dat ouders af en toe een steentje bijdragen en hopen op positieve reacties wanneer het bestuur hierom vraagt.

Door de grote verspreiding van de leslocaties en door de kleinschaligheid van de groepen, vraagt het NVTC Parijs per groep 1 ouder om op te treden als **contactouder**. De docent kan bijvoorbeeld gebruik maken van deze contactpersoon om informatie door te geven aan de overige ouders. Ook kan het bestuur via de contactpersoon een idee krijgen hoe het met de lesgroep gaat, wat er bij de ouders speelt.

4.9.2 Externe contacten

NTC Locaties regio Parijs:

- Nederlandse afdeling Lycée International te St Germain en Laye:

Het contact met de Nederlandse afdeling van het Lycée International in Saint Germain en Laye is goed en frequent. De directeur en leerkrachten wisselen regelmatig informatie uit en we sturen elkaar de Nieuwsbrieven toe. Enkele van onze leerkrachten werken op beide scholen. Leerlingen stappen regelmatig over van de ene op de andere school om wisselende redenen.

Af en toe wordt er een activiteit gezamenlijk georganiseerd zoals het jaarlijkse bezoek van een kinderboekenschrijver.

- NTC afdeling Institut Néerlandais in Parijs: Regelmatig contact en uitwisseling van ervaringen. Af en toe wordt er een activiteit gezamenlijk georganiseerd zoals het jaarlijkse bezoek van een kinderboekenschrijver.

Internationale scholen regio Parijs

- Ecole International Malherbe. Incidenteel contact. School ligt dicht bij de leslocatie Le Pecq en de leerlingen op deze school kunnen vrij krijgen om op woensdag naar Nederlandse les te gaan.

- British School of Paris. Incidenteel contact. De laatste jaren komen er geen leerlingen meer van de British School naar onze Nederlandse les. Kinderen krijgen geen vrij op woensdag en Nederlands is een naschoolse activiteit.

Ambassade:

De Nederlandse Ambassade in Parijs wordt op de hoogte gehouden van de gebeurtenissen op onze school via de Nieuwsbrieven. Daarnaast nodigen we de vertegenwoordigers van de afdeling cultuur en onderwijs uit om deel te nemen aan onze buitenschoolse activiteiten. De contacten met de Ambassade zijn goed en vinden regelmatig plaats.

Regio NTC-scholen:

In 2009 zijn we begonnen met de organisatie van regiobijeenkomsten Frankrijk. Bij de eerste tweedaagse cursus in Parijs waren leerkrachten, directie en bestuur aanwezig vanuit Opio, Lyon, Fernay-Voltaire, Aix en Provence, Saussan/ Montpellier en Crolles. In 2011 is deze georganiseerd door NTC de Gouden Klomp in Opio. Tijdens deze bijeenkomsten worden workshops gehouden, waarbij we deskundigen uitnodigen zoals bijvoorbeeld de Stichting NOB.

Stichting NOB:

De Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland biedt ons advies op onder meer onderwijskundig en bestuurlijk gebied.

De contacten met het NOB zijn goed en vinden regelmatig plaats.

Inspectie van onderwijs:

De kwaliteit van het onderwijs wordt elke 4 jaar beoordeeld door de Nederlandse onderwijsinspectie. De inspecteur zal ons in voorjaar 2014 komen bezoeken.

Nederlandse en Vlaamse verenigingen in Parijs

Het NVTC geeft ook informatie door over de activiteiten van de Nederlandse Vereniging in Parijs. Ook onderhouden we contacten met de Vereniging Vlamingen in Parijs (VIP). Enkele buitenschoolse activiteiten (o.a. het schaatsfeest) zijn ook toegankelijk voor leden van deze verenigingen.

5. Integrale zorg voor kwaliteit

De kwaliteit van de school is voor het NVTC Parijs van groot belang. In de visie heeft de school dan ook geformuleerd dat onze primaire zorg het behouden van de huidige kwaliteit van ons onderwijs en beleid is.

Wij zien de zorg voor kwaliteit als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarom worden naast de leerkrachten ook de ouders hier nadrukkelijk bij betrokken.

Het kwaliteitsbeleid valt uiteen in vijf stappen, die hieronder verder worden uitgewerkt: bepalen van de kwaliteit, formuleren van verbeterpunten, uitvoeren van verbeterpunten, evalueren en borgen van de kwaliteit. Kwaliteitszorg is integraal, systematisch en kent een cyclisch proces. Dit is een continu proces waarbij er in de volle breedte aandacht is voor kwaliteitszorg.

5.1 Bepaling van de kwaliteit van de school (diagnose)

De kwaliteit van de school en het onderwijs wordt op verschillende manieren bepaald. De volgende instrumenten staan de school ter beschikking:

- Het inspectierapport Periodiek Kwaliteitsonderzoek van 8, 9 en 10 februari 2010;
- Het schoolbezoek in oktober 2012 van de stichting NOB.
- Het zelfevaluatieinstrument van de Stichting NOB;
- Belangrijke punten uit functioneringsgesprekken met leerkrachten;
- De twee jaarlijkse ouderenquête;
- Gemeten prestaties leerlingen: toetsen, vorderingsoverzichten, leerlingvolgsysteem, vergelijking Cito-scores met gemiddelde standaardscores;
- Vorig schoolplan.

5.2 Formuleren van verbeterpunten (kwaliteitsverbetering)

Uit de instrumenten die in paragraaf 5.1 zijn genoemd zijn bijkomende aandachtspunten naar voren gekomen, op basis waarvan we een aantal aanvullende verbeterpunten hebben geformuleerd.

Deze aanvullende verbeterpunten zijn:

1. Onderwijs NTC 3 groep evalueren;
2. Afstemming programma groep 1 en 2 op alle leslocaties;
3. Interactief Taalonderwijs in alle groepen;
4. Herzien groepsplannen (opbrengstgericht werken);
5. Digitaliseren van de leerling-dossiers;
6. Onderzoek naar optimaliseren juridische organisatie;
7. Continuïteit bestuur;
8. Wegvallen subsidie opvangen;
9. Financiële reserve aanvullen;
10. externe contacten.

5.3 Uitvoeren van de verbeterpunten (kwaliteitsverbetering)

Activiteit	Planning	Verantwoordelijk
Onderwijs NTC 3 groep evalueren.	2013-2014	Directie en docenten
Afstemming programma groep 1 en 2 op alle leslocaties.	2013-2014	Directie en docenten
Interactief taalonderwijs in alle groepen	2014-2015	Directie en docenten
Herzien van groepsplannen. (Opbrengst Gericht Werken)	2015-2016	Directie en docenten
Digitaliseren van de leerling-dossiers.	2014-2015	Directie
Onderzoek naar optimaliseren van juridische organisatie.	2013-2014	Bestuur
Continuïteit bestuur.	2013-2014	Bestuur
Financiële reserve aanvullen.	2014-2015	Bestuur
Externe contacten	2014-2015	Bestuur en directie

De volgende stap in ons kwaliteitsbeleid is het maken van keuzes, om goed te kunnen werken aan de kwaliteit is het belangrijk om met elkaar prioriteiten te stellen.

De prioriteiten formuleren wij op een SMART-manier in de vorm van concrete doelstellingen. SMART staat voor:

- **S**pecifiek: concreet;
- **M**etbaar: evalueerbaar;
- **A**ceptabel: instemming van betrokkenen;
- **R**ealistisch: haalbaar;
- **T**ijdsgebonden: gepland in tijd.

In het Schoolplan geven wij een overzicht van de beleidsvoornemens voor de komende 4 jaar (zie schema hoofdstuk 6). In de Schoolgids geven wij vervolgens aan, aan welke beleidsvoornemens dat schooljaar zal worden gewerkt.

Per beleidsvoornemen of verbeterpunt wordt een verbeterplan opgesteld. Hierin geven we aan welke aanpak we ontwikkeld hebben om de gestelde doelen te realiseren, welke middelen hiervoor zullen worden ingezet en wie waarvoor verantwoordelijk is. Ook wordt een tijdsplanning opgenomen.

Vervolgens komt het aan op de uitvoering. Hierbij zijn over het algemeen meerdere mensen betrokken, die elk hun eigen verantwoordelijkheid hebben. De coördinator houdt overzicht over het verloop van het proces.

5.4 Evalueren van de gekozen verbeterpunten (evaluatie)

Tenslotte evalueren wij de gekozen aanpak, zodat bepaald kan worden of er daadwerkelijk een verbetering is opgetreden en op welke gebieden verdere inspanning nodig is. Overigens wordt al in een vroeg stadium van de uitvoering nagedacht over de evaluatie, zodat we gedurende het proces de informatie kunnen verzamelen die hiervoor nodig is. Ook kunnen we zo het proces gedurende de uitvoering monitoren en waar nodig bijsturen.

5.5 Vasthouden van de bereikte kwaliteit (borging)

Bestaande kwaliteit en gerealiseerde verbeteringen moeten worden onderhouden: kwaliteit moet worden geborgd. Het handhaven van de kwaliteit van ons onderwijs wordt bemoeilijkt door de vele personele wisselingen in het bestuur en onderwijsteam waarmee een NTC-school nu eenmaal te maken heeft. Om

dit te ondervangen willen we in de toekomst extra aandacht besteden aan de overdracht van taken aan nieuwe leerkrachten en bestuursleden. Zo is er de docentenmap waarin naast lesgroepgegevens en leerlingdossiers ook de voor docenten benodigde administratieve formulieren en beleidsdocumenten zijn verzameld. De docentenmap wordt ook op CD-rom aangeleverd. In de kwaliteitsmap van het bestuur zijn de taakomschrijvingen van bestuursleden, directie en leerkrachten opgenomen. Ook zullen we in de toekomst de gemaakte beleidsplannen hierin gaan borgen. Veelal wordt tot nu toe belangrijke informatie en beleidsstandpunten alleen in notulen en schoolgids vastgelegd.

Verder maken wij gebruik van de volgende middelen om kwaliteit te borgen:

- planmatig werken: handelingsplannen, weekplanningen;
- standaardiseren: gemeenschappelijke afspraken maken en elkaar daarop aanspreken;
- schoolplan/verbeterplan;
- meerjaren beleidsplan;
- huishoudelijk reglement;
- de docentenmap;
- activiteitenkalender voor bestuur, coördinator en leerkrachten;
- toetskalender;
- herhaald agenderen van evaluaties;
- uitvoeren van het zelfevaluatie instrument;
- twee maandelijks bestuurs- en teamvergaderingen;
- scholing en collegiale consultatie.

6. Samenvattende beleidsvoornemens voor de komende vier jaar

Op basis van de voorgaande hoofdstukken hebben we voor de komende vier jaar een aantal beleidsvoornemens geformuleerd op de volgende gebieden: de missie en visie, onderwijs, bestuur en management en kwaliteitszorg.. Deze zullen in de komende periode worden uitgewerkt in verbeterplannen.

Samenvattend schema beleidsvoornemens

	Schooljaar 2013-2014	Schooljaar 2014-2015	Schooljaar 2015-2016	Schooljaar 2016-2017	Wie is verantwoordelijk
	korte termijn	middellange termijn	lange termijn	lange termijn	
Aandachtsgebied - missie & visie					
Doelstellingen die voortkomen uit de visie van onze school (hfst 2.6)					
1. Optimaliseren van de verhouding: onderwijstijd en kwaliteit		x			Bestuur, directie en docenten
2. Systematiek in kwaliteitszorg	x			x	Bestuur en directie
3. communicatie verbeteren tussen school en ouders	x			x	Bestuur, directie en docenten
Activiteiten die voortkomen uit de visie van onze school (hfst 2.7)					
1a. beleidsvoornemens toetsen via enquête	x				Bestuur, directie en docenten
1b. beleidsvoornemens invoeren		x			Bestuur, directie en docenten
2a. planmatig werken agenderen en opstellen verbeterplannen	x				Bestuur en directie
2b. uitvoeren, vastleggen in kwaliteitsmap bestuur		x			Bestuur en directie
2c. evaluatie meenemen in agendering				x	Bestuur en directie
3a. vastleggen van communicatiemoment en met ouders en het verbeterplan opstellen	x				Bestuur en directie

3b. oudertevredenheids onderzoek houden		x			Bestuur en directie
3c. oudercontact momenten optimaliseren			x		Bestuur, directie en docenten
3d. website herzien en verbeteren			x		Bestuur en directie
3 ^e . evaluatie van resultaat				x	Bestuur en directie
Evaluatiepunten vorig schoolplan (hfst 2.8)					
Onderwijstijd en kwaliteitszorg	Zie Aandachtsgebied – missie en visie				Bestuur en directie
Voortzetting invoeren coöperatief leren	x		x		Directie en docenten
Voortzetting invoeren ICT in de klas		x		x	Directie en docenten
Aandachtsgebied - onderwijs					
Het onderwijsaanbod op onze school (hfst 3.1)					
Effectiviteitsstudie NTC 3 groep	x				Directie en docenten
Onderwijs groep 1 en 2 afstemmen op alle leslocaties	x				Docenten groep 1 en 2
Woordenschat-onderwijs groep 4 en hoger	x		x		Docenten groep 4 t/m 8
Onderwijstijd (hfst 3.2)					
Het bereiken van voldoende lesuren	Zie Aandachtsgebied- missie en visie				
Didactisch handelen en pedagogisch klimaat (hfst 3.3)					
Interactief taalonderwijs in alle groepen		x		x	Directie en docenten
Groepsplannen herzien			x		Directie en docenten
Het volgen van de ontwikkeling (hfst 3.4)					
Digitaliseren van leerlingdossier		x		x	directie
Aandachtsgebied – bestuur en management					
Juridische organisatie (hfst 4.1)					
Onderzoek naar optimaliseren juridische organisatie	x				bestuur
Bestuurlijke organisatie (hfst 4.2)					
continuïteit bestuur	x				bestuur

Contacten (hfst 4.9)					
Communicatie verbeteren	Zie Aandachtsgebied missie en visie				
Externe contacten aanscherpen		x			Bestuur en directie
Aandachtsgebied - kwaliteitszorg					
Verbeterpunten (hfst 5.1, 5.2, 5.3)					
Systematiek in de kwaliteitszorg	Zie Aandachtsgebied missie en visie				
Evaluatiepunten (hfst 5.4)					
Zelfevaluatie instrument NOB	x	x	x	x	Bestuur, directie en docenten
ouderenquête	x		x		bestuur
Evaluatie schoolplan	x	x	x	x	Bestuur, directie en docenten

Bijlage 1 - Eisen die wet- en regelgeving aan het schoolplan stelt

De eisen die de overheid aan het schoolplan stelt zijn wettelijk vastgelegd (zie kader). In Nederland moeten alle scholen voor primair onderwijs een schoolplan opstellen. Een schoolplan kan betrekking hebben op meerdere scholen die vallen onder hetzelfde bevoegd gezag en wordt ten minste een keer in de vier jaar door het bevoegd gezag vastgesteld.

In de bekostigingsbeschikking van de Stichting NOB (zie volgende bijlage) is opgenomen dat ook Nederlandse scholen in het buitenland over een schoolplan dienen te beschikken. Dit schoolplan moet gebaseerd zijn op het raamschoolplan van de Stichting NOB.

Het schoolplan

(1) Het schoolplan bevat een beschrijving van het beleid met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs dat binnen de school wordt gevoerd, en omvat in elk geval het onderwijskundig beleid, het personeelsbeleid en het beleid met betrekking tot de bewaking en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

Het schoolplan kan op een of meer scholen voor basisonderwijs en een of meer scholen voor ander onderwijs van hetzelfde bevoegd gezag betrekking hebben.

(2) Het onderwijskundig beleid omvat in elk geval de uitwerking van de wettelijke opdrachten voor het onderwijs en van de door het bevoegd gezag in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor het onderwijs in een onderwijsprogramma. Daarbij worden tevens betrokken de voorzieningen die zijn getroffen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

(3) Het personeelsbeleid, voor zover dat in het schoolplan tot uitdrukking wordt gebracht, omvat in elk geval maatregelen met betrekking tot het personeel die bijdragen aan de ontwikkeling en de uitvoering van het onderwijskundig beleid.

(4) Het beleid met betrekking tot de bewaking en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs omvat in elk geval op welke wijze het bevoegd gezag bewaakt dat die kwaliteit wordt gerealiseerd en vaststelt welke maatregelen ter verbetering van de kwaliteit nodig zijn.

WPO, artikel 12

Naast de eisen van de overheid kan uw school ook zelf eisen en wensen formuleren waaraan het onderwijs moet voldoen. Die eisen en wensen kunnen bijvoorbeeld ingegeven zijn door de visie van het schoolteam op het onderwijs of door de uitgangspunten die zijn gekozen in het schoolbeleid.

Toelichting op de wet- en regelgeving

Onderwijskundig beleid

Onder deze noemer moet het schoolplan beschrijven welke keuzen de school heeft gemaakt ten aanzien van leerstof, werkwijzen, methoden en ontwikkelingsmaterialen. Hierdoor wordt duidelijk of het onderwijsprogramma voldoende rekening houdt met de kerndoelen.

Onder leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften wordt verstaan: leerlingen in achterstandssituaties, leerlingen met Nederlands als tweede taal, leerlingen met leerproblemen, leerlingen met lichamelijke of geestelijke handicaps en hoogbegaafde leerlingen.

Onderwijskundige doelen die de overheid centraal stelt zijn: de kerndoelen, de ononderbroken ontwikkelingsgang, onderwijs op maat, het bestrijden van achterstanden, de opvoeding tot multiculturele burgers en het tegengaan van schoolverzuim.

Personeelsbeleid

Bij de beschrijving van personeelsbeleid moet worden duidelijk gemaakt op welke wijze ontwikkeling en uitvoering van het onderwijskundig beleid wordt ondersteund door initiatieven op het gebied van nascholing en begeleiding en de verdeling van de taken en werkzaamheden over het personeel. Een voorbeeld hiervan is op een grote leslocatie een leerkracht aanwijzen als intern begeleider en hiervoor extra uren beschikbaar stellen.

Inrichting van kwaliteitszorg

Het systeem van kwaliteitszorg van uw NTC school dient ertoe de vinger aan de pols te houden:

- werkt de leerkracht/het team doelgericht en systematisch aan het realiseren van de wettelijke doelen en van de schooleigen doelen en uitgangspunten (missie);
- werkt de leerkracht/het team met opsporingsmiddelen die kwaliteitsgebreken signaleren in het onderwijsleerproces (leerstofaanbod, pedagogisch-didactisch handelen, leerlingen-zorg, leertijd) en/of in ondersteunende, faciliterende processen (financieel beleid, huisvesting, personeelsbeleid, externe contacten, oudercontacten);
- werkt de leerkracht/het team doelgericht en systematisch aan het wegwerken van opgespoorde kwaliteitsgebreken in het onderwijsleerproces en/of in ondersteunende processen;
- werkt de leerkracht/het team doelgericht en systematisch aan het voorkómen van kwaliteitsgebreken;
- werkt de leerkracht/het team doelgericht aan het realiseren van leerlingprestaties die ten minste het niveau hebben dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht;
- werkt de leerkracht/het team methodisch in zijn pogingen eenmaal bereikte hogere kwaliteitsniveaus daadwerkelijk op peil te houden en te continueren.

De wetgever noemt drie deelprocessen die bij dit 'vinger aan de pols houden' van belang zijn: *het bepalen, het verbeteren en het bewaken van kwaliteit*. Maar eenmaal bereikte hogere kwaliteit moet ook worden vastgehouden en - ondanks alle wisselingen - zeker worden gesteld om continuïteit te verkrijgen. Dit vierde deelproces wordt het borgen van kwaliteit genoemd.

Bijlage 2 - Relevante tekstdelen uit de Bekostigingsbeschikking van de Stichting NOB

Artikel 1 Taakomschrijving van de stichting

De Stichting NOB is belast met het beheer van door de overheid geheel of gedeeltelijk bekostigde activiteiten en voorzieningen van Nederlands onderwijs in het buitenland:

- a. het ondersteunen en instandhouden van Nederlandse onderwijsvoorzieningen in het buitenland. Het onderwijs kan worden verzorgd in Nederlandse scholen of Nederlandse afdelingen van nationale of internationale scholen in het buitenland, dan wel in een lespuntlocatie in het buitenland;
- b. het ondersteunen van de totstandkoming en de uitvoering van onderwijs op afstand via schriftelijke, telefonische en elektronische media.

Artikel 2 - Doelgroep van de stichting

1. De in artikel 1 genoemde activiteiten zijn primair bedoeld voor Nederlandse staatsburgers die in het buitenland verkeren, met het oog op terugkeer in en aansluiting bij het onderwijs in Nederland.
2. De activiteiten bedoeld in artikel 1 sub a en b zijn in beginsel gericht op hetzij basisonderwijs: kinderen in de leeftijdsgroep van 4 tot en met 14 jaar; hetzij voortgezet onderwijs: kinderen in de leeftijdsgroep van 12 tot en met 18 jaar.
3. De stichting draagt zorg voor toegankelijkheid van de onderwijsvoorzieningen voor leerlingen met de Belgische nationaliteit, mits deze Nederlandstalig zijn.

Artikel 4 - Aansluiting op Nederlands onderwijs

1. De activiteiten van de stichting zijn erop gericht zoveel als mogelijk de aansluiting tussen het onderwijs in het buitenland en het onderwijs in Nederland te garanderen. Aan rapporten, diploma's en getuigschriften verstrekt door de scholen in het buitenland dienen zoveel mogelijk dezelfde rechten verbonden te zijn als wanneer die rapporten, diploma's en getuigschriften zouden zijn verworven aan een uit de openbare kas bekostigde school in Nederland.
2. Teneinde de aansluiting te bevorderen werkt de stichting met een raamschoolplan/raamschoolgids voor het volledig basisonderwijs dan wel het onderwijs in de Nederlandse Taal en Cultuur dat zoveel mogelijk is afgestemd op de in Nederland geldende voorschriften.
3. Aan docenten verbonden aan scholen voor Nederlands onderwijs in het buitenland worden dezelfde eisen van bevoegdheid gesteld als in vergelijkbare gevallen onder de Nederlandse onderwijswetgeving. Ontheffing dan wel gedeeltelijke ontheffing kan worden verleend door de inspectie van het onderwijs.

Bekostigingsbeschikking Stichting NOB, 9 juli 1999

Bijlage 3a - Formulier “vaststelling van schoolplan”

FORMULIER “Vaststelling van schoolplan”

School: _____

Adres: _____

Postcode/plaats/land: _____

Het bevoegd gezag van bovengenoemde school heeft het

van _____ tot _____ (datum) *)

geldende schoolplan van deze school vastgesteld.

Namens het bevoegd gezag,

_____ plaats, land

_____ datum

_____ handtekening

_____ naam

_____ functie

*) maximaal vier jaar

Bijlage 3b - Formulier “instemming met schoolplan”

FORMULIER “Instemming met schoolplan”

School: _____

Adres: _____

Plaats/land: _____

VERKLARING

Hierbij verklaart de ouderraad van bovengenoemde school in te stemmen met het

van _____ tot _____ (datum *)

geldende schoolplan van deze school.

Namens de ouderraad,

_____ plaats, land

_____ datum

_____ handtekening

_____ naam

_____ functie

*) maximaal vier jaar

Bijlage 4 - Herziene kerndoelen basisonderwijs Nederlands

Kerndoelen zijn streefdoelen. Ze geven aan wat iedere school in elk geval nastreeft bij leerlingen. Daarbij kunnen drie kanttekeningen geplaatst worden.

In de eerste plaats omschrijven de doelen het eind van een leerproces, niet de wijze waarop ze bereikt worden. Met andere woorden, kerndoelen doen geen uitspraken over didactiek. Gezien het karakter van het basisonderwijs dienen leraren een beroep te doen op de natuurlijke nieuwsgierigheid en de behoefte aan ontwikkeling en communicatie van kinderen, en deze te stimuleren. Door een gestructureerd en interactief onderwijsaanbod, vormen van ontdekkend onderwijs, interessante thema's en activiteiten worden kinderen uitgedaagd in hun ontwikkeling.

In de tweede plaats dienen inhouden en doelen zo veel mogelijk op elkaar te worden afgestemd, verbinding te hebben met het dagelijks leven en in samenhang te worden aangeboden.

In de derde plaats dient er aandacht te worden besteed aan doelen die voor alle leergebieden van belang zijn: goede werkhouding, gebruik van leerstrategieën, reflectie op eigen handelen en leren, uitdrukken van eigen gedachten en gevoelens, respectvol luisteren en kritiseren van anderen, verwerven en verwerken van informatie, ontwikkelen van zelfvertrouwen, respectvol en verantwoordelijk omgaan met elkaar, zorg voor en waardering van de leefomgeving.

Karakteristiek

Taalonderwijs is van belang omdat de rol van taal bij het verwerven van inhouden en vaardigheden in alle leergebieden (en de transfer daartussen) evident is. Het onderwijs in Nederlands als tweede taal heeft dat besef de laatste jaren sterk doen groeien. Taalonderwijs is dus van belang voor het succes dat kinderen in het onderwijs zullen hebben en voor de plaats die ze in de maatschappij zullen innemen.

Daarnaast heeft taal een sociale functie. Kinderen dienen hun taalvaardigheid te ontwikkelen, omdat ze die nu en straks in de maatschappij hard nodig hebben. Dat houdt onder meer in dat het onderwijs waar mogelijk uitgaat van communicatieve situaties: levensechte en boeiende leesteksten, gesprekken over onderwerpen die kinderen bezig houden, een echte correspondentie met kinderen van andere scholen.

Taalverwerving en -onderwijs verlopen als het ware in cirkels: het gaat vaak om dezelfde inhouden, maar de complexiteit en de mate van beheersing nemen toe. Anders gezegd: het onderwijs in Nederlandse taal is er op gericht dat kinderen in de beheersing van deze taal in en buiten school steeds competentere taalgebruikers worden. Die competenties zijn te typeren in vier trefwoorden⁴: kopiëren, beschrijven, structureren en beoordelen. Die zijn niet zonder meer tot formuleringen in kerndoelen te verwerken, omdat het vaak gaat om een combinatie van competenties.

Met '*kopiëren*' wordt bedoeld: zo letterlijk mogelijk een handeling nadoen (overschrijven van het bord bijvoorbeeld).

'*Beschrijven*' is op eigen wijze (in eigen woorden) toepassen van een vaardigheid. Dat kan inhouden: verslag uitbrengen, informatie geven of vragen.

'*Structureren*' houdt in: op eigen manieren ordening aanbrengen.

'*Beoordelen*' is reflectie op mogelijkheden, evalueren.

In het aanbod neemt de schriftelijke taalvaardigheid een belangrijke plaats in. 'Geletterdheid' veronderstelt meer dan alleen de techniek van lezen en schrijven. Ook inzicht in de maatschappelijke functie ervan en een positieve attitude maken er deel van uit. Deze ontwikkeling begint eigenlijk al voor de basisschool, bij voorlezen en vertellen in het gezin, en wordt verder ontwikkeld in alle groepen.

Ook al is de ontwikkeling van de schriftelijke taalvaardigheid van belang, de ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid verdient blijvende aandacht. Uitbreiding van de woordenschat, aandacht voor taal en denken, toepassen van luisterstrategieën, voorlezen en vertellen: het zijn activiteiten die de mondelinge taalvaardigheid verder ontwikkelen, maar daarnaast voorwaardelijk zijn voor het schriftelijk domein.

Beschouwing van taal en taalgebruik geeft kinderen 'gereedschappen' om over taal te praten en na te denken. Traditioneel ging het hierbij om grammatica, soms ook om de beschouwing van interessante taalverschijnselen. Tegenwoordig denkt men hierbij vooral aan inzicht in eigen en andermans taalgebruikstrategieën, zodat een kind leert deze steeds bewuster en doelgerichter in te zetten. Naast

---

⁴ In navolging van de Vlaamse eindtermen voor lager onderwijs.

aandacht voor taal als systeem is er ook reflectie op taalgebruik. Taalbeschouwing dient geen op zichzelf staand onderdeel te vormen, maar geïntegreerd te worden met (onderdelen uit) de overige domeinen.

Het zal duidelijk zijn dat onderwijs in Nederlands als tweede taal vaak een wat ander karakter heeft dan Nederlands als eerste taal: de beginsituatie van de leerlingen is anders, de didactiek verschilt, het aanbod is soms anders gefaseerd, er ligt meer nadruk op woordenschatuitbreiding. Maar voor alle leerlingen gelden in feite dezelfde doelen en hetzelfde aanbod. Veel van oorsprong autochtone kinderen die in achterstandssituaties opgroeien zijn ook gebaat bij didactische inzichten die door ervaring met onderwijs aan allochtone kinderen scherper zijn geworden. Eén van die inzichten is, dat taal in alle vakken een cruciale rol speelt bij het verwerven van kennis en vaardigheden in die 'andere vakken'.

Kerdoelen

Mondeling taalonderwijs

- 1 De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.
- 2 De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.
- 3 De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

Schriftelijk taalonderwijs

- 4 De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- 5 De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.
- 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale.
- 7 De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.
- 8 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.
- 9 De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

Taalbeschouwing, waaronder strategieën

- 10 De leerlingen leren bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën te herkennen, te verwoorden, te gebruiken en te beoordelen.
- 11 De leerlingen leren een aantal taalkundige principes en regels. Zij kunnen in een zin het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en delen van dat gezegde onderscheiden. De leerlingen kennen:
  - regels voor het spellen van werkwoorden;
  - regels voor het spellen van andere woorden dan werkwoorden;
  - regels voor het gebruik van leestekens.
- 12 De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.

Bijlage 5 Overzicht tussendoelen beginnende geletterdheid

1. Boekoriëntatie

1. Kinderen begrijpen dat illustraties en tekst samen een verhaal vertellen.
2. Ze weten dat boeken worden gelezen van voor naar achter, bladzijden van boven naar beneden en regels van links naar rechts.
3. Ze weten dat verhalen een opbouw hebben.
4. Ze kunnen aan de hand van de omslag van een boek de inhoud van het boek al enigszins voorspellen.
5. Kinderen weten dat je vragen over een boek kunt stellen. Deze vragen helpen je om goed naar het verhaal te luisteren en te letten op de illustraties.

2. Verhaalbegrip

1. Kinderen begrijpen de taal van voorleesboeken. Ze zijn in staat om conclusies te trekken naar aanleiding van een voorgelezen verhaal. Halverwege kunnen ze voorspellingen doen over het verdere verloop van het verhaal.
2. Kinderen weten dat de meeste verhalen zijn opgebouwd uit een situatieschets en een episode. Een situatieschets geeft informatie over de hoofdpersonen, de plaats en tijd van handeling. In een episode doet zich een bepaald probleem voor dat vervolgens wordt opgelost.
3. Kinderen kunnen een voorgelezen verhaal naspelen terwijl de leerkracht vertelt.
4. Kinderen kunnen een voorgelezen verhaal navertellen, aanvankelijk met steun van illustraties.
5. Kinderen kunnen een voorgelezen verhaal navertellen zonder gebruik te hoeven maken van illustraties.

3. Functies van geschreven taal

1. Kinderen weten dat geschreven taalproducten zoals briefjes, brieven, boeken en tijdschriften een communicatief doel hebben.
2. Kinderen weten dat symbolen zoals logo's en pictogrammen verwijzen naar taalhandelingen.
3. Kinderen zijn zich bewust van het permanente karakter van geschreven taal.
4. Kinderen weten dat tekenen en tekens produceren mogelijkheden bieden tot communicatie.
5. Kinderen weten wanneer er sprake is van de taalhandelingen 'lezen' en 'schrijven'. Ze kennen het onderscheid tussen 'lezen' en 'schrijven'.

4. Relatie tussen gesproken en geschreven taal

1. Kinderen weten dat gesproken woorden kunnen worden vastgelegd, op papier en met audio/visuele middelen.
2. Kinderen weten dat geschreven woorden kunnen worden uitgesproken.
3. Kinderen kunnen woorden als globale eenheden lezen en schrijven. Voorbeelden: de eigen naam en namen van voor het kind belangrijke personen/dingen, logo's en merknamen.

5. Taalbewustzijn

1. Kinderen kunnen woorden in zinnen onderscheiden.
2. Kinderen kunnen onderscheid maken tussen de vorm en betekenis van woorden.
3. Kinderen kunnen woorden in klankgroepen verdelen zoals bij kin-der-wa-gen.
4. Kinderen kunnen reageren op en spelen met bepaalde klankpatronen in woorden; eerst door eindrijm ("Pan rijmt op Jan") en later met behulp van beginrijm ("Kees en Kim beginnen allebei met k").
5. Kinderen kunnen fonemen als de kleinste klankeenheden in woorden onderscheiden, zoals bij p-e-n.

6. Alfabetisch principe

1. Kinderen ontdekken dat woorden zijn opgebouwd uit klanken en dat letters met die klanken corresponderen en leggen de foneem-grafeemkoppeling.
2. Kinderen kunnen door de foneem-grafeemkoppeling woorden die ze nog niet eerder hebben gezien, lezen en schrijven.

7. Functioneel 'schrijven' en 'lezen'

1. Kinderen schrijven functionele teksten, zoals lijstjes, briefjes, opschriften en verhaaltjes.
2. Kinderen lezen zelfstandig prentenboeken en eigen en andermans teksten.

8. Technisch lezen en schrijven, start

1. Kinderen kennen de meeste letters; ze kunnen de letters fonetisch benoemen.
2. Kinderen kunnen klankzuivere (km-, mk- en mkm-)woorden ontsleutelen zonder eerst de afzonderlijke letters te verklanken.
3. Kinderen kunnen klankzuivere woorden schrijven.

9. Technisch lezen en schrijven, vervolg

1. Kinderen lezen en spellen klankzuivere woorden (van het type mmkm, mkmm en mmkmm).
2. Kinderen lezen korte woorden met afwijkende spellingpatronen en meerlettergrepige woorden.
3. Kinderen maken gebruik van een breed scala van woordidentificatietechnieken.
4. Kinderen herkennen woorden steeds meer automatisch.

10. Begrijpend lezen en schrijven

1. Kinderen tonen belangstelling voor verhalende en informatieve teksten en boeken en zijn ook gemotiveerd die zelfstandig te lezen.
2. Kinderen begrijpen eenvoudige verhalende en informatieve teksten.
3. Kinderen gebruiken geschreven taal als een communicatiemiddel.

Bijlage 6 Overzicht Tussendoelen gevorderde geletterdheid

De tussendoelen gevorderde geletterdheid (groep 4-8) zijn -net als de tussendoelen beginnende geletterdheid- door het Expertisecentrum Nederlands ontwikkeld.

Toelichting

In de tussendoelen gevorderde geletterdheid wordt aan de volgende acht leerlijnen aandacht worden besteed. (De leerlijnen moeten overigens wel weer in samenhang met elkaar worden gezien):

- Leerlijn 1: lees- en schrijfmotivatie
- Leerlijn 2: technisch lezen
- Leerlijn 3: spelling en interpunctie
- Leerlijn 4: begrijpend lezen
- Leerlijn 5: strategisch schrijven
- Leerlijn 6: informatieverwerking
- Leerlijn 7: leeswoordenschat
- Leerlijn 8: reflectie op geschreven taal

Hieronder zijn de leerlijnen uitgewerkt:

Leerlijn 1: Lees- en schrijfmotivatie

Middenbouw

- 1.1. Kinderen zijn intrinsiek gemotiveerd voor lezen en schrijven.
- 1.2. Ze beschouwen lezen en schrijven als dagelijkse routines
- 1.3. Ze zien geschreven taal als communicatiemiddel
- 1.4. Ze hanteren geschreven taal als middel voor informatieverwerking.
- 1.5. Ze ervaren geschreven taal als expressiemiddel.

Bovenbouw

- 1.6. Kinderen waarderen bestaande werken op het terrein van fictie.
- 1.7. Ze waarderen bestaande werken op het terrein van non-fictie.
- 1.8. Ze waarderen bestaande werken op het terrein van poëzie.
- 1.9. Ze hebben een positief zelfbeeld tegenover het gebruik van geschreven taal.
- 1.10. Ze onderkennen het persoonlijk en maatschappelijk belang van geletterdheid.

Leerlijn 2: Technisch lezen

Midden- en bovenbouw

De leerlingen gebruiken verschillende technieken om woorden snel en nauwkeurig te herkennen.

- 2.1. Ze herkennen lettercombinaties en spellingpatronen.
- 2.2. Ze herkennen lettergrepen in geschreven woorden.
- 2.3. Ze herkennen het unieke letterpatroon van (leen)woorden.
- 2.4. Ze maken gebruik van de betekenis van een woord.
- 2.5. Ze maken gebruik van de context van een woord.

De leerlingen gebruiken verschillende technieken om een tekst goed voor te lezen:

- 2.6. Ze gebruiken leestekens op de juiste wijze.
- 2.7. Ze lezen groepen van woorden als een geheel.
- 2.8. Ze lezen een tekst met het juiste dynamische en melodisch accent.
- 2.9. Ze lezen een tekst in het juiste tempo en zonder spellinguitspraak.
- 2.10. Ze houden bij het voorlezen rekening met het lesdoel en met het publiek.

Leerlijn 3: Spelling en interpunctie

Middenbouw

- 3.1. Kinderen zijn in staat klankzuivere woorden correct te spellen.
- 3.2. Ze kennen de spelling van woorden met homofonen (ei-ij, au-ou, g-ch)
- 3.3. Ze passen de gelijkvormigheidregel toe (hond-honden, kast-kastje)
- 3.4. Ze passen de analogieregel toe (hij zoekt, hij vindt)
- 3.5. Ze kunnen eenvoudige interpunctie duiden en toepassen: gebruik hoofdletters, punt, vraagteken en uitroepteken.
- 3.6. Ze kunnen hun spelling- en interpunctiefouten onderkennen en corrigeren.

Bovenbouw

- 3.7. Kinderen zijn in staat lange, geleden woorden en woordsamenstellingen te spellen (geleidelijk, ademhaling, voetbalwedstrijd)
- 3.8. Ze beheersen de regels van de werkwoordspelling (hij verwachtte, de verwachte brief)
- 3.9. Ze zijn redelijk in staat leenwoorden correct te spellen (politie, liter, computer).
- 3.10. Ze kunnen complexe interpunctie duiden en toepassen: komma, puntkomma, dubbele punt, aanhalingstekens en haakjes.
- 3.11. Ze zijn in staat om zelfstandig hun spelling- en interpunctiefouten te onderkennen en te corrigeren.
- 3.12. Ze ontwikkelen een attitude voor correct schriftelijk taalgebruik.

Leerlijn 4: Begrijpend lezen

Middenbouw

De leerlingen lezen eenvoudige teksten die verhalend, informatief, directief, beschouwend en argumentatief van aard zijn met begrip en voeren daarbij de volgende leesstrategieën uit:

- 4.1. Ze bepalen het thema van een tekst en activeren hun eigen kennis over het thema.
- 4.2. Ze koppelen verwijswaarden aan antecedenten.
- 4.3. Ze lossen het probleem van een moeilijke zin (of zinnen) op.
- 4.4. Ze voorspellen de volgende informatie in een tekst.
- 4.5. Ze leiden informatie af uit een tekst.
- 4.6. Ze onderscheiden verschillende soorten teksten zoals verhalende, informatieve, directieve, beschouwende en argumentatieve teksten.
- 4.7. Ze herkennen de structuur van verhalende teksten.

Bovenbouw

De leerlingen lezen minder eenvoudige teksten die verhalend, informatief, directief, beschouwend of argumentatief van aard zijn met begrip en voeren daarbij de volgende leesstrategieën uit.

- 4.8. Ze zoeken, selecteren en verwerken op een doelbewuste en efficiënte manier informatie uit verschillende bronnen.
- 4.9. Ze leiden betekenisrelaties tussen zinnen en alinea's en herkennen inconsistenties.
- 4.10. Ze stellen zelf vragen tijdens het lezen.
- 4.11. Ze bepalen de hoofdgedachte van een tekst en maken een samenvatting.
- 4.12. Ze herkennen de structuur van verschillende soorten teksten.
- 4.13. Ze plannen, sturen, bewaken en controleren hun eigen leesgedrag.
- 4.14. Ze beoordelen teksten op hun waarde.

Leerlijn 5: Strategisch schrijven

Middenbouw

- 5.1. De kinderen schrijven korte teksten, zoals antwoorden op vragen, berichten en afspraken en langere teksten, zoals verhalende en informatieve teksten.
- 5.2. Ze kennen kenmerken van verhalende, informatieve, directieve, beschouwende en argumentatieve teksten.
- 5.3. Ze durven te schrijven en hebben er plezier.
- 5.4. Ze stellen het onderwerp vast en zijn zich bewust van het schrijfdoel en het lezerspubliek.
- 5.5. Ze verzamelen informatie uit enkele bronnen die beschikbaar zijn.
- 5.6. Ze ordenen de gevonden informatie in de tijd.
- 5.7. Ze kiezen de geschikte woorden en formuleren hun gedachten en gevoelens in enkelvoudige zinnen.
- 5.8. Ze schrijven korte teksten met de juiste spelling en interpunctie.
- 5.9. Ze lezen hun geschreven tekst na en reviseren die met hulp van anderen.
- 5.10. Ze kunnen opmerkingen maken bij hun eigen teksten.

Bovenbouw

- 5.11. De kinderen schrijven allerlei soorten teksten, waaronder verhalende, informatieve, directieve, beschouwende en argumentatieve teksten.
- 5.12. Ze herkennen en gebruiken enkele kenmerken van verhalende, informatieve, directieve, beschouwende en argumentatieve teksten.
- 5.13. Ze stellen het schrijfdoel en het lezerspubliek van tevoren vast.
- 5.14. Ze verzamelen informatie uit verschillende soorten bronnen.
- 5.15. Ze ordenen vooraf de gevonden informatie.
- 5.16. Ze kiezen de juiste woorden en formuleren hun gedachten en gevoelens in enkelvoudige en samengestelde zinnen.
- 5.17. Ze schrijve langere teksten met de juiste spelling en lay-out.
- 5.18. Ze besteden aandacht aan de vormgeving en de lay-out.
- 5.19. Ze lezen hun geschreven tekst na en reviseren die zelfstandig.
- 5.20. Ze reflecteren op het schrijfproduct en op het schrijfproces.

Leerlijn 6: Informatieverwerking

Middenbouw

- 6.1. De kinderen zoeken snel woorden op, die alfabetisch zijn geordend.
- 6.2. Ze kennen de functie en opzet van verschillende informatiebronnen, zoals woordenboeken, telefoonboeken, jeugdtijdschriften, schoolkranten en internet.
- 6.3. Ze zoeken de gewenste informatie op in verschillende informatiebronnen, zoals woordenboeken, telefoonboeken, jeugdtijdschriften, schoolkranten en internet.
- 6.4. Ze zoeken in een documentatiecentrum of schoolbibliotheek een boek of ander materiaal op een efficiënte wijze op met behulp van een trefwoordenlijst of de computer.
- 6.5. Ze herlezen een tekst of delen van een tekst als dat nodig is.
- 6.6. Ze stellen zichzelf relevante vragen voor en na het lezen van een tekst.

Bovenbouw

- 6.7. De kinderen kennen de betekenis en functie van verschillende informatiebronnen, zoals woordenboeken, encyclopedieën, week- en dagbladen, tijdschriften, spoorboeken, reisgidsen, atlassen en internet.
- 6.8. Ze zoeken de gewenste informatie op in verschillende informatiebronnen, zoals woordenboeken, encyclopedieën, week- en dagbladen, tijdschriften, spoorboeken, reisgidsen, atlassen en internet.
- 6.9. Ze zoeken in een openbare bibliotheek boeken of andere materialen op een efficiënte wijze op met behulp van een computer.
- 6.10. Ze maken een schema, uittreksel of samenvatting van een verhalende of informatieve tekst.
- 6.11. Ze stellen zichzelf relevante vragen voor, tijdens en na het lezen van een tekst.

Leerlijn 7: Leeswoordenschat

Middenbouw

- 7.1. Kinderen breiden hun conceptuele netwerken uit, zodat diepe woordbetekenissen ontstaan.
- 7.2. Ze maken onderscheid tussen vorm- en betekenisaspecten van woorden.
- 7.3. Ze kunnen eenvoudig figuratief taalgebruik interpreteren.
- 7.4. Ze zijn in staat strategieën toe te passen voor het afleiden van de betekenis van woorden uit de tekst.
- 7.5. Ze zijn in staat strategieën toe te passen voor het onthouden van nieuwe woorden.

Bovenbouw

- 7.6. Kinderen weten dat woorden onderschikkende en bovenschikkende betekenisrelaties kunnen hebben.
- 7.7. Ze weten dat woordparen betekenisrelaties kunnen hebben, zoals tegenstelling en synoniem.
- 7.8. Ze passen figuratief taalgebruik zelf toe.
- 7.9. Ze kunnen zelfstandig nieuwe woordbetekenissen afleiden en onthouden.
- 7.10. Ze weten hoe ze woorden kunnen opzoeken in naslagwerken (woordenboek, encyclopedie).

Leerlijn 8: Reflectie op geschreven taal

Middenbouw

- 8.1. Kinderen weten dat uiteenlopende tekstgenres verschillende functies hebben.
- 8.2. Ze hebben zicht op de processen van schriftelijk taalgebruik.
- 8.3. Ze maken onderscheid tussen woordsoorten.
- 8.4. Ze kennen de afgrenzing van een zin.
- 8.5. Ze kennen de globale structuur van verhalen en informatieve teksten.

Bovenbouw

- 8.6. Kinderen zijn in staat qua functie en structuur onderscheid te maken tussen verhalende, informatieve, argumentatieve, directieve en expressieve teksten.
- 8.7. Ze zijn in staat om verbuiging van naamwoorden en vervoeging van werkwoorden te interpreteren en toe te passen.
- 8.8. Ze beheersen basale grammaticale begrippen, zoals onderwerp, gezegde en persoonsvorm.
- 8.9. Ze maken het onderscheid tussen formeel en informeel gebruik van geschreven taal.
- 8.10. Ze begrijpen dat de geschreven taalcode is gebaseerd op de standaardtaal.

Verwijzingen

Bron: Cor Aarnoutse en Ludo Verhoeven (red.)(2003): Tussendoelen gevorderde geletterdheid. Leerlijnen voor groep 4 tot en met 8. Expertisecentrum Nederlands

<http://www.kun.nl/en> (website Expertisecentrum Nederlands voor meer informatie)

Zie ook

- [Informatieverwerving of informatieverwerking](#)
- [Leeswoordenschat](#)

- [Schrijven](#)
- [Taalbeschouwing/taalbeschouwingsonderwijs](#)

Boeken

- Tussendoelen gevorderde geletterdheid. Leerlijnen voor groep 4 tot en met 8. (2003)
Auteurs: Aarnoutse, C. Verhoeven, L.
Uitgever: Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen
ISBN: 9055542407

Bijlage 7 Kerndoelen Cultuur

Hierna volgen de relevante kerndoelen voor het onderwijs in de Nederlandse Cultuur, zoals voorgeschreven. Aangehouden is de officiële nummering van kerndoelen.

Mens en samenleving

35. De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
36. De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
38. De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen.

Ruimte

47. De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
48. Kinderen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden / werden om bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.
50. De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas, beheersen de basistopografie van Nederland.

Tijd

53. De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Kerninhouden Nederlandse cultuur voor het NTC onderwijs

Toelichting

De hieronder vermelde kerninhouden zijn niet voorschrijvend bedoeld, maar bij wijze van richtlijn. Als NTC-scholen expliciet aandacht besteden aan cultuur, moeten hiervoor doelstellingen worden geformuleerd en lesinhouden worden aangegeven.

De beschikbare tijd is een belangrijke factor bij de invulling van de cultuurcomponent. Op de meeste NTC-scholen is geen of weinig tijd beschikbaar. Afhankelijk van de beschikbare tijd kunnen de domeinen meer of minder aandacht krijgen.

Kerninhouden Nederlandse cultuur

Algemene doelstelling

De lessen Nederlandse cultuur beogen het in stand houden en versterken van de verbondenheid met de Nederlandse cultuur, om een succesvolle terugkeer naar Nederland te bevorderen. De lessen Nederlandse cultuur worden gegeven ter ondersteuning van en als aanvulling op de Nederlandse taallessen.

We onderscheiden de domeinen:

- festiviteiten, feestdagen, gebruiken en gewoontes;
- jeugdcultuur en actuele ontwikkelingen;
- Nederlandkunde.

De domeinen worden geïntegreerd en in onderlinge samenhang aangeboden, en zo veel mogelijk ook in samenhang met de Nederlandse taallessen.

Kerninhouden per domein:

Domein festiviteiten, feestdagen, gebruiken en gewoontes:

Leerlingen hebben kennis van en doen ervaringen op met typisch Nederlandse festiviteiten, feestdagen, gebruiken en gewoontes.

Domein jeugdcultuur en actuele ontwikkelingen:

Leerlingen zijn op de hoogte van actuele ontwikkelingen en de jeugdcultuur in Nederland.

Domein Nederlandkunde:

Leerlingen hebben kennis van de Nederlandse samenleving, vanuit historisch en (sociaal-) geografisch perspectief.

Uitwerking in leerstofaanbod:

Domein festiviteiten, feestdagen, gebruiken en gewoontes:

Voor alle groepen wordt de jaarlijkse cyclus van feestdagen doorlopen, waarbij in ieder geval aandacht is voor Koninginnedag en Sinterklaas. Jaarlijks worden daarnaast andere feestdagen benadrukt, zoals carnaval, vader- en moederdag, Pasen, Kerst, enz.

Incidenteel (als daartoe aanleiding is) worden typisch Nederlandse evenementen belicht, zoals bijvoorbeeld de Elfstedentocht, Lullak, St. Maarten.

Domein jeugdcultuur en actuele ontwikkelingen:

Voor alle groepen:

- lezen van en spreken over Nederlandse kinder- en jeugdtijdschriften
- uitwisselen van persoonlijke ervaringen na contact met Nederland (bezoeken, visite, vakanties)

Groep 3 t/m 8:

- contacten met kinderen in Nederland per post/e-mail/Internet
- lezen van en spreken over Nederlandse tijdschriften, krantenberichten, websites, enz.
- de inhouden aan de orde laten komen in verwerkingsopdrachten

Domein Nederlandkunde:

Voor alle groepen:

In alle groepen vormen de inhouden van dit domein een aanvulling (op het gebied van Nederlandse begrippen en de Nederlandse situatie) op het onderwijs dat in de dagschool al aan de orde komt bij de lessen aardrijkskunde, geschiedenis en andere onderwerpen op het gebied van 'mens en maatschappij'.

Groep 1 t/m 4:

- Onderwerpen 'mens en maatschappij' (waaronder aardrijkskunde en geschiedenis) die op de dagschool aan de orde komen, met Nederlandse begrippen en aanvulling op de Nederlandse situatie, zie hierboven.
- Jaarlijks wordt in ieder geval één seizoen behandeld.

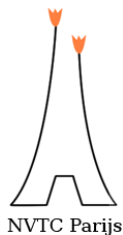
Groep 5/6:

- Onderwerpen die in de dagschool aan de orde komen, met Nederlandse begrippen en aanvulling op de Nederlandse situatie, zie hierboven.
- De kinderen nemen kennis van specifieke sociaal-geografische en geschiedkundige kenmerken van de stad en/of regio waar men in Nederland (familie)banden mee heeft.

Groep 7/8:

- Onderwerpen 'mens en maatschappij' (waaronder aardrijkskunde en geschiedenis) die op de dagschool aan de orde komen, met Nederlandse begrippen en aanvulling op de Nederlandse situatie, zie hierboven.
- De leerstof van het vakgebied aardrijkskunde voor groep 6: Nederland.
- Onderdelen van de leerstof geschiedenis specifiek gericht op Nederland, waaronder in ieder geval ontdekkingsreizen en expansie (de Gouden Eeuw), het Koninkrijk na 1815, de Tweede Wereldoorlog en de hedendaagse maatschappij.

Bijlage 8 Intake en planning NVTC Parijs

Formulier intake en planning

Datum:

Aanwezig bij intakegesprek:

Ouders:

School:

1. Algemene informatie leerling en gezinssituatie
Naam kind
Geboortedatum kind
Naam moeder/verzorgster
Naam vader/verzorger
Namen en leeftijden van eventuele broers en zussen
Datum aankomst van gezin/leerling in (land):
Gezin/leerling verwacht te vertrekken:
Bijzonderheden betreffende de leerling of gezin

2. Talen
Moeder spreekt in de thuissituatie tegen het kind
Vader spreekt in de thuissituatie tegen het kind
Leerling spreekt in de thuissituatie met moeder
Leerling spreekt in thuissituatie met vader

Leerling spreekt met eventuele broers en zussen
Leerling spreekt met eventuele oppas/hulp in huis

3. Schoolloopbaan van het kind		
A. Dagonderwijs	B. Plaats en Land	C. NTC-onderwijs? (in of buiten NL)
Overige relevante informatie betreffende de schoolloopbaan		

4. Taalbegrip Nederlands in vergelijking met ander talen
Talen die de leerling <i>begrijpt</i> . (niveau is: goed, redelijk of minimaal)
<ul style="list-style-type: none"> - Nederlands: - - -
Talen die de leerling <i>spreekt</i> . (niveau is: goed, redelijk of minimaal)
<ul style="list-style-type: none"> - Nederlands: - - -

5. Informatie over de huidige dagschool van de leerling.
Naam school
Plaats school
Groep /level

Schooltijden	
Instructietaal	
Indien de leerling al is geplaatst op deze dagschool: hoe functioneert de leerling?	

6. Beginsituatie van de leerling	
Woordenschat/ mondeline taalvaardigheid	
Technisch lezen	
Begrijpend lezen	
Spelling	
Eventuele extern onderzoeksgegevens (bijvoorbeeld logopedisch, psychologisch onderzoek)	

Eventuele afspraken die hierover worden gemaakt:	
Leerling volgt een proeftraject:	ja/ nee
Indien ja:	
- Aantal maanden:	
- Evaluatiedatum over besluit rond aanname:	
Afspraken:	

9. Algemene opmerkingen/afspraken

Definitieve Ingangsdatum plaatsing op school:

- -20

Ouders zijn op de hoogte van:

- Afspraken ten aanzien van het absentiebeleid van de school, de schooltijden en eventueel huiswerkinvulling
- Rol van Nederlandse taal in de thuissituatie
- Schoolgids

Naam en handtekening ouder(s) / verzorger(s):

Naam en handtekening directeur en/of leerkracht:

Bijlage 9 Onderwijskundig rapport

deel 6-9 onderwijskundig rapport NVTC

Algemene gegevens

Personalia

Achternaam	Voornaam/ Roepnaam
Geb. datum	
Geb. land	Nationaliteit
Moedertaal	Voertaal thuis

Gegevens betreffende de ouders

Naam vader
Naam moeder
adres

eventuele bijzonderheden

Plaats van het kind in het
gezin

Gegevens van de NTC-leslocatie

Naam	NVTC
	Parijs
Adres	
Land	Frankrijk
Naam directeur school	Marianne de Beukelaar

De leerling volgt onderwijs aan een internationale school?

ja, voertaal

De leerling volgt onderwijs aan een Franse school?

ja, voertaal

Datum uitschrijving:

Gebruikte leermiddelen

Bijzondere gegevens

schoolloopbaan NVTC

jaar	groep	Groepscombinatie	Groepsgrootte	Naam leerkracht
------	-------	------------------	---------------	-----------------

Leerbelemmeringen	inzicht	tempo	taakvervulling	
	doorzettingsvermogen		samenwerking	
	zelfstandigheid		concentratie	motivatie

Aanvullende informatie is als bijlage toegevoegd:	Ja
	Nee

Aandachtspunten	gehoor	gezichtsvermogen	spraakvermogen
	medicijngebruik	motoriek	hart/longen
	verhouding kind /groepsleerkracht		stemmingen v.h. kind
	verhouding kind/medeleerlingen		gezinssituatie

Specialistische hulp	remedial teacher	logopedist	medisch specialist
	schoolbegeleider		

Het kind heeft een individueel onderzoek gehad

Ja: Soort onderzoek:
                          Naam bureau:
                          Datum onderzoek(en):

Nee

In het laatste jaar is gebruik gemaakt van een handelingsplan
ja, met betrekking tot

nee

Algemene opmerkingen:

Bijlagen

Meegestuurd zijn:

- * de gegevens over de vorderingen bij de leer – en vormingsgebieden
- * leerlingenrapport
- * schriftelijk materiaal van de leerling
- * handelingsplan(nen)
- * opmerkingen m.b.t. de zorg van de leerling
- * opmerkingen m.b.t. de specialistische hulp

Nadere informatie over de aangegeven aandachtspunten kan worden opgevraagd
bij:

telefoon:

Dit onderwijskundig rapport is ingevuld   Door

Datum

Gezien door de directie

Naam

Handtekening:

Bijlage 10   Handelingsplan

INDIVIDUEEL HANDELINGSPLAN

Datum:

Naam/Groep:

Vak(ken):

Periode:

School:

Ingevuld door:

Beginsituatie	Leerdoel	Leermiddelen	Organisatie	Evaluatie	Tijd

Bijlage 11 Vakleerplan Nederlands voortgezet onderwijs

Hoofdstuk 1 Inleiding

Dit deel beschrijft leerlijnen die overeenkomen met de belangrijkste opleidingen voor het vak Nederlands op buitenlandse scholen. Een belangrijk uitgangspunt bij de inrichting van de leerlijnen is dat het onderwijs Nederlands in het buitenland zodanig ingericht moet zijn dat leerlingen zonder al te veel problemen hun studie in Nederland in het voortgezet onderwijs kunnen voortzetten of kunnen instromen in het hoger beroepsonderwijs of het universitaire onderwijs.

Het doel van het vakleerplan Nederlands is tweeledig. In de eerste plaats dient het als informatiebron bij het invullen van het Schoolplan zoals dat geschetst is in deel I. U kunt deze informatie gebruiken bij het invullen van het hoofdstuk over het Onderwijskundig Beleid van de eigen school.

Daarnaast hopen we met de informatie een verdere aanzet te geven voor de ondersteuning van het onderwijs op de scholen.

Het vakleerplan is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 1 vormt de inleiding. In hoofdstuk 2 benoemen we de leerlijnen waarin het onderwijs Nederlands in het buitenland een rol speelt.

Hoofdstuk 3 beschrijft de kenmerken van het onderwijs in de onderbouw van het voortgezet onderwijs met betrekking tot het vak Nederlands. U vindt een beschrijving van de nieuwe kerndoelen voor de onderbouw die vanaf augustus 2006 wettelijk van kracht zijn.

De kerndoelen zijn richtinggevend voor de eerst twee jaar van het totale opleidingstraject. Ook vindt u didactische aanwijzingen.

Hoofdstuk 4 gaat in op het vervolg op de onderbouw. Achtereenvolgens wordt de lijn naar het vmbo-, havo- en vwo examen geschetst. In deze drie leerlijnen vindt u kennis en vaardigheden die na de onderbouw aangeboden kunnen worden.

In de hoofdstukken 5 en 6 worden de leerlijnen naar het Internationale Baccalaureaat geschetst. Hoofdstuk 7 beschrijft het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal en de verschillende profielen.

Tenslotte wordt dit vakleerplan afgesloten met informatie met betrekking tot nuttige adressen.

Een overzicht van leermiddelen in het VO onderwijs is te vinden op de website van de Stichting NOB (www.stichtingnob.nl).

Hoofdstuk 2 De leerlijnen

De keuze van de leerlijnen is bepaald door twee overwegingen: de examengerichtheid van onderwijs Nederlands in het buitenland en de mogelijkheid tot instappen in het Nederlandse onderwijssysteem. Ook bij individueel afstandsonderwijs wordt in de meeste gevallen opgeleid voor de in Nederland voorkomende examens. De volgende lijnen worden daarom uitgewerkt:

- de onderbouw
- onderbouw → vmbo
- onderbouw → havo/vwo

Daarnaast is gekeken naar de meest voorkomende opleidingssituaties op buitenlandse lokaties. In aanmerking komen dan de opleiding naar het IB-A1 Standard en ook het IB-B-High omdat deze opleiding ook in Nederland in veel gevallen toegang verschaft tot het hbo en wo.

Tenslotte is gekozen voor de beschrijving van het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal omdat deze opleiding met name in de landen rond de Middellandse Zee veel voorkomt.

Samenvattend levert dat de volgende leerlijnen op:

- onderbouw → IB A1 Standard
- pre-IB → IB B High
- Certificaat Nederlands als Vreemde Taal.

Hoofdstuk 3   De onderbouw

3.1 Algemene aanduiding

In 2006 vervalt de tweede generatie kerndoelen voor de basisvorming en worden de kerndoelen voor de vernieuwde onderbouw van kracht. De vernieuwde onderbouw wil de versnippering en de overlappendheid van de basisvorming tegengaan. Om deze reden zijn er minder kerndoelen geformuleerd. Het aantal kerndoelen voor Nederlands is bijvoorbeeld drastisch beperkt van 32 naar 10 kerndoelen. Bovendien zijn de nieuwe kerndoelen globaler geformuleerd zodat scholen meer vrijheid hebben om een eigen invulling aan deze kerndoelen te geven.

Daarnaast streeft de vernieuwde onderbouw naar meer samenhang tussen vakken.

Daarom is er geen sprake meer van vijftien vakken maar van zeven vak- en leergebieden:

Nederlands, Engels, wiskunde, mens en natuur, mens en maatschappij, kunst en cultuur, bewegen en sport.

Nederlands speelt een belangrijke rol in alle vak- en leergebieden.

De belangrijkste kenmerken van het onderwijs in de onderbouw zijn:

- De leerling leert actief en in toenemende mate zelfstandig;
- De leerling leert samen met anderen;
- De leerling leert in samenhang;
- De leerling oriënteert zich;
- De leerling leert in een uitdagende, veilige en gezonde leeromgeving;
- De leerling leert in een doorlopende leerlijn.

Het onderwijs in het Nederlands wordt in de vernieuwde onderbouw als volgt gekarakteriseerd:

Onderwijs in de Nederlandse taal heeft tot doel de taalvaardigheid van leerlingen te vergroten. Brede beheersing van de taal maakt het leerlingen mogelijk om intensief deel te nemen aan de verschillende aspecten van het maatschappelijk leven, nu en in de toekomst.

Taalverwerving en taalonderwijs in basis- en voortgezet onderwijs verlopen als het ware in cirkels: dezelfde inhoud komt in toenemende complexiteit en mate van beheersing aan de orde. Het onderwijs in Nederlandse taal in de onderbouw van het voortgezet onderwijs maakt deel uit van die concentrisch verlopende ontwikkeling en sluit daarbij aan bij wat de leerling in het basisonderwijs heeft bereikt.

De kern van het vak bestaat uit het verwerven, verwerken en presenteren van informatie en meer algemeen uit het leren communiceren met behulp van de Nederlandse taal.

Daarbij gaat het steeds om mengvormen van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid zoals een mondelinge presentatie die wordt ondersteund door geschreven teksten en beeldmateriaal. Omgaan met de computer als bron van informatie, als hulpmiddel en als communicatiemiddel is onlosmakelijk verbonden met de kern van het vak.

Strategische vaardigheden vormen een wezenlijk onderdeel: lees- en luisterstrategieën, het opstellen van spreek- en schrijfplannen voor communicatieve handelingen. Ook door bewustwording van het belang van conventies in het taalgebruik en van de mogelijkheden om met taal te 'spelen' breiden leerlingen hun taalgereedschap en hun repertoire uit.

Het onderwijs in de Nederlandse taal sluit aan bij het beheersingsniveau en de leefwereld van de leerling en breidt deze uit. Leerlingen worden uitgedaagd tot taalactiviteiten en ontwikkelen een positieve houding ten opzichte van andere vormen van taalgebruik.

De relatie met andere vakken en leergebieden is tweezijdig: gebruik van teksten en contexten uit andere leergebieden in het onderwijs in de Nederlandse taal en bewust werken aan taalonderwijs in het onderwijs in andere leergebieden. De toepassing van taalvaardigheden in andere leergebieden is een belangrijk punt van aandacht en maakt deel uit van het taalbeleid voor de hele school. Daarnaast is er een inhoudelijke samenhang met het onderwijs in andere talen en in het leergebied Kunst en cultuur.

3.2 Kerndoelen onderbouw

Het Nederlands in de onderbouw wordt getypeerd door tien globaal beschreven kerndoelen:

1. De leerling leert zich mondeling en schriftelijk begrijpelijk uit te drukken.
2. De leerling leert zich te houden aan conventies (spelling, grammaticaal correcte zinnen, woordgebruik) en leert het belang van die conventies te zien.
3. De leerling leert strategieën te gebruiken voor het uitbreiden van zijn woordenschat.
4. De leerling leert strategieën te gebruiken bij het verwerven van informatie uit gesproken en geschreven teksten.
5. De leerling leert in schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen.
6. De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep.
7. De leerling leert een mondelinge presentatie te geven.
8. De leerling leert verhalen, gedichten en informatieve teksten te lezen die aan zijn belangstelling tegemoet komen en zijn belevingswereld uitbreiden.
9. De leerling leert taalactiviteiten (spreken, luisteren, schrijven en lezen) planmatig voor te bereiden en uit te voeren.
10. De leerling leert te reflecteren op de manier waarop hij zijn taalactiviteiten uitvoert en leert op grond daarvan en van reacties van anderen conclusies te trekken voor het uitvoeren van nieuwe taalactiviteiten.

In de meeste van de tien kerndoelen zijn de taalvaardigheden *geïntegreerd*. De kerndoelen 1, 2 en 3 hebben bijvoorbeeld betrekking op zowel schrijf- als spreek-situaties. Taalvaardigheid wordt in de vernieuwde onderbouw gezien als een mengvorm van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid. In taalsituaties combineer je met andere woorden zowel spreek-, luister-, lees- als schrijfvaardigheid. Geïsoleerd gebruik van een van de vaardigheden komt zelden voor.

Kerndoelen 3 en 4 laten zien dat Nederlands taalonderwijs tot doel heeft *strategieën* aan te leren. Woordenschatuitbreiding heeft met een apart kerndoel een belangrijke status gekregen binnen de tien kerndoelen. Bij kerndoel 4 staan strategieën centraal om informatie te verwerven uit gesproken en geschreven teksten. Deze informatievaardigheden gebruiken de leerlingen uiteraard niet alleen in het vak Nederlands maar hebben sterke verwantschap met alle andere vakken waarin leerlingen onderwijs volgen. Lees- en luisterstrategieën spelen in deze kerndoelen een cruciale rol.

Informatievaardigheden spelen niet alleen in kerndoel 4 maar ook in kerndoel 5 een prominente rol. In dit kerndoel worden schriftelijke en digitale bronnen genoemd. Leerlingen moeten getraind worden in het zoeken, het ordenen en het beoordelen van informatie op waarde voor henzelf en anderen. De persoonlijke inschatting van de waarde, het belang van de informatie – zowel voor jezelf als voor anderen - wordt expliciet in dit kerndoel genoemd. Een kritische omgang met informatie wordt hier gepropageerd.

In de kerndoelen 6 en 7 worden de *mondelijke tekstsoorten* genoemd waarin de leerlingen getraind moeten worden: deelnemen aan overleg, planning, discussie in een groep, en het geven van een mondelinge presentatie.

Kerndoel 8 gaat in op het lezen van zowel *fictie* als *non-fictie*. Ook noemt het kerndoel een criterium voor de keuze van teksten: de teksten moeten tegemoetkomen aan de belangstelling van de leerling én zijn belevingswereld uitbreiden.

Kerndoel 9 en 10 benoemen de *metacognitieve vaardigheden* die bij alle overige kerndoelen gebruikt kunnen worden: een planmatige aanpak van taalactiviteiten en beter de taal leren door te reflecteren op taalactiviteiten.

3.3 Didactische aanwijzingen voor de onderbouw

De tien kerndoelen voor Nederlands in de onderbouw en de karakteristiek van het vak laten drie duidelijke tendensen zien. Nederlands wordt allereerst gezien als een praktisch vak: taal moet je gewoon doen. Daarnaast wordt Nederlands gezien als een belangrijk gereedschap bij het onderwijs in andere vakken op school. Tot slot: de kerndoelen zijn dusdanig globaal geformuleerd dat de school een bepaalde mate van vrijheid heeft bij de invulling van het taalonderwijs.

We geven enkele tips om het onderwijs Nederlands in de onderbouw zoveel mogelijk tot zijn recht te laten komen volgens de formeel gestelde kaders.

- Besteed zo vroeg mogelijk in het eerste leerjaar van de onderbouw aandacht aan de conventies (spelling, grammaticaal correcte zinnen, woordgebruik). Vestig voortdurend de aandacht op deze conventies als leerlingen schrijven en spreken.
- Combineer bij opdrachten zoveel mogelijk taalvaardigheden: een interessante leestekst kan bijvoorbeeld aanleiding geven tot een gesprek of een discussie en vervolgens tot een schrijfopdracht. Voordeel: leerlingen zijn ingevoerd in het onderwerp en oefenen taalvaardigheid in samenhang.
- Bied een duidelijke strategie aan voor het uitbreiden van woordenschat. Hang deze aanpak op een zichtbare plaats in het lokaal zodat leerlingen er bij iedere taalsituatie gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld:
  - Zoek afbeeldingen in de tekst die het onbekende woord verklaren.
  - Zoek bekende delen in het onbekende woord die de betekenis van het hele woord verklaren.
  - Zoek een synoniem van het onbekende woord in de tekst.
  - Zoek een omschrijving van het onbekende woord in de tekst.
  - Zoek voorbeelden in de tekst die het onbekende woord verduidelijken.
  - Zoek tegenstellingen in de tekst die de betekenis van het onbekende woord verduidelijken.
- Laat enkele aanpakken zien om nieuwe woorden te oefenen en te leren onthouden. Bijvoorbeeld:
  - een woordweb maken (zie ook de woordenschat didaktiek van Verhallen en Van den Nulft (www.metwoordenindeweer.com));
  - kapstukken maken: een onbekend woord koppelen aan een bekend woord dat er bij hoort (hond – muilkorf);
  - kaarten maken: schrijf een onbekend woord op een kaartje en de betekenis op de achterkant.

- Voor het verwerven van informatie uit gelezen en gesproken teksten zijn er verschillende aanpakken zoals:
  - globaal/verkennd/scannend;
  - intensief;
  - zoekend/gericht lezen;
  - studerend/aandachtig.

- Laat leerlingen teksten (fictie en non-fictie) in het Nederlands kiezen die zij interessant vinden. Gebruik deze teksten in de klas om het lezen, schrijven, spreken en luisteren te oefenen.

- Stimuleer overleg tussen leerlingen bij het maken van een opdracht. Niet alleen gebruiken leerlingen dan de Nederlandse taal, ook leren ze van elkaar.

- Vraag de mening van de leerling. Wat vinden ze leuk om te doen met taal? Laat ze zelf eventueel een taalles voorbereiden en uitvoeren.

- Bied een vaste aanpak aan voor het uitvoeren van luister- en leestaken. Gebruik bijvoorbeeld de OVUR-aanpak:
  - Oriëntatie op de taak
    - Om wat voor tekst gaat het?
    - Hoe moet ik luisteren/lezen?
  - Voorbereiding
    - Waarover gaat de tekst (voorkennis activeren)?
    - Wat verwacht ik ervan?
    - Wat wil ik te weten komen?
  - Uitvoering
    - Begrijp ik de inhoud: de woorden, de tekstverbanden, de belangrijkste informatie?
    - Begrijp ik de bedoeling van de spreker/schrijver?
  - Reflectie
    - Heb ik de tekst begrepen?
    - Heb ik voldoende informatie gekregen?
    - Heb ik de lees- of luistertaak goed aangepakt?

- Bied een vaste aanpak aan voor het uitvoeren van spreek- en schrijftaken. Gebruik ook hier bijvoorbeeld de OVUR-aanpak:
  - Oriëntatie op de taak
    - Wat is het doel van de spreek- of schrijftaak?
    - Voor welk publiek is de spreek- of schrijftaak bedoeld?
  - Voorbereiding
    - Wat heeft allemaal met mijn onderwerp te maken (brainstormen)?
    - Wat weet ik zelf al over het onderwerp (voorkennis activeren)?
    - Welke informatie heb ik nog nodig?
  - Uitvoering
    - Hoe stem ik de keuze van informatie af of mijn spreek- of schrijfdoel en het publiek?
    - Zijn mijn woordkeus en formulering duidelijk genoeg?
    - Is mijn tekst duidelijk opgebouwd?
    - Heb ik (bij een schrijfo opdracht) een correcte spelling toegepast?
  - Reflectie
    - Heb ik mijn doel bij dit publiek bereikt?
    - Heb ik de spreek- of schrijftaak goed aangepakt?

Hoofdstuk 4

Specifieke leerlijnen van onderbouw naar vmbo, havo of vwo

4.1 Taalsituatie op de school

In deze leerlijn gaat het om het vak Nederlands als moedertaal. Het betreffende onderwijs wordt onder zeer diverse omstandigheden gegeven. Het kan gaan om een geïsoleerde situatie waarin een ouder of een leerkracht de leerling begeleidt. Het officiële eindexamen wordt gedaan op de Nederlandse ambassade in het betreffende land of op een school in Nederland waar de leerling tijdens het examen als gast verblijft. Het kan ook gaan om een situatie waarin de leerling (een deel van het) onderwijs volgt aan een lokale of internationale school maar na een paar jaar alweer terugkeert naar Nederland om daar in het reguliere onderwijs zijn of haar weg te vervolgen.

4.2 Beginsituatie van de leerlingen

De leerlingen die deze vorm van onderwijs volgen, zijn dus meestal voor korte tijd in het buitenland. Terugkeer naar Nederland is dan ook het uitgangspunt in deze onderwijssituatie. In alle gevallen betreft het leerlingen die Nederlands als moedertaal hebben of voor wie, wanneer er sprake is van een tweetalige situatie thuis, het Nederlands de dominante taal is. In alle gevallen hebben de leerlingen Nederlandstalig basisonderwijs (volledig of NTC) achter de rug. Desondanks constateren leerkrachten tekorten bij de leerlingen. Deze liggen op drie terreinen:

- mondelinge taalvaardigheid, de woordenschat en de begripsontwikkeling;
- de spelling;
- de grammaticale kennis (met name zinsontleding).

Veel aandacht vereisen de mondelinge taalvaardigheid en woordenschat- en begripsontwikkeling. Juist het kunnen gebruiken en begrijpen van nieuwe woorden en begrippen die voorkomen in de alledaagse leefomgeving (op straat, in de media, met vrienden) is voor deze groep leerlingen een probleem.

Voorts verdient de beheersing van de correcte spelling en de grammaticale kennis de aandacht. Voor een correcte werkwoordspelling is de beheersing vereist van een aantal grammaticale en taalkundige begrippen, met name: het onderwerp, de persoonsvorm, het hulpwerkwoord, het voltooid deelwoord, het enkelvoud, het meervoud, de tegenwoordige, de verleden en de voltooide tijd, korte klanken, lange klanken, klinkers en medeklinkers.

Een combinatie van spelling- en grammaticaonderwijs is dan ook aan te raden. Grammaticale kennis dient hierbij de spellingvaardigheid die van belang is in de schriftelijke communicatie met anderen.

4.3 De leerlijn van onderbouw naar vmbo-eindexamen

De leerlijn onderbouw vmbo is als volgt opgezet: de eerste twee jaar worden besteed aan de realisering van de kerndoelen van de onderbouw. Daarnaast wordt specifieke ondersteuning geboden op die terreinen waar de leerlingen hiaten vertonen in hun taalverwerving. Vervolgens moet elke leerling na de onderbouw, op zijn vroegst aan het eind van het tweede leerjaar binnen het vmbo, een leerweg en een sector kiezen.

Een sector heeft te maken met wat de leerling later wil gaan doen, met zijn/haar toekomstbeeld. De leerweg is de manier waarop dat bereikt gaat worden - een praktische of een theoretische manier.

Het vmbo kent de volgende leerwegen:

- Theoretische leerweg: deze leerweg is nog niet gericht op een bepaald beroep en is bestemd voor leerlingen die niet veel moeite hebben met studeren en daarmee voorlopig nog willen doorgaan. Met deze leerweg is doorstroming naar de vak- en middenkader-opleidingen in het mbo (middelbaar beroepsonderwijs) maar ook naar havo mogelijk. Het niveau van de theoretische leerweg is vergelijkbaar met het hoogste niveau van de mavo.
- Gemengde leerweg: de gemengde leerweg ligt qua niveau dicht bij de theoretische leerweg en bereidt voor op de vak- en middenkaderopleidingen in het mbo.
- Kaderberoepsgerichte leerweg: deze leerweg bereidt voor op de vak- en middenkaderopleidingen in het mbo. Leerlingen die het liefst kennis opdoen door praktisch bezig te zijn, kiezen hiervoor.
- Basisberoepsgericht leerweg: deze leerweg bereidt voor op de basisberoepsopleidingen in het mbo en is bedoeld voor meer praktisch ingestelde leerlingen.

Het vmbo kent de volgende sectoren:

- Zorg en welzijn
- Techniek
- Economie
- Groen

Binnen alle leerlijnen krijgen vmbo-leerlingen in leerjaar 3 en 4 te maken met het zogenaamde kerndeel Nederlands, in de gemengde en theoretische leerweg daarenboven met het verrijgingsdeel Nederlands. Dit kan als volgt in schema worden gezet:

	basis	kader	gemengd	theoretisch
kerndeel	x	x	x	x
verrijgingsdeel			x	x

4.3.1 Verschillen tussen de leerwegen

De kerndoelen voor de onderbouw zijn globaal geformuleerd zodat scholen hun eigen accenten kunnen leggen en sterk rekening kunnen houden met het niveau en de leerbehoefte van de leerlingen. Ook kan voor de interpretatie van de kerndoelen gebruik gemaakt worden van de beschrijving van de eindtermen vmbo in de vier verschillende leerwegen in het examenprogramma Nederlands.

Voor de leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg geldt :

- dat zij meer eenvoudige teksten (mondeling, schriftelijk, audiovisueel) voorgelegd krijgen;
- dat deze teksten bescheiden van omvang en eenvoudig van opbouw en abstractieniveau zijn;
- dat de inhoud van deze teksten dicht bij hen staat;
- dat van hen geen moeilijke beoordelingen gevraagd worden;
- minder metatolige kennis verondersteld wordt.

Bovendien bieden de opdrachten steun aan deze leerlingen door een grote mate van voorstructurering.

Aan de andere kant wordt van de leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg gevraagd dat zij:

- informatie kunnen verwerven, verwerken en verstrekken hetgeen getoetst wordt met het maken van het sectorwerkstuk;
- kunnen schrijven op basis van informatie hetgeen getoetst wordt in de tweede zitting van het Centraal Examen;
- vaardigheden in samenhang kunnen uitvoeren, onder andere door te schrijven op basis van informatie maar ook bij andere examenonderdelen, bijvoorbeeld de verwerking van fictie in het fictiedossier (Zie eindtermen in bijlage 2).

4.3.2 Eindexamenprogramma vmbo Nederlands

Het examenprogramma voor het vmbo bevat een uitvoerige beschrijving van het eindexamen waarbij ingegaan wordt op onder andere het centraal schriftelijk examen, het schoolexamen en het examendossier. Ook bevat het examenprogramma vmbo Nederlands een overzicht van vaardigheden met een algemener karakter dan de taalvaardigheid. Dat zijn de volgende drie soorten vaardigheden:

- oriëntatie op leren en werken;
- basisvaardigheden (bijvoorbeeld zelfstandig leren en werken, ict-vaardigheden);
- leervaardigheden.

Bovengenoemde onderdelen van het examenprogramma vindt u in bijlage 1.

In bijlage 2 hebben we de eindtermen opgenomen voor de taalvaardigheden van het vak Nederlands. Daarbij gaat het om de volgende vaardigheden:

- Luister- en kijkvaardigheid;
- Spreek- en gespreksvaardigheid;
- Leesvaardigheid;
- Schrijfvaardigheid;
- Fictie.

Anders dan bij de kerndoelen voor de onderbouw zijn de taalvaardigheden voor het eindexamen niet in samenhang maar geïsoleerd beschreven. Zoals eerder opgemerkt kan de onderbouw worden ingezet om – naast het realiseren van de kerndoelen – de leerlingen voor te bereiden op onderstaande eindtermen.

4.4 De leerlijn van onderbouw naar havo/vwo-examen

In de kerndoelen voor de onderbouw nemen vaardigheden en de ontwikkeling van het taalgebruik en de taalverwerving een centrale plaats in. Omdat ook in de tweede fase het accent ligt op taalgebruik en vaardigheden is er sprake van een doorlopende leerlijn in het schoolvak Nederlands. De samenhang binnen het vak en de samenhang met andere vakken wordt net als in de onderbouw ook in de tweede fase benadrukt.

Vanaf 2007 gelden er nieuwe eindtermen voor de examenstof Nederlands voor havo/vwo.

In bijlage 3 vindt u de volledige weergave van het voorlopige examenprogramma met tien nieuwe eindtermen. Evenals de kerndoelen voor de onderbouw zijn ook deze eindtermen globaal beschreven en in aantal drastisch verminderd. Concrete tekstsoorten worden bij leesvaardigheid bijvoorbeeld niet meer genoemd. Ook worden de literaire tekstsoorten en begrippen niet meer bij naam genoemd en is er bij argumentatieve vaardigheden geen sprake meer van allerlei typen drogredenen. De scholen krijgen dus meer ruimte bij het inrichten van de bovenbouw. De precieze inhoud van het schoolexamen zal de school moeten bepalen. Het centraal examen wordt echter landelijk vastgesteld en maakt daarmee een centrale norm zichtbaar van wat het programma Nederlands in de bovenbouw minimaal dient te onderwijzen. Voorbeeldexamens voor de bovenbouw vanaf 2007 zijn echter nog niet beschikbaar.

In deze paragraaf baseren wij ons op het examenprogramma Nederlands zoals dat tot 2007 geldig is. Dat doen we om twee redenen. Allereerst is de beschrijving van het nieuwe examenprogramma een veralgemenisering van het voorgaande programma. Dit voorgaande programma bevat daarmee als het ware een menukaart met een overzicht van vaardigheden en begrippen die een school kan kiezen als invulling voor de bovenbouw. In de tweede plaats kiezen we voor het voorgaande examenprogramma omdat dit programma de inhoud van de methodes Nederlands in sterke mate bepaald heeft. De reacties van uitgevers anno 2006 wijzen erop dat de methodes naar aanleiding van de nieuwe eindtermen niet drastisch gewijzigd zullen worden.

In de onderbouw is er vooral aandacht voor het aanleren van de basale, algemene taalvaardigheden. In de tweede fase vindt verdieping van deze vaardigheden plaats. Bij de mondelinge taalvaardigheden oefenen de leerlingen bijvoorbeeld het deelnemen aan een discussie of een debat of het houden van een voordracht.

Bij de leesvaardigheid gaat het niet alleen meer om algemeen informerende teksten maar gaat het ook om het analyseren, interpreteren en beoordelen van betogen en beschouwingen. Hierbij speelt het onderkennen van argumentatieve aspecten een belangrijke rol.

Bij de schrijfvaardigheid vindt de toespitsing plaats op het schrijven van gedocumenteerde teksten zoals scripties, werkstukken, artikelen en essay-achtige teksten.

Het onderdeel fictie in de onderbouw wordt in de bovenbouw verdiept in het domein *Literatuur*. Het plaatsen van de gelezen werken in een literair/cultureel-maatschappelijke context via een door de leerling aan te leggen leesdossier.

Er wordt in deze paragraaf geen verdeling gemaakt van de leerstof over de jaren 4, 5 havo en 4, 5, 6 vwo. Alle taalvaardigheden staan in het perspectief van het eindexamen en dienen in alle jaren aan de orde te komen. Bovendien lijkt het weinig zinvol om een jaaronderscheid te maken voor onderwijslokaties waar een gering aantal leerlingen deze leerlijn volgt. Het gaat immers om het leeraanbod voor een examenprogramma.

Het feitelijk aanwijsbare onderscheid tussen de programma's voor havo en vwo is beperkt gebleven tot het domein *Literatuur*.

- havo: de leerlingen lezen acht werken die besproken moeten worden in het leesdossier;
- vwo: de leerlingen lezen twaalf werken waaronder drie van voor 1880. Vwo-leerlingen dienen bovendien een globaal overzicht van de literatuurgeschiedenis te hebben.

Voor het overige is het niveauverschil voor havo en vwo vooral een verschil in beheersingsgraad van dezelfde eindtermen. Om dit verschil in het onderwijsaanbod zichtbaar te maken, verwijzen we naar paragraaf 3 die ingaat op het creëren van een opklimmende moeilijkheidsgraad in taalvaardigheidsonderwijs.

De onderbouw richt zich op leerjaar 1 en 2. Het examenprogramma geldt voor de leerjaren 4 en hoger. In het huidige onderwijssysteem krijgt de school de vrijheid om leerjaar 3 naar eigen inzicht in te vullen. De school kan ervoor kiezen het onderbouwprogramma verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld door de complexiteit te laten toenemen van de taalvaardigheid. Ook kan de school ervoor kiezen om de leerling voor te bereiden op de bovenbouw waarin wezenlijk andere eisen aan de leerling worden gesteld. Wij adviseren met het oog op de examengerichtheid van onderwijs Nederlands in het buitenland deze tweede optie oftewel vroegtijdige voorbereiding op de tweede fase in leerjaar 3.

4.4.1 De leerlijn van onderbouw naar havo

Leesvaardigheid

In relatie tot de onderbouw bevat het domein leesvaardigheid een aantal uitbreidingen en verdiepingen. Allereerst maken de eindtermen melding van de tekstsoorten uiteenzetting, beschouwing en betoog waartussen de verschillen in de praktijk soms weinig helder zijn. Daarnaast is er expliciete aandacht voor tekstrelaties. Tot slot is er sprake van de vaardigheid om een samenvatting te maken.

Een belangrijk aspect bij leesvaardigheid is verder de kennis die leerlingen moeten hebben van een aantal argumentatieve vaardigheden die in de eindtermen als apart domein zijn benoemd. Bij het *analyseren en interpreteren* gaat het om de volgende vaardigheden:

- identificeren en interpreteren van standpunten en argumenten;
- verschillende soorten argumenten kunnen onderscheiden;
- typen redeneringen kunnen onderkennen.

Bij het *beoordelen* gaat het om de vaardigheid van leerlingen een betoog te kunnen beoordelen op aanvaardbaarheid en de vaardigheid om drogredenen te onderkennen.

Kortgezegd stelt de onderbouw het inhoudelijk begrip van teksten centraal terwijl in de bovenbouw analyse, interpretatie, beoordeling en het kunnen samenvatten een belangrijk gewicht in de schaal leggen.

Mondelinge taalvaardigheid

Aan het begin van het vierde jaar moet een keuze gemaakt worden voor een van de volgende vormen: voordracht of discussie. Bij de discussie zijn er twee keuzes mogelijk: de groepsdiscussie of het debat. Bij de voordracht onderscheidt eindterm 8 drie tekstsoorten: uiteenzetting, beschouwing en betoog. Bij alle tekstsoorten met betogende elementen wordt aan de leerling de voorwaarde gesteld dat hij gebruik maakt van argumentatieve vaardigheden. In de onderbouw ligt de nadruk op beheersing van algemene mondelinge vaardigheden. In de tweede fase wordt deze vaardigheid zoals gezegd verder ontwikkeld aan de hand van een voordracht en een discussie. Niet alleen spelen argumentatieve vaardigheden hierin een rol, ook wordt van de leerling verwacht dat hij vaardig is in het gebruiken van uiteenlopende informatiebronnen en presentatiemiddelen. Ook wordt een adequate reactie verwacht in twee- en meerrichtingsverkeer, zowel naar inhoud als naar vorm.

Schrijfvaardigheid

Een nieuw element bij schrijfvaardigheid in de tweede fase is – net als bij de voordracht - het onderscheid in drie tekstsoorten: een uiteenzetting, een beschouwing, een betoog. Deze drie tekstsoorten kunnen op hun beurt weer in verschillende vormen worden gegoten. De eindtermen noemen voorbeeldgewijs de volgende vormen: artikel, ingezonden stuk, notitie, essay. In de onderbouw ligt de nadruk op de beheersing van algemene schriftelijke vaardigheden. De bovenbouw verrijkt en verdiept deze vaardigheid door verschillende tekstsoorten te oefenen alsook door verschillende schrijfdoelen te onderscheiden. Daarbij gaat het om: informeren, uiteenzetten, ter overweging aanbieden, overtuigen, en tot actie aanzetten.

Literatuur

De kerndoelen in de onderbouw geven ruimte om alle genres aan de orde te laten komen. Het lezen van verhalen en gedichten staat centraal waarbij de teksten tegemoet komen aan de belevingswereld van de leerling. In de tweede fase is er geen sprake meer van een boekkeuze gebaseerd op de belevingswereld van de leerling maar van boekkeuze op basis van 'erkende literaire kwaliteit'. Daarnaast is niet alleen het lezen voldoende maar wordt er ook verwacht dat leerlingen technieken ontwikkelen om een fictiewerk adequaat te benaderen en relevante achtergrondinformatie te verzamelen. Ook wordt een meer analytische houding vereist van de leerling waarbij hij een persoonlijke reactie kan geven en een aspect van een fictiewerk kan uitdiepen. Tot slot kan de leerling het voorgaande uitvoeren met gebruikmaking van literaire begrippen zoals deze in eindterm 33 worden opgesomd.

4.4.2 De eindtermen voor havo en vwo

Het examenprogramma voor havo en vwo bevat een beschrijving van het eindexamen waarbij ingegaan wordt op onder andere het centraal schriftelijk examen en het schoolexamen bestaande uit toetsen, het handelingsdeel en het profielwerkstuk. Bovengenoemde onderdelen van het examenprogramma vindt u in bijlage 3.

In deze paragraaf hebben we de eindtermen opgenomen voor de taalvaardigheden van het vak Nederlands. Daarbij gaat het om de volgende domeinen:

- Domein A: Leesvaardigheid;
- Domein B: Mondelinge taalvaardigheid;
- Domein C: Schrijfvaardigheid;
- Domein D: Argumentatieve vaardigheden;
- Domein E: Literatuur.

De examenstof is omschreven in eindtermen. De eindtermen zijn ingedeeld in domeinen en subdomeinen. Deze vindt u in bijlage 4.

4.4.3 De extra eindtermen voor vwo

Het onderscheid tussen de programma's voor havo en vwo is zoals eerder vermeld beperkt gebleven tot het domein *Literatuur*.

- havo: de leerlingen lezen acht werken die besproken moeten worden in het leesdossier;
- vwo: de leerlingen lezen twaalf werken waaronder drie van voor 1880 die besproken moeten worden in het leesdossier. Vwo-leerlingen dienen bovendien een globaal overzicht van de literatuurgeschiedenis te hebben.

Voor het overige is het niveauverschil voor havo en vwo vooral een verschil in beheersingsgraad van dezelfde eindtermen.

De extra eindtermen voor vwo hebben betrekking op het subdomein Literatuurgeschiedenis. Deze eindtermen luiden als volgt:

Subdomein: Literatuurgeschiedenis

De kandidaat kan:

35 een overzicht geven van de hoofdlijnen van de geschiedenis van de literatuur waaronder de eigentijdse literatuur.

Dat wil zeggen:

- kennis van de chronologie en de globale karakteristieken van de voornaamste perioden van de westerse cultuur in het algemeen en van de Nederlandse cultuur in het bijzonder;
- kennis van belangrijke verschuivingen in de loop der tijd ten aanzien van inhoud, vorm en opvattingen.

36 op grond van zijn kennis van verhalend proza, drama en poëzie betreffende het in eindterm 35 genoemde overzicht de gelezen werken plaatsen in cultuurhistorisch perspectief.

Dat wil zeggen dat de kandidaat:

- die eigenschappen van teksten kan onderscheiden op grond waarvan tijdvakken of stromingen worden ingedeeld;
- oog heeft voor:
  - veranderingen in de thematiek;
  - de ontwikkeling van de vorm (in dit geval genres);
  - opvattingen over literatuur;
- in kan gaan op zowel het bijzondere (unieke, incidentele) als het meer algemene (constante, regelmatige) in de tekst en de literatuurgeschiedenis.

4.5 Didactische aanwijzingen voor de tweede fase

Algemene vaardigheden

In de tweede fase wordt belang gehecht aan een aantal algemene vaardigheden:

- leerlingen moeten op een efficiënte wijze opdrachten leren uitvoeren, ze moeten leren hoe ze een probleem moeten aanpakken, ze moeten een planning maken om opdrachten over meer lessen verspreid uit te voeren;
- leerlingen moeten leren leren, studievaardigheden en leerstrategieën verwerven om zelfstandig een probleem aan te pakken en op te lossen;
- leerlingen moeten leren communiceren, om ook in samenwerking met anderen en van anderen te leren en gezamenlijk een probleem op te lossen;

- leerlingen moeten leren reflecteren, zich bewust worden van manieren waarop ze een probleem kunnen aanpakken en welke oplossingsstrategieën ze kunnen kiezen. Het is zinvol aan deze algemene vaardigheden aandacht te besteden zodat er bij instroom in het Nederlandse onderwijs geen hiaten op dit punt blijken te zijn ontstaan.

Leesvaardigheid

Voor de docent zal een instructieve taak weggelegd zijn met betrekking tot het onderdeel argumentatieve vaardigheden.

Leerlingen kunnen vooral een grote rol krijgen in het zelfstandig leren aanpakken van leesteksten. In veel vragen bij teksten is het kritische werk al verricht door de samensteller van de vragen. Bijvoorbeeld: 'De schrijfster vertelt niets over de financiële gevolgen van dit voorstel. Waarom zou ze dat niet gedaan hebben?'. Een actieve en zelfstandige lezer stelt dit soort vragen zelf. Leerlingen kunnen en doen dat meestal echter niet uit zichzelf. Het is daarom nodig hun hiervoor een vaste tekstaanpak te geven. Deze tekstaanpak bestaat bijvoorbeeld uit vragen die bij elke tekst gesteld kunnen worden plus de systematiek om een antwoord te vinden op deze vragen.

De leerlingen moeten voor het beantwoorden van deze vragen gebruik leren maken van twee hulpmiddelen:

- voorkennis over het onderwerp;
- kennis over de bron van de tekst (de auteur en het publicatiemedium).

Het zal duidelijk zijn dat de leerlingen deze vragen het beste kunnen beantwoorden als de tekst een relatie heeft met eerder gelezen teksten of als de tekst gaat over een onderwerp dat dicht bij de leerlingen staat. Verder is het noodzakelijk dat de leerlingen enige kennis omtrent de auteur en het publicatiemedium kunnen achterhalen. Voor NTC-leerlingen zal het zeker van belang zijn de voorkennis over bepaalde onderwerpen te verbreden door bijvoorbeeld actief met andere teksten over het aangeboden onderwerp aan het werk te gaan.

Mondelinge taalvaardigheid

Na een betrekkelijk korte instructieve periode waarin de docent materiaal aandraagt (bijvoorbeeld over het verzamelen en verwerken van informatie) en wellicht wat korte deeloefeningen met betrekking tot beurt nemen, tussentijds samenvatten, verschillende soorten vragen leren stellen, enzovoort, kunnen de leerlingen voor een belangrijk deel zelfstandig of in twee- of drietallen aan het werk met het voorbereiden van de voordracht, de discussie of het debat. De docent zal met name met betrekking tot het verzamelen van informatie en het vaststellen van het definitieve thema een begeleidende rol spelen.

Ook in de evaluatie en de beoordeling van de mondelinge taalvaardigheid kunnen de leerlingen een duidelijke rol spelen. Het is voor de leerkracht namelijk een vrijwel onmogelijke taak om in zijn eentje alle aspecten van de mondelinge vaardigheid te beoordelen.

Leerlingen moeten voor het evalueren en beoordelen wel duidelijke richtlijnen krijgen in de vorm van beoordelings- en evaluatieschema's.

Op deze manier zal het de leerlingen ook duidelijk worden aan welke criteria een goede voordracht of discussie moet voldoen. Voor NTC-leerlingen kunnen zowel bij de voordracht als bij de discussie als extra ondersteuning voorbeelden opgenomen worden van benodigde taalmiddelen (de benodigde woorden en vaste combinaties van woorden die specifiek zijn voor formeel mondeling taalgebruik). Leerlingen weten vaak wel wat ze moeten doen maar niet hoe ze het moeten doen.

Kleine overzichtjes als het volgende kunnen heel verhelderend werken, zeker voor leerlingen die van huis uit niet gewend zijn (in het Nederlands) te discussiëren:

Wat	Hoe
Standpunt geven of herzien	'Ik ben ervan overtuigd dat...'

	'Ik ben van mening dat...' 'Voor mij staat voorop...' 'Ik zou me kunnen voorstellen dat...'
Parafraseren	'Als ik het goed begrijp, vind je dat...' 'Dus jij vindt... (of vergis ik mij)' 'Heb ik het goed begrepen als ik zeg dat jij vindt/denkt dat...'

Schrijfvaardigheid

Ook voor schrijfvaardigheid geldt dat leerlingen zelfstandig of in groepjes een groot deel van het schrijfproces kunnen doorlopen. De docent kan instructies geven over het adequaat verzamelen en verwerken van informatie, het samenstellen van een schrijfdossier (wat moet er beslist wel/niet in zitten), op welke onderdelen het wel of niet van belang is commentaar te geven op eerste versies van je groepsleden, enzovoort. Belangrijke begeleidingsmomenten zijn er in de fase van het informatie verzamelen en het doordenken van de gegeven schrijfpdracht.

Literatuur

De meeste tijd die de leerlingen besteden aan het onderdeel literatuur zal opgaan aan het zelfstandig lezen en verwerken van de te lezen literaire werken. De docent moet zijn leerlingen dus verder bekwamen in die zelfstandigheid.

Zelfstandige lezers weten:

- het antwoord op de vraag: 'Welk boek kies ik en waarom?';
- welke leesmanier zij moeten kiezen om tot een goed begrip van de tekst te komen;
- waar zij secundaire en tertiaire informatie kunnen vinden, wanneer ze die nodig hebben om een tekst beter te begrijpen (bij tertiaire informatie gaat het om boeken die literaire werken in een breder contextueel kader plaatsen, bijvoorbeeld in een historisch of psychologisch perspectief);
- hoe ze een leesdossier kunnen aanleggen.

Leerlingen kunnen zelfstandige lezers worden als zij een onderwijsaanbod krijgen - voortbouwend op dat in de onderbouw - waarin aan bovengenoemde aspecten aandacht wordt besteed. Begeleiding zal vooral plaatsvinden tijdens tussentijdse besprekingen van de inhoud van het leesdossier.

Het zal duidelijk zijn dat, omwille van de tijd die de docent Nederlands hiervoor tot zijn beschikking heeft, niet alles van alle leerlingen veelvuldig beoordeeld en geëvalueerd behoeft te worden.

4.6 Te gebruiken materialen

In deze paragraaf geven we een overzicht van vakliteratuur en leermiddelen die behulpzaam kunnen zijn bij de invulling van onderwijs Nederlands in het buitenland. We hebben een driedeling gemaakt:

- a. Achtergrondinformatie;
- b. Leermiddelen;
- c. Relevante websites.

De leermiddelen zijn aan continue verandering onderhevig, zeker nu de onderbouw per 2006 vernieuwd wordt en ook het examenprogramma havo/vwo wordt bijgesteld. De nieuwste edities van lesmethodes verschijnen op hun vroegst in 2006 voor leerjaar 1. Het lijkt er echter op dat de meeste uitgeverij-pas in 2007 met een herziene versie voor de onderbouw verschijnen. Omdat de markt van leermiddelen zo snel verandert, hebben we in paragraaf b zoveel mogelijk links opgenomen van uitgeverij-websites om de laatste stand van zaken te kunnen raadplegen. Ook vindt u op deze websites formulieren om een presentemplaar aan te vragen. In paragraaf c noemen we een keur aan websites die leerlingen en docenten behulpzaam kunnen zijn bij het leren en doceren van het Nederlands. Diverse websites bieden kant-en-klaar lesmateriaal aan dat gratis kan worden gedownload.

A. Achtergrondinformatie

- Nederlands in de onderbouw, Helge Bonset, Martien de Boer en Tiddo Ekens, Coutinho, Bussum, 2005
- Programmalijnen vakgebieden, voorstellen voor de eerste leerjaren van de onderbouw (o.a. Nederlands), Taakgroep Vernieuwing Basisvorming, www.onderbouw-vo.nl
- Nederlands in de tweede fase, Projectgroep Nederlands V.O. Coutinho, Bussum, 2002
- www.eindexamen.nl: overzicht van alle examenprogramma's en examenvoorbeelden

B. Leermiddelen voor Nederlands in het voortgezet onderwijs

- www.leermiddelenplein.nl
- Uitgeverij Malmberg: www.malmberg.nl
- Uitgeverij Wolters-Noordhoff: www.wolters-noordhoff.nl
- Uitgeverij Thieme-Meulenhoff: www.thiememeulenhoff.nl
- Uitgeverij Nijgh Versluis: www.nijghversluys.nl
- Uitgeverij Edu'Actief: www.eduactief.nl
- Uitgeverij EPN: www.epn.nl
- Bulkboek: www.boeklog.nl/bulkboek
- SLO, specialisten in leerprocessen: www.slo.nl
- Uitgeverij Coutinho: www.coutinho.nl

C. Overige websites met handige informatie voor taalonderwijs

• www.aps.nl	• www.davindi.nl	• www.taalunie.org
• www.cps.nl	• www.scholieren.com	• www.literatuurgeschiedenis.nl
• www.kpc.nl	• www.eindexamentraining.nl	• www.eindexamen.nl
• www.talenquest.nl	• www.schrijversnet.nl	• www.minocw.nl
• www.taallessen.nl	• www.scholieren.com	• http://didactobank.kennisnet.nl
• www.tumult.nl	• www.uittreksels.com	• www.schoolsupport.nl
• www.digischool.nl	• www.onzetaal.nl	• www.kidon.com
• www.codenamefuture.nl	• www.vandale.nl	• www.levendetalen.nl
• www.kennisnet.nl		• www.onderbouwvo.nl

Hoofdstuk 5   Leerlijn van onderbouw naar IB-A1 Standard

Inleiding

In de volgende paragrafen wordt een beeld geschetst van scholen buiten Nederland waar Nederlandse Taal en Cultuur onderwezen wordt alsook van de beginsituatie van de leerlingen op die scholen. Daarbij is uiteraard sprake van een gemiddelde beschrijving.

Elke lokatie zal haar eigen specifieke elementen hebben. Getracht is een zodanige beschrijving te maken dat, afgezien van kleinere variaties, veel docenten op de NTC-scholen zich in de beschrijving kunnen herkennen. In de daarna beschreven leerlijn ligt in de eerste fase het accent op de onderbouw. De leerlijn is zodanig opgezet dat ook leerlingen in de leeftijd tussen 12 en 15/16 jaar bij terugkeer naar Nederland aansluiting vinden in het voortgezet onderwijs aldaar.

5.1   Taalsituatie op de lokaties

Op een enkele uitzondering na is het schoolvak Nederlands geen regulier onderdeel van het onderwijsleeraanbod voor het Internationale Baccalaureaatsexamen. Alleen op die scholen waar sprake is van een permanent voldoende instroom van Nederlandstalige leerlingen is dat wel het geval. We spreken dan over scholen als in Singapore, Jakarta en de dependances van het Rijnlands Lyceum in Groot-Brittannië en Oman. In de meeste gevallen wordt wel opgeleid voor het IB-examen Nederlands maar geschiedt dat in zogenaamde buitenschoolse situaties.

Deze situatie heeft als consequentie dat niet het *A1 Higher examen* (= het moedertaalexamen) afgelegd kan worden maar alleen het *A1 Standard examen*. Hieronder gaan we verder op de verschillen in. In veel gevallen wordt het onderwijs Nederlands gegeven op een internationale school en is er ook sprake van enigerlei samenwerking met de school.

5.2 Beginsituatie van de leerlingen

De Nederlandstalige leerlingen volgen het basisonderwijs tot hun twaalfde jaar. Van het twaalfde tot het zestiende jaar volgen ze de *middleschool* en het pre-IB onderwijs. Vanaf het zestiende tot het achttiende jaar worden leerlingen opgeleid voor het IB-examen.

Wanneer we een vergelijking willen maken met het Nederlandse onderwijs dan kunnen we stellen dat deze leerlingen vanaf hun twaalfde tot hun veertiende jaar de onderbouw doorlopen waarna in het vijftiende jaar een toespitsing kan komen op de specifieke IB-situatie en ze vanaf het zestiende jaar het IB-programma voor Nederlands gaan volgen.

In verreweg de meeste gevallen is voor de groep leerlingen die bovenstaande leerweg volgt het Nederlands de moedertaal. De ouders zijn Nederlandstalig en in de thuissituatie is Nederlands de voertaal. De leerkrachten constateren op drie terreinen tekorten bij de leerlingen:

- mondelinge taalvaardigheid, de woordenschat- en begripsontwikkeling;
- de spelling;
- de grammaticale kennis (met name zinsontleding).

Bij de mondelinge taalvaardigheid, woordenschat- en begripsontwikkeling is juist het kunnen gebruiken en begrijpen van nieuwe woorden en begrippen die voorkomen in de alledaagse leefomgeving (op straat, in de media, met vrienden) voor deze groep leerlingen een probleem. Eveneens problematisch is de beheersing van de correcte spelling en de grammaticale kennis. Voor een correcte werkwoordspelling is de beheersing vereist van een aantal grammaticale en taalkundige begrippen, met name: het onderwerp, de persoonsvorm, het hulpwerkwoord, het voltooid deelwoord, het enkelvoud, het meervoud, de tegenwoordige, de verleden en de voltooidde tijd, korte klanken, lange klanken, klinkers en medeklinkers. Een combinatie van spelling- en grammaticaonderwijs is dan ook aan te raden. Grammaticale kennis dient hierbij de spellingvaardigheid die van belang is in de schriftelijke communicatie met anderen.

5.3 Opbouw van de leerlijn onderbouw – IB-examen A1

De leerlijn onderbouw- IB-examen A1 is als volgt opgezet. De eerste drie jaar van de leerlijn worden besteed aan het realiseren van (zoveel mogelijk) doelen van de Nederlandse onderbouw met, waar nodig, specifieke ondersteuning op het gebied van woordenschat- en begripsontwikkeling en spelling. De reden voor dit accent op de onderbouw is dat voor de leerling de mogelijkheid tot aansluiting op het Nederlandse vervolgonderwijs open moet blijven in het geval er binnen of direct na deze eerste leerjaren terugkeer naar Nederland plaatsheeft. Het derde jaar in de leerlijn vormt het scharnier tussen de onderbouw en IB. Doelen uit de onderbouw worden geselecteerd op hun waarde als voorbereiding op het IB-examen en in het vierde leerjaar worden die verder verdiept. Daardoor wijkt dit vierde leerjaar af van een vierde leerjaar havo/vwo zoals dat in Nederland wordt ingevuld. In de laatste twee jaar van de leerlijn wordt het IB-examenprogramma gerealiseerd, in het hier beschreven geval voor *A1 Standard*.

We schetsen eerst het IB-examenprogramma. Daarna wordt de opbouw van het programma onderbouw - IB A1, de eigenlijke leerlijn, geschetst in de vorm van schema's en toelichting.

We sluiten af met didactische aanwijzingen en suggesties voor specifieke ondersteuning voor de leerlingen en te gebruiken materialen.

5.3.1 Het IB-examenprogramma A1 - Higher en Standard

Het A-1 programma van het Internationale Baccalaureaat is een overwegend literair programma. De leerlingen bestuderen deels door de school voorgeschreven werken uit de wereldliteratuur en de eigen literatuur; deels kunnen ze zelf een keus maken uit twee groslijsten die zijn samengesteld door het hoofdbureau van het IB, de zogenoemde Prescribed Booklist (PBL) en de Prescribed World

Literature list (PWL). De literatuurlijst waarover de leerlingen examen doen, is opgesplitst in vier groepen. Voor elk van de groepen geldt een andere eis wat betreft de samenstelling. Over elk van de vier groepen worden de leerlingen centraal schriftelijk dan wel mondeling geëxamineerd. Het mondelinge examen telt voor dertig procent, het schriftelijke deel telt voor zeventig procent van het examencijfer.

De mondelinge taalvaardigheid maakt dus een bescheiden deel uit van het IB-programma. Leerlingen moeten minimaal twee mondelinge taaltaken uitgevoerd hebben. Beiden liggen in de vorm vast. Higher- en Standard- niveau verschillen alleen in het aantal te lezen werken (15, resp. 11).

De eindtermen:

A-1 Higher

- Groep 1: drie werken (in vertaling) uit de PWL die niet tot de moedertaal van de kandidaat behoren.
- Groep 2: vier werken uit de PBL, elk werk uit een ander genre en van een andere auteur.
- Groep 3: drie werken uit de PBL van hetzelfde genre; een werk uit de PWL, in hetzelfde genre als de overige werken uit groep 3.
- Groep 4: drie werken vrij naar keuze uit de Nederlandstalige literatuur; een werk uit de wereldliteratuur vrij naar keuze van de docent. Deze werken moeten op grond van een of ander aspect met elkaar verbonden zijn.

A-1 Standard

- Groep 1: drie werken (in vertaling) uit de PWL die niet tot de moedertaal van de kandidaat behoren.
- Groep 2: twee werken uit de PBL, elk werk uit een ander genre en van een andere auteur.
- Groep 3: twee werken uit de PBL van hetzelfde genre; een werk uit de PWL in hetzelfde genre als de overige werken uit groep 3;
- Groep 4: twee werken uit de Nederlandstalige literatuur vrij naar keuze van de docent; een werk uit de wereldliteratuur vrij naar keuze. De drie werken moeten op grond van een of ander aspect met elkaar verbonden zijn.

De inhoud van het examen

Het *centraal schriftelijk examen* bestaat uit:

- het schrijven van een essay aan de hand van een gegeven vraagstelling over de gelezen boeken uit groep 3;
- het schrijven van een commentaar naar aanleiding van een gegeven literaire tekst aan de hand van enkele korte richtvragen.

Het *mondeling examen* bestaat uit:

- een gesprek over een gegeven fragment uit een van de werken uit groep 2. De leerling krijgt twintig minuten tijd waarin hij of zij de tekst met een aantal richtvragen kan voorbereiden. De duur van het examen is vijftien minuten. Dit examen geldt tevens als examen voor de mondelinge taalvaardigheid. Het wordt beoordeeld op: taalgebruik, kennis van het werk, kwaliteit van de inhoud en het literaire inzicht van de kandidaat;
- in het kader van de beoordeling van de mondelinge taalvaardigheid moet de leerling een presentatie houden over een onderwerp naar keuze, gebaseerd op een of meerdere werken uit groep 4.

Het Selftaught Programme

In de inleiding van dit hoofdstuk gaven we al aan dat op de meeste scholen het vak Nederlands geen regulier deel van het onderwijsleeraanbod is. Leerlingen kunnen in dat geval het IB Selftaught Programme volgen. Dit houdt in dat ze het vak Nederlands als Dutch A1 Standard geheel zelfstandig doorlopen. Het IBO wil leerlingen in alle gevallen de mogelijkheid geven om examens te doen in hun moedertaal, ook als er geen docent beschikbaar is. Wel bestaat er voor deze leerlingen een mogelijkheid om begeleiding op afstand te krijgen via de Stichting IBID. Informatie over deze stichting is te vinden op de website www.stichtingibid.org, of via de Stichting NOB.

5.3.2 Opbouw van de leerlijn van onderbouw naar IB A1 Standard

De leerinhouden

Leesvaardigheid

Aspecten	Onderbouw 1	Onderbouw 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	IB
1. Tekstsoorten + kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - vraaggesprek - instructie - naslagwerk - kranten-/tijdschriftartikel - reclametekst - schoolboektekst⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> - vraaggesprek - kranten-/tijdschriftartikel - reclametekst - schoolboektekst - gegevensbestand 	<ul style="list-style-type: none"> - kranten/tijdschriftartikel - gegevensbestand - vraaggesprek 	<ul style="list-style-type: none"> - kranten-/tijdschriftartikel - literaire recensie - vraaggesprekken met schrijvers. 	<ul style="list-style-type: none"> - kranten-/tijdschriftartikel (als achtergrondtekst bij literatuur) - literaire recensie
2. Strategische vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - woordenschatuitbreiding - buitenkant tekst bestuderen - intensief/globaal/zoekend lezen - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - woordenschatuitbreiding - buitenkant tekst bestuderen - intensief/zoekend/globaal lezen - studerend lezen - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - woordenschatuitbreiding - buitenkant tekst bestuderen - intensief/zoekend/globaal lezen - studerend lezen - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - woordenschatuitbreiding - studerend lezen - OVUR-principe toepassen 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen strategische vaardigheden op achtergrondteksten bij literatuur
3. Communicatieve vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - feiten, meningen en voorbeelden onderscheiden 	<ul style="list-style-type: none"> - feiten - mening - voorbeelden - middel/doel - oorzaak/gevolg onderscheiden 	<ul style="list-style-type: none"> - feiten - mening - voorbeelden - middel/doel - oorzaak/gevolg onderscheiden - samenvatten - argumenten herkennen - tekst beoordelen 	<ul style="list-style-type: none"> - samenvatten - argumenten herkennen - tekst beoordelen 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen van communicatieve vaardigheden op achtergrondteksten bij literatuur

Toelichting:

De eerste twee leerjaren worden ingevuld door de kerndoelen van de onderbouw waarbij de taken en vaardigheden over de leerjaren zijn verdeeld volgens het principe van opklimmende moeilijkheidsgraad. In leerjaar 3 en 4 wordt toegespitst op het komende IB-programma. Kranten- en tijdschriftartikelen worden in toenemende mate behandeld in de vorm van achtergrondteksten ten dienste van het literatuuronderwijs met als specifieke verdieping de literaire recensie; vraaggesprekken worden toegespitst op vraaggesprekken met schrijvers. Van de strategische en communicatieve vaardigheden worden diegene geselecteerd die het meest van belang zijn voor het lezen van achtergrondteksten in het literatuuronderwijs. In de twee jaren van het IB-programma staat het lezen geheel in het perspectief van het IB-examen. Vanwege de dagelijkse buitenlandse omgeving wordt in de eerste vier leerjaren woordenschatuitbreiding benadrukt.

⁵ Hoewel de schoolboeken voor deze groep leerlingen in een andere taal geschreven zullen zijn, is het toch zinnig, in verband met de aansluiting in Nederland enige aandacht te schenken aan de structuur van Nederlandstalige schoolboekteksten

Mondelinge taalvaardigheid

Aspecten	Onderbouw 1	Onderbouw 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	IB
1. Tekstsoorten + kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - instructie en uitleg - nieuwsbericht - reclameboodschap 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - informatieve programma's - nieuwsbericht - reclameboodschap - spreekbeurt 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - spreekbeurt - discussie 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - spreekbeurt - discussie - debat 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek (als mondeling examen) - spreekbeurt (als presentatie literatuur)
2. Strategische vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - brainstormen - non-verbale middelen hanteren - selectief luisteren en kijken - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie selecteren, ordenen en verwerken - hoofdlijnen uitzetten - selectief luisteren en kijken, en samenvatten - formeel/informeel taalgebruik onderscheiden - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie selecteren, ordenen en verwerken - hoofdlijnen uitzetten - selectief luisteren en kijken, en samenvatten - formeel/informeel taalgebruik onderscheiden - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie selecteren, ordenen en verwerken - hoofdlijnen uitzetten - OVUR-principe toepassen 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen strategische vaardigheden op presentatie en mondeling examen
3. Communicatieve vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - informatie vragen - informatie geven - eigen mening geven 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie vragen - informatie geven - eigen mening geven - overtuigen 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie geven - eigen mening geven - overtuigen - argumenteren 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie geven - eigen mening geven - argumenteren 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen communicatieve vaardigheden op presentatie en mondeling examen

Toelichting:

De eerste twee leerjaren worden ingevuld door de kerndoelen voor de onderbouw waarbij de taken en vaardigheden over de leerjaren zijn verdeeld volgens het principe van opklimmende moeilijkheidsgraad. In leerjaar 3 en 4 wordt toegespitst op het komende IB-programma. Het tweegesprek wordt in toenemende mate gericht op het voeren van een dialoog over literatuur in het mondeling examen; de spreekbeurt op het houden van een presentatie over een meestal literair onderwerp. De strategische en communicatieve vaardigheden worden geselecteerd op hun belang voor het spreken over literatuur in de vorm van een tweegesprek of een presentatie.

Schrijfvaardigheid

Aspecten	Onderbouw 1	Onderbouw 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	IB
1. Tekstsoorten + kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - brief (informeel) - formulier - advertentie 	<ul style="list-style-type: none"> - brief (informeel) - verslag 	<ul style="list-style-type: none"> - brief (formeel) - verslag - werkstukje - betoog 	<ul style="list-style-type: none"> - verslag - uiteenzetting, beschouwing, betoog - commentaar 	<ul style="list-style-type: none"> - overtuigend, beschouwend en vergelijkend essay over literatuur - commentaar op literatuur
2. Strategische vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - brainstormen - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie selecteren, ordenen en verwerken - hoofdlijnen uitzetten - formeel/informeel taalgebruik hanteren - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie selecteren, ordenen en verwerken - hoofdlijnen uitzetten - formeel/informeel taalgebruik hanteren - reflecteren op aanpak en resultaat 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie selecteren, ordenen en verwerken - hoofdlijnen uitzetten - formeel/informeel taalgebruik hanteren - OVUR-principe toepassen 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen strategische vaardigheden op het schrijven over literatuur
3. Communicatieve vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - tekstverwerker gebruiken - opbouw aanbrengen - informatie geven - spelling werkwoorden - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - tekstverwerker gebruiken - opbouw aanbrengen - informatie geven - overtuigen - spelling - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - tekstverwerker gebruiken - opbouw aanbrengen - informatie geven - overtuigen - argumenteren - spelling - zinsbouw - tekst verzorgen 	<ul style="list-style-type: none"> - opbouw aanbrengen - informatie geven - argumenteren - tekstverzorging - spelling - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen communicatieve vaardigheden op het schrijven over literatuur

Toelichting:

De eerste twee leerjaren worden ingevuld door de kerndoelen voor de onderbouw waarbij de taken en vaardigheden over de leerjaren zijn verdeeld volgens het principe van opklimmende moeilijkheidsgraad. In leerjaar 3 en 4 wordt toegespitst op het komende IB-programma. Het schrijven van een verslag wordt gericht op leesverslagen ten dienste van het literatuuronderwijs. Essays en commentaar schrijven doen hun intrede en worden in toenemende mate gericht op het schrijven over literatuur. De strategische en communicatieve vaardigheden worden geselecteerd op hun belang voor het schrijven over literatuur in de vorm van een essay of commentaar. In de twee jaren van het IB-programma staat het schrijven geheel in het perspectief van het IB-examen. Vanwege de dagelijkse buitenlandse omgeving zijn in de eerste vier leerjaren spelling en zinsbouw apart benadrukt.

Fictie/Literatuur

Aspecten	Onderbouw 1	Onderbouw 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	IB
1. Tekstsoorten + kenmerken	- dagboek - gedicht - roman/verhaal - stripverhaal	- dagboek - gedicht - roman/verhaal - stripverhaal	- dagboek - gedicht - roman/verhaal - film - tv-serie - toneel	- dagboek - gedicht - roman/verhaal - toneel	- dagboek - gedicht - roman/verhaal - toneel
2. Strategische vaardigheden	- kiezen van een fictiewerk - reflecteren op aanpak en resultaat	- kiezen van een fictiewerk - reflecteren op aanpak en resultaat	- kiezen van een fictiewerk - reflecteren op aanpak en resultaat	- kiezen van een fictiewerk - OVUR-principe toepassen	- toepassen strategische vaardigheden op gelezen literaire werken
3. Communicatieve vaardigheden	- relatie leggen tussen fictie en werkelijkheid - benoemen van: personages, tijd/plaats, thema - reactie geven	- relatie leggen tussen fictie en werkelijkheid - benoemen van: personages, tijd/plaats, thema - reactie geven	- relatie leggen tussen fictie en werkelijkheid - benoemen van: personages, tijd/plaats, thema - reactie geven	- relatie leggen tussen fictie en werkelijkheid - benoemen van: personages, tijd/plaats, thema - het werk plaatsen in een cultuur-historische en thematische context - reactie geven	- toepassen communicatieve vaardigheden op gelezen literaire werken

Toelichting:

In de onderbouw komen alle genres aan de orde. In het derde en vierde leerjaar wordt toegespitst op de - per traditie - literaire genres die ook centraal staan in het IB-programma. Tot aan het IB-programma zijn gelezen of bekeken fictiewerken zo veel mogelijk van Nederlandse bodem; in de laatste twee IB-jaren worden ook werken uit de wereldliteratuur gelezen. De strategische en communicatieve vaardigheden die nodig zijn voor het lezen van fictie/literatuur zijn in alle leerjaren dezelfde met uitzondering van de vaardigheid om werken te plaatsen in hun literair-historische en thematische context, die al wordt voorbereid in het vierde leerjaar. In de twee jaren van het IB-programma staat het lezen van literatuur geheel in het perspectief van het IB-examen.

5.4 Didactische aanwijzingen

In de kerndoelen voor de onderbouw is in kerndoel 9 expliciet sprake van een planmatige voorbereiding en uitvoering van de volgende taalactiviteiten: spreken, luisteren, schrijven en lezen. Daarbij kunnen de receptieve vaardigheden (lezen en luisteren/kijken) en de productieve vaardigheden (spreken en schrijven) onderscheiden worden.

Om te beginnen herhalen we hier de suggesties uit de eerdere hoofdstukken aangaande de OVUR-aanpak (oriëntatie, voorbereiding, uitvoering en reflectie) en vervolgens geven we in aansluiting daarop verdere aanwijzingen.

Lees-, luister- en kijktaken:

- Oriëntatie op de taak	-	Om wat voor tekst gaat het? Hoe moet ik luisteren/lezen?
- Voorbereiding	-	Waarover gaat de tekst (voorkennis activeren)? Wat verwacht ik ervan? Wat wil ik te weten komen?

- Uitvoering
  - Begrijp ik de inhoud: de woorden, de tekstverbanden, de belangrijkste informatie?
  - Begrijp ik de bedoeling van de spreker/schrijver?
- Reflectie
  - Heb ik de tekst begrepen?
  - Heb ik voldoende informatie gekregen?
  - Heb ik de lees- of luistertaak goed aangepakt?

In de laatste twee jaar van de leerlijn dienen de leerlingen de leesvaardigheid toe te passen op de achtergrondliteratuur, zoals recensies en onderdelen uit de cultuur/literatuur-geschiedenis die ze gebruiken voor hun mondelinge presentaties of voor het mondeling en schriftelijk literatuurexamen. Het is in de laatste twee jaar van deze leerlijn eveneens van belang om de kijk- en luistervaardigheid toe te passen op de minimaal vijf uit te voeren taaltaken voor het IB-examen. In de examenvoorschriften staan de criteria vermeld waarop de leerlingen beoordeeld moeten worden.

Spreek- en schrijftaken:

- Oriëntatie op de taak
  - Wat is het doel van de spreek- of schrijftaak?
  - Voor welk publiek is de spreek- of schrijftaak bedoeld?
- Voorbereiding
  - Wat heeft allemaal met mijn onderwerp te maken (brainstormen)?
  - Wat weet ik zelf al over het onderwerp (voorkennis activeren)?
  - Welke informatie heb ik nog nodig?
- Uitvoering
  - Hoe stem ik de keuze van informatie af op mijn spreek- of schrijfdoel en het publiek?
  - Zijn mijn woordkeus en formulering duidelijk genoeg?
  - Is mijn tekst duidelijk opgebouwd?
  - Heb ik (bij een schrijfpdracht) een correcte spelling toegepast?
- Reflectie
  - Heb ik mijn doel bij dit publiek bereikt?
  - Heb ik de spreek- of schrijftaak goed aangepakt?

In de laatste twee jaar van deze leerlijn is het van belang de spreekvaardigheid toe te passen op de minimaal vijf uit te voeren taaltaken voor het IB-examen. In de examenvoorschriften staan de criteria vermeld waarop de leerlingen beoordeeld moeten worden.

Het schrijfonderwijs wordt in de laatste twee jaar van de leerlijn toegespitst op het schrijven van een commentaar op een literaire tekst op het schriftelijk examen en het schrijven van een (kort) essay over een literaire tekst aan de hand van gegeven richtvragen, eveneens op het schriftelijk examen.

Fictie/literatuur

In de onderbouw kan het accent komen te liggen op de kennismaking met literatuur, het onderscheiden van kenmerken van literaire werken en het leren kiezen van literaire werken. Daarnaast is het mogelijk aandacht te besteden aan elementen uit de verhaalanalyse zoals de relatie tussen literatuur en werkelijkheid, tijd, plaats, thema en personages te behandelen om daarmee adequater een onderbouwd oordeel te kunnen geven over het literaire werk.

De aspecten dienen dus het onderbouwen van een oordeel over een fictiewerk.

In de laatste twee jaar van de leerlijn zal het accent van het fictie-onderwijs liggen op het schrijven en het mondeling presenteren van ideeën en opvattingen over gelezen literaire werken.

Voor de leerjaren 1 tot en met 3 gelden dezelfde didactische aanwijzingen als voor de onderbouw in het Nederlandse onderwijs (zie 3.3).

In leerjaar 4 wordt het accent van het programma meer verschoven naar de literaire analyse. In het IB programma voor Dutch A1 ligt het accent op het schriftelijk en mondeling analyseren en beoordelen van primaire en secundaire Nederlandse- en wereldliteratuur. Het gedetailleerde programma met doelen, eisen, beoordelingscriteria en specifieke didactische aanwijzingen is te vinden in de *Language A1 Guide* van het IBO. Deze gids is op aanvraag verkrijgbaar bij de Stichting NOB of te downloaden van de IBO site: www.ibo.org.

Woordenschatonderwijs

Bij dit alles zijn de volgende strategische stappen van belang wanneer leerlingen in aanraking komen met onbekende woorden en begrippen:

1. het woord overslaan en verder lezen om te zien of het woord uitgelegd wordt; heeft dit geen resultaat, dan;
2. nagaan of de woordbetekenis valt op te maken uit de context; heeft dit geen resultaat, dan;
3. nagaan of delen van het woord voldoende aanwijzingen geven om de betekenis ervan te kunnen raden; heeft dit geen resultaat, dan;
4. iemand anders (leerkracht, medeleerling, ouders) de betekenis van het woord vragen; heeft dit geen resultaat, dan;
5. de betekenis van het woord opzoeken in een woordenboek of encyclopedie.

De kern van een goede woordenschatdidactiek kan worden aangeduid met de begrippen *aanbod*, *structuur*, *oefening*, *productie*. Het gaat er daarbij niet om er zoveel mogelijk woorden in te laten stampen maar om een aantal welbewust geselecteerde nieuwe woorden en betekenissen in te passen in de aanwezige kennis bij de leerling.

Aanbod. De docent kan ervoor zorgen dat de leerlingen de te verwerven woorden een aantal keren op verschillende manieren in diverse zinnen in verschillende contexten tegenkomen.

Structuur. Het woord wordt in verband gebracht met verwante begrippen, overkoepelende begrippen en met details.

Oefening. Als de leerling de nieuwe woorden actief dient te beheersen en de betekenis en de structuur van het woord zijn niet eenvoudig, dan is oefening noodzakelijk. Daarvoor zijn verschillende soorten opdrachten geschikt zoals: 'plaats in de goede volgorde', 'wat hoort in welk rijtje thuis'. Onderling overleg is hierbij stimulerend.

Productie. De leerlingen moeten in een productieve oefening of taak tonen dat ze de nieuwe woorden verworven hebben. Afwachten totdat op een proefwerk blijkt dat dit niet het geval is, is voor leerling en leerkracht frustrerend.

Voor het kunnen hanteren van de correcte spelling is het gebruik van een computerprogramma waarbij de leerling op zijn eigen niveau en met zijn eigen problemen kan insteken een ideaal hulpmiddel. In paragraaf 5.5 worden enkele van die programma's genoemd.

Het effect van onderwijs in de traditionele zinsontleding op een goede zinsbouw is gering. Maar natuurlijk is grammaticale correctheid bij het produceren van teksten belangrijk. Dat betekent dat vooral aandacht geschonken aan en geoefend moet worden met:

- hoofdkenmerken van woordvolgorde in hoofd- en bijzinnen;
- volgorde van werkwoorden in de zin;
- veel voorkomende functiewoorden zoals woorden die bepaalde verbanden aanbrengen tussen zinnen en alinea's, verschillende soorten vraagwoorden;
- vervoeging van het bijvoeglijk naamwoord bij de- en het-woorden;
- vereist grammaticale termen om correct te kunnen spellen.

Te gebruiken materialen

Voor de meeste leerlingen die het IB-programma Nederlands volgen, is het Nederlands de moedertaal. In de meeste gevallen wordt weliswaar thuis Nederlands gesproken maar de schooltaal en de taal 'op straat' zijn anders. Dat betekent dat de leerlingen veel nieuwe woorden en begrippen in een andere taal oppikken dan de moedertaal en dat op het punt van de alledaagse taal een achterstand ontstaat.

Deze wordt groter naarmate de leerlingen langer in het buitenland zijn en minder in aanraking komen met gesproken of geschreven teksten met een actuele inhoud in de Nederlandse taal.

Om dit probleem het hoofd te bieden zijn er verschillende mogelijkheden waarvan de bruikbaarheid zal afhangen van de situatie op de school en de financiële middelen die beschikbaar zijn:

- stimuleer het lezen van nieuw verschenen Nederlandse (jeugd)romans en -verhalen;
- laat leerlingen teksten lezen uit actuele Nederlandse (jeugd)bladen zoals Tina, Kijk, Oor, Fancy, Zo zit dat, Weetjewel, et cetera;
- gebruik teksten uit actuele Nederlandse dag- en weekbladen, opiniebladen;
- maak gebruik van het enorme aanbod van actuele informatie op het Internet waar ook kranten, tijdschriften, boekverslagen, et cetera opvraagbaar zijn;
- laat leerlingen met leerlingen in Nederland informatie uitwisselen via e-mail;
- maak gebruik van de banden van NOT-programma's.

Les- en achtergrondmateriaal

- Algemeen ondersteunend materiaal

Onderbouw → 4de leerjaar

- Taallijnen deel 1 t/m 4 (Malmberg)
- Nieuw Nederlands 1 t/m 4 (Wolters-Noordhoff)
- Op Nieuw Niveau 1 t/m 3 (Thieme Meulenhoff Educatief)
- Schoolslag 1 t/m 4 (Uitgeverij Thieme Meulenhoff Educatief)
- Fictie voor de basisvorming (Wolters-Noordhoff).
- Leestijd 1 en 2 (Thieme Meulenhoff)

IB-programma

- Het ABC van het leesdossier (Bulkboek)
- Dossier Lezen (Uitgeverij Thieme Meulenhoff Educatief)
- Eldorado (Uitgeverij Thieme Meulenhoff Educatief)
- Laagland (Uitgeverij Thieme Meulenhoff)
- Literatuur, geschiedenis en leesdossier (Malmberg)
- Literatuur zonder grenzen (EPN)
- ViaDelta literatuur (SMD Educatieve Uitgevers)
- Schrijfblik (SLO/IVIO)
- Spreken en luisteren bovenbouw (SLO/IVIO).

In deze leerlijn gaat het om het vak Nederlands als vreemde taal en wordt het onderwijs in de meeste gevallen gegeven in buitenschoolse situaties. Alleen op scholen waar sprake is van een permanent voldoende instroom van leerlingen die het Nederlands als vreemde taal willen volgen, maakt Nederlands deel uit van het schoolse aanbod. Wel is er, net als bij het A1 programma, in veel gevallen sprake van enigerlei vorm van samenwerking met een internationale school.

6.1 Beginsituatie van de leerlingen.

Voordat leerlingen het IB Dutch B-programma gaan volgen, hebben ze gemiddeld een vierjarig middle school programma achter de rug. In de meeste gevallen is dat het Engelse IGCSE-programma of het IB-Middle Years Program (IBMYP). De daaropvolgende twee jaar van hun opleiding bestaat dan uit het IB Dutch B-programma. Daarbij kunnen de leerlingen dit programma volgen op twee niveaus: Higher of Standard. In ons geval zullen we, gezien het geringe aantal leerlingen dat de Standardleerlijn volgt, alleen de B-Higher-leerlijn weergeven.

In deze leerlijn kan de beginsituatie van de leerlingen als volgt gekenschetst worden.

Het betreft:

- leerlingen die het Nederlands als moedertaal hebben maar een aanzienlijk deel van hun schoolloopbaan buiten een Nederlandstalig gebied hebben doorlopen;
- anderstalige leerlingen die zeker een aantal jaren (2-5 jaar) onderwijs in de Nederlandse taal hebben gehad;
- anderstalige leerlingen die op grond van een langdurig verblijf in een Nederlandstalige omgeving het Nederlands beheersen op een niveau dat tenminste gelijk te stellen is aan dat van de vorige groep leerlingen.

Met name is deze leerlijn van belang voor de eerste groep leerlingen. Door dit programma te volgen, blijft bij repatriëring naar Nederland het voortzetten van een vervolgstudie tot de mogelijkheden behoren.

6.2 Opzet en exameneisen

De leerlijn naar het IB Dutch B-Higher examen is als volgt opgezet. In de pre-IB-periode ligt het accent vooral op de ontwikkeling van elementaire communicatieve vaardigheden. Deze is in dat opzicht te vergelijken met de onderbouw in Nederland. Gezien de accenten in het IB-examen zal echter vooral de nadruk liggen op de leesvaardigheid (waaronder ook begrepen het lezen van verschillende literaire genres) en de schrijfvaardigheid die beide onderdeel uitmaken van het centrale examen. Aan de mondelinge taalvaardigheid worden beduidend minder eisen gesteld dan in de Nederlandse basisvorming. In de meeste gevallen zal de pre-IB periode vier leerjaren beslaan.

De Pre IB Dutch B periode

Gezien de vele mogelijkheden die de leerlingen aangeboden kunnen worden in deze periode – waaronder IGCSE op verschillende niveaus, IBMYP en de aanzienlijk verschillende curricula en afsluitingen die ten grondslag liggen aan deze beide programma's – kan slechts globaal aangegeven worden wat de leerling aan het eind van de pre-IB periode bereikt moet hebben. Er bestaat geen afsluitingstoets voor deze periode, noch een toets of test om toegelaten te worden tot IB Dutch B Higher. Het wordt aan het oordeel van de docent overgelaten om te bepalen of een leerling het IB-niveau zal kunnen halen.

Luisteren

De leerling is in staat:

- een betoog van de docent zonder veel moeilijkheden te volgen en daarbij aantekeningen te maken waarin de hoofdzaken vervat zijn;
- de hoofdzaken te begrijpen van gesprekken en interviews in radio- en tv-programma's die bedoeld zijn voor volwassen moedertaalsprekers.

Spreken

De leerling is in staat:

- het Nederlands uit te spreken op een niveau dat het niveau van de moedertaalspreker benadert;
- spontaan vragen te stellen en te beantwoorden en commentaar te leveren en opvattingen te ventileren met betrekking tot allerlei onderwerpen;
- adequaat formeel en informeel taalgebruik te hanteren;
- deel te nemen aan formele en informele discussies en ideeën geordend en duidelijk naar voren te brengen;
- verslag te doen van, commentaar te geven op en vragen te beantwoorden over literaire en niet-literaire teksten.

Lezen

De leerling is in staat:

- literaire en niet-literaire teksten te lezen over allerlei onderwerpen;
- hoofdzaken van een tekst aan te geven, de belangrijkste ideeën en ondersteunende details;
- met hulp van de docent teksten te lezen en langere teksten (ongeveer 1000 woorden) te begrijpen;
- te herkennen op welke manier een schrijver bepaalde effecten bereikt en met welk doel;
- niet te moeilijke teksten te vergelijken en te voorzien van eenvoudig commentaar.

Schrijven

De leerling is in staat:

- te verhalen, te beschrijven, samen te vatten, gevoelens en opvattingen tot uiting te brengen met als doel een lezer te boeien, te informeren of te overtuigen;
- teksten te schrijven van fictionele en niet-fictionele aard van ongeveer 300 woorden;
- beheersing te tonen van een gevarieerd vocabulaire.

Het IB-examenprogramma Dutch B-Higher

Het Dutch B-Higher programma van het Internationaal Baccalaureaat is een communicatief programma voor Nederlands als vreemde taal. Het belangrijkste doel is de leerlingen te leren de taal zowel mondeling als schriftelijk correct te gebruiken in verschillende situaties en contexten met verschillende doelen. Daarnaast wil het de leerlingen ook inzicht geven in de cultuur van het betreffende land waar de taal gesproken wordt. Lezen, schrijven, spreken en luisteren worden onderwezen met behulp van een breed aanbod aan mondelinge en geschreven teksten van verschillende stijlen en registers. De vier vaardigheden dienen zo veel mogelijk in samenhang aangeboden te worden. Het onderwijs in grammaticale structuren dient zo veel mogelijk geïntegreerd in teksten en vaardigheden te worden aangeboden. Gedetailleerde aanwijzingen omtrent doelen, eisen en beoordelingscriteria zijn te vinden in de *Language B Guide* van het IBO. Deze is verkrijgbaar via de Stichting NOB of te downloaden van de IBO site: www.ibo.org.

Aan het eind van het IB-programma dienen de leerlingen de volgende eindtermen bereikt te hebben:

Sociale doelen

Leerlingen moeten in staat zijn:

- te reageren op de complexe eisen van de alledaagse communicatie in de zin van: informatie inwinnen uit geschreven en mondelinge bronnen;
- verwerken en op waarde schatten van informatie uit geschreven en mondelinge bronnen;
- communiceren (mondeling en schriftelijk) met de gebruikers van de doeltaal, zowel in formele als in informele situaties;

- sociale en professionele contacten te leggen met mensen die leven en werken in het betreffende land;
- ideeën en opinies te uiten over zaken van algemeen belang;
- gevoelens te uiten en impliciete bedoelingen en houdingen te herkennen.

Academische doelen

Leerlingen moeten in staat zijn:

- zorgvuldigheid en variatie te tonen in hun gesproken en geschreven taal;
- begrip en gevoel te tonen in gesproken en geschreven taal;
- te reageren op situaties in de doeltaal zoals het luisteren naar lessen, deelnemen aan werkgroepen, praktijklessen, lezen van literaire en niet-literaire teksten, notities schrijven, verslagen maken en essays schrijven;
- deel te nemen aan discussies en debatten en meningen te verdedigen.

Culturele doelen

Leerlingen moeten in staat zijn:

- door studie van een gevarieerd aanbod aan teksten en door sociale contacten, begrip en waardering te tonen voor de verschillende gezichtspunten van mensen uit andere culturen;
- begrip te tonen voor de manier waarop in taal deze verschillen tot uitdrukking komen.

Deze doelen zullen waar mogelijk in de leerlijn verwerkt worden. Omdat een aantal ook betrekking heeft op te realiseren houdingen bij leerlingen dienen deze in gesprekken met leerlingen over thema's en teksten aan de orde te komen.

Het *centraal schriftelijk* examen bestaat uit:

1. analyse van een aantal teksten (waaronder één literaire), geschreven in de examentaal. De vragen kunnen bestaan uit open vragen, gesloten vragen en meerkeuzevragen. Het cijfer maakt 27% van het eindcijfer uit;
2. schrijven van een commentaar op een geschreven tekst. Het cijfer maakt 13% van het eindcijfer uit. De duur van 1 en 2 is 90 minuten;
3. schrijven van een opstel van ongeveer 400 woorden door een keuze te maken uit een van de zes gegeven titels waarvan een literaire. Sommige titels hebben een relatie met de teksten uit punt 1. De tekstsoort kan bestaan uit een brief, verslag, artikel in de schoolkrant, een essay, een kort verhaal, een fragment uit een dagboek, een folder of een speech. Duur: 90 minuten. Waardering: 30% van het eindcijfer.

Het *schoolexamen* bestaat uit:

1. Het examen mondelinge taalvaardigheid. Dit bestaat uit minimaal twee uitgevoerde taken gedurende het laatste schooljaar. De waardering, 30% van het eindcijfer, geschiedt door de docent. Wel worden steekproefsgewijs examens extern door het IBO gecontroleerd.

Het ene mondeling bestaat uit twee delen:

- een voordracht over een onderwerp uit een aangelegd dossier, gevolgd door een discussie hierover tussen leerkracht en kandidaat; duur: 6-7 minuten. Dit mondeling moet worden opgenomen en worden opgestuurd naar het IBO.
- een tweegesprek tussen de leerkracht en de kandidaat over een vrij onderwerp; duur 3-4 minuten.

Het andere mondeling moet een interactief aspect hebben. Er kan gekozen worden uit diverse soorten groepsopdrachten, bijvoorbeeld: discussie, rollenspel, sollicitatie, interview. De duur van dit mondeling wordt door de leerkracht bepaald.

6.3 Opbouw van de leerlijn pre-IB Dutch B - IB Dutch B-Higher

Leesvaardigheid⁶

Aspecten	Pre-IB 1	Pre-IB 2	Pre-IB 3	Pre-IB 4	IB
1. Tekstsoorten en kenmerken	- literaire, informatieve en journalistieke teksten	- literaire, informatieve en journalistieke teksten	- literaire, informatieve en journalistieke teksten ⁷	- literaire, informatieve en journalistieke teksten ⁶	- literaire, informatieve en journalistieke teksten
2. Strategische vaardigheden	- grammaticale kennis en woordenschat uitbreiden ⁸ - buitenkant van de tekst bestuderen - intensief, globaal en zoekend lezen - OVUR-principe hanteren	- grammaticale kennis en woordenschat uitbreiden ⁷ - buitenkant van de tekst bestuderen - intensief, globaal en zoekend lezen - informatie selecteren op hoofd- en bijzaken - OVUR-principe hanteren	- grammaticale kennis en woordenschat uitbreiden ⁷ - buitenkant van de tekst bestuderen - intensief, globaal en zoekend lezen - informatie selecteren op hoofd- en bijzaken - OVUR-principe hanteren	- grammaticale kennis en woordenschat uitbreiden ⁷ - buitenkant van de tekst bestuderen - intensief, globaal en zoekend lezen - informatie selecteren op hoofd- en bijzaken - OVUR-principe hanteren	- toepassen strategische vaardigheden
3. Communicatieve vaardigheden	- feiten, meningen en voorbeelden onderscheiden	- feiten, meningen en voorbeelden onderscheiden - doel van de schrijver herkennen	- feiten, meningen en voorbeelden onderscheiden - doel van de schrijver herkennen	- doel van de schrijver herkennen - teksten beoordelen op: * thematische * structurele * stilistische verschillen	- toepassen communicatieve vaardigheden - teksten beoordelen op: * thematische * structurele * stilistische verschillen - taalvariatie waarderen - inzicht verkrijgen in andere culturen

Toelichting:

Er is geen verplichting gesteld voor het lezen van bepaalde teksten; wel moet het gaan om een rijk aanbod van literaire, journalistieke en informatieve teksten. In de Syllabus Guidelines worden de volgende voorbeelden genoemd:

Literaire teksten: romans, korte verhalen, gedichten, toneelstukken, kinderversjes.

⁶ Voor nadere gedetailleerde informatie, zie: Syllabus Guidelines bij het IB-programma.

⁷ Onder begeleiding van de docenten dienen ook teksten gelezen te worden die bedoeld zijn voor hoger opgeleide volwassenen van ongeveer 2000 woorden.

⁸ Belangrijk is vooral inzicht in signaalwoorden, woordvolgorde, synoniemen.

Informatieve teksten: artikelen, verslagen, (zaken)brieven, pamfletten, studieboeken, recepten, instructies, posters, formulieren, graffiti, kaarten en legenda, statistische diagrammen, interviews, advertenties, brochures, catalogi en woordenboeken.

Journalistieke teksten: kranten- en tijdschriftartikelen, redactionele commentaren, weerberichten, strips en cartoons. De taken en vaardigheden zijn verdeeld over de jaren volgens het principe van opklimmende moeilijkheidsgraad. In alle jaren dient aandacht te zijn voor literaire teksten.

Met name de culturele doelstellingen die gerealiseerd moeten worden, zijn geplaatst in de laatste twee jaar vanwege de leeftijd van de leerlingen.

Mondelinge taalvaardigheid⁹

Aspecten	Pre-IB 1	Pre-IB 2	Pre-IB 3	Pre-IB 4	IB
1. Tekstsoorten en kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - audiovisuele producties 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - audiovisuele producties - voordracht 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - audiovisuele producties - voordracht - discussie 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - audiovisuele producties - voordracht - discussie 	<ul style="list-style-type: none"> - tweegesprek - audiovisuele producties - voordracht - discussie/debat
2. Strategische vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - non verbale middelen hanteren - selectief luisteren en kijken - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - non verbale middelen hanteren - selectief luisteren en kijken - informatie selecteren, ordenen en verwerken - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - non verbale middelen hanteren - selectief luisteren en kijken - informatie selecteren, ordenen en verwerken - formeel en informeel taalgebruik onderscheiden - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - non verbale middelen hanteren - selectief luisteren en kijken - informatie selecteren, ordenen en verwerken - formeel en informeel taalgebruik onderscheiden - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen strategische vaardigheden
3. Communicatieve vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - informatie vragen en geven 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie vragen en geven - eigen mening geven 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie vragen en geven - eigen mening geven 	<ul style="list-style-type: none"> - informatie vragen en geven - eigen mening geven 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen communicatieve vaardigheden op examenonderdelen

Toelichting:

Op het schoolexamen moeten een individuele activiteit en een groeps- of duo-activiteit getoetst worden. De vorm waarin dat gebeurt is vrij ter keuze aan de leerkracht. Voor het luisteren en kijken naar audiovisuele producties worden in de Syllabus genoemd: luisteren naar native-speakers, naar radio en tv-documentaires, nieuwsberichten, advertenties, reclameboodschappen, films en video's, opnames van verhalen en gedichten, toneelstukken, talencursussen, voordrachten en lessen.

⁹ Zie voor meer gedetailleerde informatie: Syllabus Guidelines bij het IB-programma.

De taken en vaardigheden zijn verdeeld over de jaren volgens het principe van opklimmende moeilijkheidsgraad.

Schrijfvaardigheid¹⁰

Aspecten	Pre-IB 1	Pre-IB 2	Pre-IB 3	Pre-IB 4	IB
1. Tekstsoorten en kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - opstel¹¹ bv. * brief * advertentie * verhaal * creatieve tekstsoorten 	<ul style="list-style-type: none"> - opstel bv. * brief * verslag /commentaar * artikel schoolkrant * verhaal * creatieve tekstsoorten 	<ul style="list-style-type: none"> - opstel bv. * brief * verslag /commentaar * artikel schoolkrant * verhaal * creatieve tekstsoorten 	<ul style="list-style-type: none"> - opstel bv. * brief * verslag/commentaar * artikel schoolkrant * verhaal * essay 	<ul style="list-style-type: none"> - opstel bv. * brief * verslag /commentaar * artikel schoolkrant * verhaal * essay: uiteenzetting, beschouwing, betoog
2. Strategische vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - brainstormen - rekening houden met doel en publiek - informeel taalgebruik hanteren - woordenschat uitbreiden - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - brainstormen - rekening houden met doel en publiek - formeel/informeel taalgebruik hanteren - woordenschat uitbreiden - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - brainstormen - rekening houden met doel en publiek - formeel/informeel taalgebruik hanteren - woordenschat uitbreiden - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - brainstormen - rekening houden met doel en publiek - formeel/informeel taalgebruik hanteren - woordenschat uitbreiden - OVUR-principe hanteren 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen strategische vaardigheden
3. Communicatieve vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - opbouw aanbrengen - informatie geven - spelling - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - opbouw aanbrengen - informatie geven - spelling - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - opbouw aanbrengen - informatie geven - overtuigen - spelling - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - opbouw aanbrengen - informatie geven - overtuigen - spelling - zinsbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - toepassen communicatieve vaardigheden

Toelichting:

De tekstsoorten zijn verdeeld over de jaren volgens het principe van de opklimmende moeilijkheidsgraad. Een enkele tekstsoort is, gezien het geringe belang ervan, na het eerste jaar niet meer opgenomen. In de opeenvolgende jaren kan tevens gevarieerd worden in de omvang van de te schrijven teksten.

Op het punt van de woordenschatuitbreiding dient vooral aandacht te zijn voor het hanteren van een gevarieerd woordgebruik: synoniemen, uitdrukkingen, et cetera.

¹⁰ Zie voor gedetailleerde informatie: Syllabus Guidelines van het IB-programma.

¹¹ Er zijn geen bepaalde tekstsoorten voorgeschreven. In de Syllabus staan de volgende als suggestie vermeld: brief, verslag, artikel in de schoolkrant, kort verhaal, essay. De omvang van de examentekst dient 400 woorden te zijn.

6.4 Didactische aanwijzingen

Omdat in de meeste situaties in het buitenland het vak Nederlands geen onderdeel uitmaakt van het reguliere aanbod van bijvoorbeeld een internationale school en dus het onderwijs verzorgd wordt in buitenschoolse situaties zullen leerlingen die het A1- en het B-Higher programma volgen in dezelfde "klassensituatie" zitten. Omdat voor kinderen die leven in een niet-Nederlandstalige thuissituatie de taalverwerving zeer gebaat is bij veel mondelinge communicatie tussen leerlingen en leerkrachten is het wenselijk dat beide groepen leerlingen kunnen deelnemen aan die interactie. Dat betekent dat er zoveel mogelijk sprake moet zijn van een gezamenlijk leeraanbod.

Omdat het hier beschreven pre-IB programma en het onderbouwprogramma (zie hoofdstuk 3) beiden sterk communicatief georiënteerd zijn, zal het niet te veel problemen opleveren een belangrijk deel van die noodzakelijk geachte interactie gezamenlijk te doorlopen. Bij het opstellen van beide leerlijnen is daar dan ook rekening mee gehouden.

Differentiatie kan vervolgens aangebracht worden bij de verwerking van de leerstof door:

- bij de verwerkingsopdrachten meer ondersteuning te bieden;
- meer tussenstapjes in de opdrachten te formuleren;
- gebruik te maken van parallelle versies van leergangen;
- de tekstlengte in te korten;
- voor een ander publiek te laten schrijven;
- minder opdrachten te laten uitvoeren;
- andere opdrachten te laten uitvoeren;
- toleranter te zijn bij de eindbeoordelingen.

Problemen met een gemeenschappelijke aanpak kunnen wel ontstaan in het vierde jaar waarbij de toespitsing gaat komen op de eindexamens.

Voor het spreek-/luisteronderwijs zal dat het minst gelden. In beide leerlijnen gaat het met name om het houden van dialogen en voordrachten, weliswaar over verschillende onderwerpen. Juist waar het dus gaat om het belang van een gezamenlijke interactie in de klas, kan er wat het spreek-/luisteronderwijs betreft sprake zijn van een gemeenschappelijk leeraanbod.

Lastiger wordt dat met het leesonderwijs omdat in het B-Higher programma het accent vooral ligt op journalistieke en informatieve tekstsoorten. Vanaf het vierde leerjaar zal er dus meer sprake zijn van twee afzonderlijke leerlijnen.

Ook voor het schrijfonderwijs zijn de eisen verschillend. In het B-Higher programma is sprake van een veel grotere variatie aan te schrijven producten

De B-Higher leerlijn is vooral van belang voor die groep moedertaalleerlingen die door hun langdurige aanwezigheid in het buitenland niet meer helemaal als native speakers kunnen worden gekenschetst. Toch moet deze groep ook de mogelijkheid hebben terug te keren naar Nederland om daar een vervolgopleiding te kiezen. Voor deze groep geldt dus nog sterker dan voor de 'echte' moedertaalleerlingen wat gezegd is over achterstand in de taalverwerving.

Dat betekent dat de leerlingen veel nieuwe woorden en begrippen in een andere taal oppikken dan de moedertaal en dat op het punt van de alledaagse taal een achterstand ontstaat. Deze wordt groter naarmate de leerlingen langer in het buitenland zijn en minder in aanraking komen met gesproken of geschreven teksten met een actuele inhoud in de Nederlandse taal.

Extra ondersteuning dient aan de volgende didactische kenmerken te voldoen:

1. zorg voor een begrijpelijke en gevarieerde 'input' van taal bij de leerlingen. Dat kan bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan de volgende mogelijkheden:
  - stimuleer het lezen van nieuw verschenen Nederlandse (jeugd)romans en -verhalen;
  - laat leerlingen teksten lezen uit actuele Nederlandse (jeugd)bladen zoals, Tina, Oor, Fancy, Break Out, etc;
  - lees heel regelmatig fictionele teksten voor en laat leerlingen ook zelf voorlezen;
  - gebruik teksten uit actuele Nederlandse dag- en weekbladen, opiniebladen;

- maak gebruik van het enorme aanbod van actuele informatie op het Internet waar ook kranten, tijdschriften, boekverslagen, et cetera opvraagbaar zijn;
  - laat leerlingen met leerlingen uit Nederland informatie uitwisselen via e-mail;
  - maak gebruik van de banden van NOT-programma's.
2. laat de leerlingen vervolgens met behulp van deze taalinput op een gevarieerde wijze zelf taal gebruiken. Dat wil zeggen: zorg voor een gevarieerde 'output' door:
- leerlingen actief met elkaar te laten samenwerken aan opdrachten. Belangrijk is dat daarbij het Nederlands als voertaal wordt gebruikt: oudere leerlingen kunnen met jongere leerlingen werken door hen opdrachten uit te leggen en ze ermee te helpen. Jongere leerlingen kunnen oudere leerlingen mondeling gemaakte opdrachten toelichten of presenteren;
  - leerlingen schriftelijk gemaakte opdrachten aan de hele groep te laten presenteren;
  - vooral de mondelinge verwerking van de input te stimuleren.
3. bij dit alles zijn de volgende strategische stappen van belang wanneer leerlingen in aanraking komen met onbekende woorden en begrippen:
- het woord overslaan en verder lezen om te zien of het woord uitgelegd wordt; heeft dit geen resultaat dan:
  - nagaan of de woordbetekenis valt op te maken uit de context; heeft dit geen resultaat dan
  - nagaan of delen van het woord voldoende aanwijzingen geven om de betekenis ervan te kunnen raden; heeft dit geen resultaat dan;
  - iemand anders (leerkracht, medeleerling, ouders) de betekenis van het woord vragen; heeft dit geen resultaat dan;
  - de betekenis van het woord opzoeken in een woordenboek of encyclopedie.
4. De kern van een goede woordenschatdidactiek kan worden aangeduid met de begrippen *aanbod*, *structuur*, *oefening*, *productie*. Het gaat er daarbij niet om er zoveel mogelijk woorden in te laten stampen maar om een aantal, wel bewust geselecteerde, nieuwe woorden en betekenissen in te passen in de aanwezige kennis bij de leerling.
- Aanbod*. De docent kan ervoor zorgen dat de leerlingen de te verwerven woorden een aantal keren op verschillende manieren in diverse zinnen in verschillende contexten tegenkomen.
- Structuur*. Het woord wordt in verband gebracht met verwante begrippen, overkoepelende begrippen en met details.
- Oefening*. Als de leerling de nieuwe woorden actief dient te beheersen en de betekenis en de structuur van het woord zijn niet eenvoudig dan is oefening noodzakelijk. Daarvoor zijn verschillende soorten opdrachten geschikt, zoals: plaats in de goede volgorde', 'wat hoort in welk rijtje thuis'. Onderling overleg is hierbij stimulerend.
- Productie*. De leerlingen moeten in een productieve oefening of taak tonen dat ze de nieuwe woorden verworven hebben. Afwachten totdat op een proefwerk blijkt dat dit niet het geval is, is voor leerling en leerkracht frustrerend.
5. Voor het kunnen hanteren van de correcte spelling is het gebruik van een computerprogramma, waarbij de leerling op zijn eigen niveau en met zijn eigen problemen kan insteken, een ideaal hulpmiddel (zie paragraaf 6.5)
6. Het effect van onderwijs in de traditionele zinsontleding op een goede zinsbouw is gering. Maar natuurlijk is grammaticale correctheid bij het produceren van teksten belangrijk. Dat betekent dat vooral aandacht geschonken moet worden aan en geoefend met:
- hoofdkenmerken van woordvolgorde in hoofd- en bijzinnen;
  - volgorde van werkwoorden in de zin;
  - veel voorkomende functiewoorden zoals woorden die bepaalde verbanden aanbrengen tussen zinnen en alinea's, verschillende soorten vraagwoorden.

6.5 Te gebruiken materialen

Les- en achtergrondmateriaal

- Algemeen ondersteunend materiaal.

Pre-IB--→IB-B-High

- Schoolslag, deel 1 t/m 5 (ivbo/vbo/mavo/havo) (Uitgeverij Thieme Meulenhoff Educatief);
- Taallijnen, deel 1 t/m 5 (ivbo/vbo/mavo/havo) (Malmberg);
- Zebra, deel 1 t/m 5 (vbo/mavo/havo) (Uitgeverij Thieme Meulenhoff Educatief);
- BV Taal, deel 1 t/m 3 (vbo/mavo) (Wolters Noordhoff);
- Klimop, Themaboek, oefenboek, handleiding (Wolters Plantyn, Mechelen België);
- Nieuw Nederlands, deel 1 t/m 5 (ivbo/vbo//havo) (Wolters-Noordhoff);
- Op Nieuw Niveau, deel 1 t/m 4 vmbo (Thieme Meulenhoff);
- Lesmateriaal spreken en luisteren (basisvorming);
- Fictie voor de basisvorming (SLO/Wolters-Noordhoff);
- Nieuw Topniveau methode voor de tweede fase (havo/vwo) (Uitgeverij Thieme Meulenhoff);
- Kiliaan methode voor de tweede fase (havo/vwo) (Uitgeverij Thieme Meulenhoff).

Aanvullende leermiddelen

- Software;
- Weet wat je leest (Wolters-Noordhoff);
- Lezen tot de tweede (Wolters-Noordhoff).

Hoofdstuk 7   Certificaat Nederlands als Tweede taal

Het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT) bestaat uit officiële examens Nederlands als Vreemde Taal voor mensen die een bewijs willen dat ze voldoende taalvaardig zijn in het Nederlands om in bepaalde situaties of domeinen van de maatschappij te kunnen functioneren. Het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal wordt in opdracht van de Nederlandse Taalunie sinds 2002 georganiseerd door een Vlaams team aan de Katholieke Universiteit Leuven in samenwerking met een Nederlands team aan de Universiteit van Amsterdam. Het CNaVT-secretariaat is gevestigd in Leuven.

Het (sinds het vorige raamschoolplan vernieuwde) certificatenstelsel bestaat uit zes maatschappelijk relevante profielen. De examens voor de zes profielen vinden jaarlijks plaats op een dag in de eerste helft van de maand mei. Buiten deze periode mogen geen examens afgenomen worden. De CNaVT-examens toetsen of een kandidaat voldoet aan de taalvaardigheidseisen voor een bepaald profiel en dus in staat geacht kan worden om binnen dat profiel in het Nederlands te functioneren. Alle informatie over de examens en over het CNaVT in het algemeen is gebundeld in het CNaVT-handboek. Het handboek kan men verkrijgen via de website www.cnavt.org of via het secretariaat in Leuven.

De CNaVT-examens zijn in principe curriculumonafhankelijk: ze zijn gebaseerd op de taalvaardigheidseisen uit de profielbeschrijvingen en niet op bestaand lesmateriaal of bepaalde cursussen. Het CNaVT geeft geen handboeken of methodes uit die voorbereiden op de examens. Om tijdens de voorbereiding op de CNaVT-examens het leerproces van kandidaten te evalueren, kunnen docenten gebruik maken van voorbeeldexamens (ook te vinden op de CNaVT-website) en van toetstaken uit de CNaVT-toetsenbank.

NTC-scholen bieden in een aantal gevallen onderwijs dat opleidt tot het CNaVT en dat onderwijs is te beschouwen als een leerlijn Nederlands als vreemde taal. Daarbij kan een NTC-scholen zelf op grond van zijn populatie kiezen voor welk profiel wordt opgeleid.

7.1 Taalsituatie op de scholen: beginsituatie van de leerlingen

Er zijn in deze leerlijn in principe drie mogelijkheden:

- a. beide ouders spreken thuis Nederlands, met elkaar en met de kinderen. De taalsituatie thuis en de beginsituatie van de leerling zijn dan Nederlandstalig;
- b. een van de ouders spreekt thuis Nederlands met het kind, de andere ouder een andere taal. De taalsituatie thuis en de beginsituatie van het kind zijn dan tweetalig. Naarmate de niet-Nederlandse dan wel de Nederlandse taal een grotere dominantie heeft in het huiselijk taalverkeer tendeeft de beginsituatie van de leerling meer naar situatie c), respectievelijk situatie a);
- c. een van de ouders heeft een Nederlandse achtergrond maar spreekt het Nederlands zelden of nooit met het kind; de niet-Nederlandse taal van de andere ouder is dominant. De taalsituatie thuis is dan anderstalig en de beginsituatie van de leerling eveneens.

We kunnen verwachten dat in de leerlijn naar de CNaTV examens groep c) sterker vertegenwoordigd zal zijn dan groep b) en deze weer sterker dan groep a). Voor groepen a) en b) liggen immers andere opleidingen Nederlands, bijvoorbeeld in IB-verband, in principe veel meer voor de hand. Daar staat tegenover dat zulke opleidingen niet op alle plaatsen van de wereld te vinden zijn.

De leerlingen in deze leerlijn zullen veelal het basisonderwijs hebben gevolgd in een ander land dan Nederland en dus in een andere taal dan het Nederlands. Sommige leerlingen zullen in het basisonderwijs kennis hebben gemaakt met onderwijs in Nederlandse Taal en Cultuur. Het voortgezet onderwijs zullen de leerlingen volgen in het land waar zij op dat moment wonen.

De examens Certificaat Nederlands als Vreemde Taal zijn principieel 'cursusvrij'; er is geen speciale vooropleiding, cursus of iets dergelijks nodig om deel te kunnen nemen.

7.2 De leerlijn

De leerlijn naar het CNaVT is enigszins anders opgezet dan de vorige leerlijnen.

Om de leerlijnen vergelijkbaar te maken, zijn in dit raamschoolplan ook (strategische en communicatieve) vaardigheden toegevoegd; deze staan echter níet beschreven in de exameneisen CNaVT zelf. Er is geen verdeling aangegeven van leerstof over leerjaren. Leerlingen zullen zich in deze leerlijn immers op eigen wijze en in eigen tempo voorbereiden op het afleggen van de examens. In deze CNaVT-examens ligt het accent overduidelijk op de ontwikkeling van elementaire communicatieve vaardigheden. In dat opzicht is dit onderwijs te vergelijken met de onderbouw in het Nederlandse voortgezet onderwijs of het basisonderwijs (afhankelijk van het CNaVT profiel). Maar het is duidelijk dat de aan de taalvaardigheid te stellen eisen lager zullen (moeten) liggen, omdat het hier Nederlands als vreemde taal betreft. Daar komt bij dat de CNaVT examens geen onderdelen Fictie en Taal en cultuur bevatten, zoals dat het geval is in de Nederlandse onderbouw VO.

7.3 De profielen CNaVT: het einddoel van de leerlingen

Het certificatenstelsel bestaat met ingang van 2006 uit zes profielen. Voor NTC VO-scholen lijkt het nieuwe profiel 6 het meest relevant in verband met aansluiting op het hoger onderwijs. Maar afhankelijk van de leerlingenpopulatie kan ook voor andere profielen gekozen worden.

1. Profiel academische taalvaardigheid (PAT): bedoeld voor mensen die aan het einde van een opleiding Nederlands als vreemde taal staan of aan het begin van een loopbaan als docent Nederlands als vreemde taal. Zij moeten kunnen omgaan met mondelinge en schriftelijke teksten op academisch niveau.
2. Profiel professionele taalvaardigheid (PPT): bedoeld voor mensen die het Nederlands nodig hebben binnen administratieve en dienstverlenende functies zoals administratief medewerker, informaticus, vertegenwoordiger, reisleader, telefonist, bankbediende, receptionist, boekhouder, etc.
3. Profiel maatschappelijke taalvaardigheid (PMT): bedoeld voor mensen die interesse hebben voor de Nederlandse taal (en cultuur) en Nederlandse teksten als krantenartikelen en nieuwsberichten willen begrijpen. Daarnaast is het profiel ook geschikt voor mensen die voor

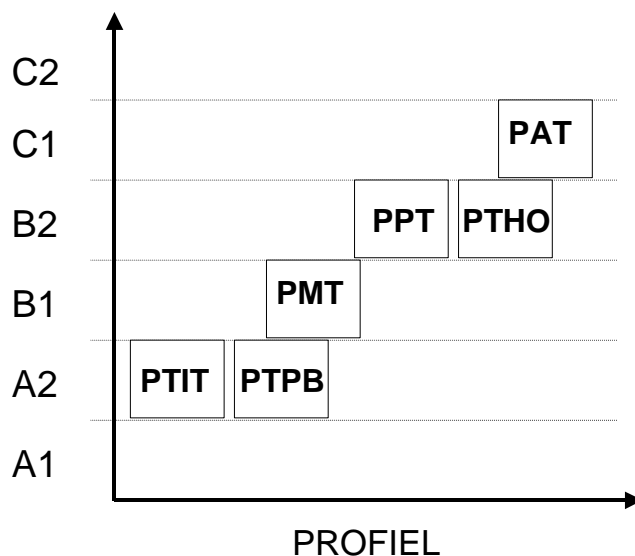
een langere periode in het Nederlandse taalgebied willen verblijven en tijdens dat verblijf Nederlands willen begrijpen en gebruiken.

4. Profiel toeristische en informele taalvaardigheid (PTIT): bedoeld voor mensen die contacten (willen) aangaan of onderhouden met Nederlandstalige familie of vrienden, voor mensen die zich als toerist in het Nederlands willen redden of voor mensen die in een niet-professionele context met Nederlandstalige toeristen in hun eigen land willen communiceren.
5. Profiel Taalvaardigheid in Praktische Beroepen (PTPB): bedoeld voor mensen die het Nederlands nodig hebben om te kunnen functioneren in praktijkgerichte beroepen (bijvoorbeeld lasser, electricien, arbeider in de textielsector maar ook chauffeur, magazijnbediende, tuinman, verzorger, restauranthulp) en die willen leren professioneel redzaam te zijn op de werkvloer of voor jonge mensen die een lagere beroepsopleiding achter de rug hebben en die willen instromen in het hoger middelbaar beroepsonderwijs.
6. Profiel Taalvaardigheid Hoger Onderwijs (PTHO): bedoeld voor mensen die van plan zijn zich in te schrijven aan een Nederlandstalige universiteit of hogeschool om er lessen bij te wonen en een getuigschrift of diploma te halen. Zij moeten mondeling en schriftelijk kunnen omgaan met theoretische, wetenschappelijke of academische teksten, afhankelijk van de instelling waar les wordt gevolgd (hogeschool of universiteit).

Voor elk profiel wordt één examen ontwikkeld waarvoor een certificaat behaald kan worden. Deze worden gerelateerd aan het door de Council of Europe ontwikkelde Common European Framework of Reference (CEFR) en aan de niveaus van de Association of Language Testers in Europe (ALTE), waarvan het CNaVT lid is.

Onderstaand schema vat dat samen.

DE CNaVT profielen en de CEFR niveaus

7.4 Didactische aanwijzingen

De OVUR-aanpak (zie hoofdstuk 3.3)

Opklimmende moeilijkheidsgraad

Het schema van de profielen en CFER--niveaus laat een opklimmende moeilijkheidsgraad zien. Op veel scholen waar voorbereid wordt op de CNaVT examens zal in kleine groepen worden gewerkt waarin leerlingen van verschillende begin- en streefniveaus bij elkaar zitten. De docent kan in hetzelfde basismateriaal differentiaties aanbrengen bijvoorbeeld door eenzelfde opdracht formeler of informeler te maken, de voorkennis van de leerlingen aan te vullen, de tekst te vereenvoudigen of bekorten, extra hulp en hulpmiddelen te bieden, de opdrachten meer of minder voor te structureren, meer of minder hoge eisen te stellen aan het product.

Voor veel leerlingen in deze leerlijn is het Nederlands een tweede taal en in sommige gevallen zelfs daadwerkelijk een vreemde taal. Een belangrijk deel van de begripsvorming heeft in een niet-Nederlandse taal plaatsgevonden. Er is een min of meer grote achterstand in het gebruik van zowel de alledaagse taal als de wat meer academische taal en schooltaal. Deze wordt groter naarmate de leerlingen langer in het buitenland zijn en minder in aanraking komen met gesproken of geschreven teksten met een actuele inhoud in de Nederlandse taal.

Daarom is extra ondersteuning noodzakelijk. Die dient aan de volgende didactische kenmerken te voldoen:

1. Zorg voor een begrijpelijke en gevarieerde "input" van taal bij de leerlingen. Dat kan bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan de volgende mogelijkheden:
  - stimuleer het lezen van nieuw verschenen Nederlandse (jeugd)romans en verhalen;
  - laat leerlingen teksten lezen uit actuele Nederlandse (jeugd)bladen zoals, Tina, Oor, etc;
  - lees heel regelmatig fictionele teksten voor en laat leerlingen ook zelf voorlezen;
  - gebruik teksten uit actuele Nederlandse dag- en weekbladen, opiniebladen;
  - maak gebruik van het enorme aanbod van actuele informatie op het internet, waar ook kranten, tijdschriften, boekverslagen, et cetera opvraagbaar zijn;
  - laat leerlingen met leerlingen uit Nederland informatie uitwisselen via e-mail;
  - maak gebruik van de banden van NOT-programma's.
2. Laat de leerlingen vervolgens met behulp van deze taalinput op een gevarieerde wijze de taal gebruiken, dat wil zeggen: zorg voor een gevarieerde "output" door:
  - leerlingen actief met elkaar te laten samenwerken aan opdrachten. Belangrijk is dat daarbij het Nederlands als voertaal wordt gebruikt. Oudere leerlingen kunnen met jongere leerlingen werken door ze opdrachten uit te laten leggen en ze ermee te helpen. Jongere leerlingen kunnen oudere leerlingen mondeling opdrachten toelichten of uitleggen of presenteren;
  - laat leerlingen schriftelijk gemaakte opdrachten aan de hele groep presenteren;
  - stimuleer vooral de mondelinge verwerking van de input.
3. Bij dit alles zijn de volgende strategische stappen van belang wanneer leerlingen in aanraking komen met onbekende woorden en begrippen:
  - het woord overslaan en verder lezen om te zien of het woord uitgelegd wordt; heeft dit geen resultaat dan:
  - nagaan of de woordbetekenis valt op te maken uit de context; heeft dit geen resultaat dan:
  - nagaan of delen van het woord voldoende aanwijzingen geven om de betekenis ervan te kunnen raden; heeft dit geen resultaat dan:
  - iemand anders (leerkracht, medeleerling, ouders) de betekenis van het woord vragen; heeft dit geen resultaat dan:
  - de betekenis van het woord opzoeken in een woordenboek of encyclopedie.
4. De kern van een goede woordenschatdidactiek kan worden aangeduid met de begrippen *aanbod, structuur, oefening, productie*. Het gaat er daarbij niet om zoveel mogelijk woorden erin te laten

stampen maar om een aantal, wel bewust geselecteerde, nieuwe woorden en betekenissen in te passen in de aanwezige kennis bij de leerling.

Aanbod. De docent kan ervoor zorgen dat de leerlingen de te verwerven woorden een aantal keren op verschillende manieren in diverse zinnen in verschillende contexten tegenkomen.

Structuur. Het woord wordt in verband gebracht met verwante begrippen, overkoepelende begrippen en met details.

Oefening. Als de leerling de nieuwe woorden actief dient te beheersen en de betekenis en de structuur van het woord zijn niet eenvoudig, dan is oefening noodzakelijk. Daarvoor zijn verschillende soorten opdrachten geschikt, zoals 'plaats in de goede volgorde', 'wat hoort in welk rijtje thuis'. Onderling overleg is hierbij stimulerend.

Productie. De leerlingen moeten in een productieve oefening of taak tonen dat ze de nieuwe woorden verworven hebben. Afwachten totdat op een proefwerk blijkt dat dit niet het geval is, is voor leerling en leerkracht frustrerend.

5. Schenk voldoende aandacht, ook bij gevorderde leeftijd van de leerlingen, aan het hanteren van taalleerstrategieën (zie voor een uitvoerig overzicht en toepassingsmogelijkheden Maaïke Hajer en Theun Meestringa: *Schooltaal als Struikelblok*, Coutinho, 1995).
6. Begripsvorming zal voornamelijk in het niet-Nederlands hebben plaatsgevonden. Zorg voor een heldere transfer naar het Nederlands van belangrijke begrippen waarin veel aandacht is voor de nuances in beide talen.
7. Voor het kunnen hanteren van de correcte spelling is het gebruik van een computerprogramma, waarbij de leerling op zijn eigen niveau en met zijn eigen problemen kan insteken, een ideaal hulpmiddel.
8. Het effect van onderwijs in de traditionele zinsontleding op een goede zinsbouw is gering. Maar natuurlijk is grammaticale correctheid bij het produceren van teksten belangrijk. Dat betekent dat vooral aandacht geschonken aan en geoefend moet worden met:
  - hoofdkenmerken van woordvolgorde in hoofd- en bijzinnen;
  - volgorde van werkwoorden in de zin;
  - veel voorkomende functiewoorden, zoals woorden die bepaalde verbanden aanbrengen tussen zinnen en alinea's, verschillende soorten vraagwoorden.